

19 juni 2009

ADVOCATENBLAD 8

*Publieke
verantwoordelijkheid*

DEBAT OVER MOOIE WOORDEN

*Cotterell en
Loorbach voor
landelijk deken*

*Kroniek
bestuursprocesrecht
2006-2008*

*Terugkijken
op Tiethoff/
NMB*

Procureur, niet verplicht wel zo zeker

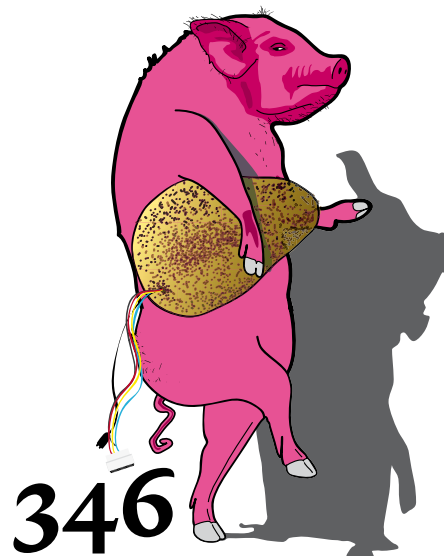
De verplichte procureurstelling is afgeschaft per 1 september 2008.

Nu is de keus aan u. Zelf doen, of kiest u voor zeker?

Uitbesteden kan ook na 1 september 2008 aan elk van de 19 leden van de Procureurskring. Zij gaan op de vertrouwde, deskundige wijze door met het leveren van procureursdiensten. De 19 kantoren bieden de waarborg van voortzetting van procureursdiensten in alle arrondissementen. Dan weet u zeker dat uw instructies en stukken op tijd, op de juiste plaats terecht komen.

Voor informatie: www.procureurskring.nl

procureurs
kr1n9

De **Kroniek bestuursprocesrecht**, met de belangrijkste uitspraken uit *Administratiefrechtelijke beslissingen* en *Jurisprudentie Bestuursrecht* beslaat de jaren 2006-2008. Aan het eind worden komende ontwikkelingen geschetst.

Voor het eerst kan het College van Afgevaardigden kiezen uit **twee kandidaten** bij de verkiezing van algemeen deken, volgende week. Wordt het Herbert Cotterell (AR-lid) of Jan Loorbach (ex Commissie advocatuur)?

Wat niet in het proces-verbaal van de rechtzitting staat, is niet gebeurd. Dit uitgangspunt van de Hoge Raad kan vervelend uitpakken voor een advocaat. Opletten dus, en zo nodig aandringen op een **herstel p-v**.

.....

Geert Wilders is geen **Dirty Harry**, maar de columnist ziet wel overeenkomstige trekken. **323**

De **publieke verantwoordelijkheid** van de advocaat *zou* met enkele welgekozen woorden in de wet kunnen worden vastgelegd. **325**

Erfenisgevechten zo beschrijven dat je alle posities begrijpt, is nog niet zo makkelijk. **327**

Engelse advocaten vrezden **callcenter law** van supermarkketens. **329**

Er komt niet alleen iets moois naar boven als advocaat Tiethoff denkt aan **Tiethoff/NMB**. **345**

.....

Verder...

- Supreme Court schrappt waarborg bij politieverhoor 324 »
- L4L blijft Philippijnen in de gaten houden 328 » Agenda 329
- [Van de deken 331](#) » [Permanente opleiding 352](#) »
- [Personalia 352](#) » [Tuchtrecht 356](#)

Omslag:
Debat over codificatie publieke verantwoordelijkheid op 26 mei in De Bazel in Amsterdam. Foto: Multi Media Support Reed Business.

Verkiezing landelijk deken

Sterrenwacht of sportbestuurder

.....
Tatiana Scheltema
.....

In de wandelgangen gonsde al het bericht dat AR-lid Herbert Cotterell zich beschikbaar zou stellen voor de functie van deken. De andere gegadigde is Jan Loorbach, op dit moment bestuurslid van NautaDutilh. De kandidaten vertonen treffende overeenkomsten. De één is oud-deken in Rotterdam, de ander in Breda. Ze studeerden vrijwel gelijktijdig in Groningen, hebben bijna dezelfde tweede naam (Derek, resp. Dirk) en reizen graag met de trein. Beider bestuurlijke talent, zowel binnen als buiten de advocatuur, wordt alom geroemd. Cotterell wordt een energieke, toegankelijke bruggenbouwer genoemd; Loorbach geldt als bijzonder actief en succesvol bestuurder in de advocatuur en de sportwereld.

Ten voordele van Cotterell pleit onder meer dat hij al goed ingewerkt is, en zó zou kunnen beginnen. Met name actuele dossiers als nummerherkenning, inperking van het verschoningsrecht, en de herziening van het tuchtrecht kent hij door en door. Loorbachs bestuurslidmaatschap loopt tot 1 januari 2010, en tot die tijd is hij slechts in bescheiden mate beschikbaar voor een kennismakings- en inwerkingsprogramma. Maar door zijn lidmaatschap van

de Commissie Advocatuur (2006) is hij op de hoogte van de meeste lopende zaken. De Commissie stelde onder meer voor om de kernwaarden van de advocatuur in de wet vast te leggen, en om een Regelgevende Raad in te stellen, een idee dat baliebreed werd afgewezen. Als voorzitter van de Commissie Disciplinaire Rechtspraak heeft hij ruim zicht op de balie.

Beide kandidaten wijzen er op dat de positie van de advocaat in de rechtsstaat onder druk staat, en dat het zwaartepunt van het toekomstig dekenaat ligt bij de verdediging van de onafhankelijke positie van de advocatuur.

Niet erg nuttig

Wie moet het worden, volgens oud-deken Leo Spigt? Dat de toekomstige deken een vaardig politiek speler moet zijn, staat buiten kijf. Cotterell kent hij nog uit de AR, en zou een 'uitstekende keuze' zijn:

'Hij heeft een helicopterview op de zaken, en een uitstekend gevoel voor wat er op een bepaald moment speelt.'

Ook Loorbach, met wie hij goed bevriend is, heeft uitnemende papieren. 'Jan is een heel geoefende bestuurder. Aan de semi-publieke kant heeft hij in het verleden veel ervaring opgedaan. In zo'n Olympisch Comité heb je met vele politieke krachten te maken, dat is geen kattenpis.'

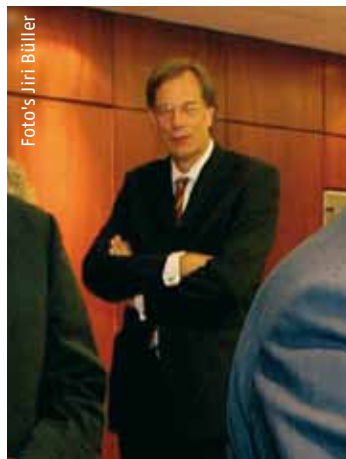
Maar goed: 'Het is allemaal geen *rocket-science*.' De oude leeuw zou, kortom, ontzettend blij zijn met allebei de kandidaten. Sterker: hij is allang blij dat er niet 'allerlei vage lieden' onder vochtige stenen vandaan zijn gekropen. 'Deze procedure is niet erg nuttig. Het bezwaar is dat je geen natuurlijke ingroei hebt. Stel, het wordt Loorbach; hoe gaat dat dan? Gaat hij dan eerder al rondlopen als deken? Een AR-lid kent de dossiers al, loopt al een paar

maanden mee. Als je je in een paar maanden moet inwerken tussen je normale werk door, lijkt me dat niet ideaal.'

Igno Sutorius kent als ex-deken van Breda Herbert Cotterell, en als lid van de tuchtrechtcommissie Jan Loorbach. Ook hij zou niet kunnen kiezen als hij moest. 'Het is een luxe dilemma, we mogen ons gelukkig prijzen. Het zijn twee uitstekende kandidaten. Als ze het nou eens ná elkaar deden, dan waren we voor langere tijd verzekerd van een goed boegbeeld.'

Vrouwelijk rolmodel

Dat de twee gegadigden gepikt en gemazeld zijn in de juridische en bestuurlijke praktijk, is prettig, maar niet zo bijzonder, vindt oud-deken Els Unger. 'Dat is wat dekens sinds mensenheugenis zijn,' zegt zij. 'Ik vind het wel jammer dat het twee mannen zijn. Ik had gehoopt op een vrouwelijke kandidaat. Zowel

Foto's Jiri Büller

Jan Dirk Loorbach (Emmen, 1947)

Nergens kom je Loorbach tegen zonder dat melding wordt gemaakt van zijn lengte (2.17). Als basketballer speelde hij 42 interlands voor het Nederlandse team. In de sport deed hij een groot deel van zijn bestuurlijke ervaring op, onder andere als bestuurslid Techniek van het NOC-NSF*. Ook was hij voorzitter van de Stichting Nederlands Centrum voor Dopingvraagstukken.

Na zijn studie werd Loorbach in 1971 advocaat bij Nauta in Rotterdam, en ging er nooit meer weg. Sinds twee jaar zit hij in het bestuur. Van '89-'98 was hij lid van het College van Afgevaardigden, van '89-'95 lid van de Rotterdamse Raad van Toezicht, in de jaren '95-'98 was hij deken. Als lid van de Commissie Advocatuur was hij medebedenker van de Regelgeven-

Column

Harry Veenendaal

Dirty Harry

Harry Calahan (Clint Eastwood in de film 'Dirty Harry', 1971) stelde de volgende legendarische vraag aan een verdachte: 'I know what you're thinking. "Did he fire six shots or only five?" Well, to tell you the truth, in all this excitement I kind of lost track of myself. But being as this is a .44 Magnum, the most powerful handgun in the world, and it would blow your head clean off, you've got to ask yourself one question: "Do I feel lucky?" Well, do ya, punk? Do you feel lucky, punk?'

Het enorme succes van 'Dirty Harry' wordt in filmrecensies verklaard door het karakter van Harry Calahan dat het toonbeeld was van een nihilistische politie-inspecteur die gewelddadig, vastberaden, recht door zee en vooral overtuigd was van zijn eigen gelijk. Een sonarbaken van helderheid en eenvoud in een complexe maatschappij waarin niets zwart-wit is. Hij raakte verstrikt in een rechtssysteem dat hij verachtte. Wilders lijkt op Harry Calahan. Dit is geen politiek correcte vergelijking om Wilders belachelijk te maken, maar om na te gaan wat de gevolgen van een dergelijke houding zijn voor de verdedigingsrechten van verdachten indien hij premier wordt.

Wilders leeft namelijk, net als Harry Calahan, in een eigen ethische belevingswereld met twee antagonistische elementen: enerzijds de dreiging van de islam en anderzijds het Haagse politieke systeem met haar linkse cordon sanitaire. De verkiezingsuitslag van de Europese verkiezingen bewijst voor Wilders dat hij voor het publiek fungeert als een 'Engel der Wrake' onder de Haagse kaasstolp: alleen hij kan redding brengen. Het politieke, justitiële en rechterlijke systeem faalt omdat Wilders wel wordt vervolgd, terwijl de straatterreur nauwelijks wordt aangepakt en criminelen vrijuit gaan op procedurele fouten. Dit wekt sympathie op voor Wilders' persoonlijke afwegingen van goed en kwaad, onschuldig of schuldig, logisch of onlogisch. Hierdoor kan hij zich electoraal ongestraft slachtoffer voelen van een links cordon sanitaire en gelijktijdig op voorhand de samenwerking met GroenLinks principieel uitsluiten of de vrijheid van meningsuiting aanwenden om anderen die te ontzeggen. Nederland heeft mensen zoals Wilders nodig om orde op zaken te stellen. Hij is daarmee ontegenzeggelijk een nihilist, maar wel een die ons confronteert met het nihilisme van zijn electoraat. Dat is de oorzaak van zijn succes.

De persoonlijke ethische belevingswereld van Wilders' nihilisme is echter onvoorspelbaar. Daarom is het moeilijk vast te stellen hoe de verdedigingsrechten van verdachten straks gewaarborgd worden. Uitholling lijkt onvermijdelijk, omdat zijn verkiezingsprogramma een ongenueanceerde aanpak van criminaliteit belooft. Voor Wilders is bijvoorbeeld de sanctie voor alle recidiverende Marokkaanse 'straatterroristen' hetzelfde: denaturalisatie en uitzetting. Zorgelijker is zijn plan om agenten die uit zelfverdediging met scherp schieten te ontlasten van de plicht zich te verantwoorden voor de rechter.

Hoe het ook zij, de verdedigingsrechten van verdachten zullen onder druk komen te staan. Dus een belangrijke vraag voor advocaten bij de volgende verkiezing is: 'Do you feel lucky with Wilders? Well, do ya?'

Herbert Cotterell (Elspeet, 1949)

Herbert Derek Cotterell is sinds 1976 advocaat te Breda, bij het middelgrote kantoor rasser advocaten. Sinds 1990 vervult hij functies binnen de Orde. Eerst als lid van de commissie strafrecht in Breda, en van 1994 tot 2004 als lid van de Raad van Toezicht Breda. In 1998 werd hij waarnemend deken, in 2002 deken. In 2005 stapte hij over naar de AR. Daar is hij belast met het toekomstige bestel van de Orde, de toegang tot het recht, en toezicht op de beroepsgroep.

Opmerkelijk soepel loodste hij onlangs uiteindelijk de Verordening op de Financiële Integriteit door het College. Bij de discussie over de zesde kernwaarde, vorige maand in de Bazel te Amsterdam, betoogde hij dat het maatschappelijk belang al genoeg tot uiting komt in de gedrags- en tuchtregelgeving.

Cotterell: 'De huidige wereld staat bol van onontkoombare technische ontwikkelingen die de privacy schenden. Je ziet het bij het systeem van nummerherkenning. Het is natuurlijk een vreemde zaak dat die bal nu bij ons ligt, en niet bij het Openbaar Ministerie. Zij mogen niet tappen, maar doen dat toch. Er wordt alom een steeds grotere druk uitgeoefend door de overheid. Het verschoningsrecht staat onder enorme druk. Aan de toekomstig deken de taak de onafhankelijkheid van de advocatuur ten opzichte van de staatsmachten te bewaken. Wij zijn als advocatuur een van de laatste bolwerken waar vertrouwelijkheid nog mogelijk is.'

belangrijk om de ontwikkelingen die je elders in de maatschappij ziet, ook in de advocatuur terug te zien.'

Maar dan moeten ze zich wel melden, en dat is niet gebeurd. Zo vond AR-lid Louise van der Veen zichzelf niet in aanmerking komen voor de functie omdat zij onvoldoende bestuurlijke ervaring heeft. 'Je moet veel contacten hebben, zowel binnen als buiten de balie. En gezien mijn leeftijd is het ook niet verstandig om je praktijk op een laag pitje te zetten.'

binnen als buiten de AR zitten zeer geschikte vrouwen. De tijd is er rijp voor: veertig procent van de advocaten is vrouw, van de advocaten die korter dan vijf jaar werken is meer dan de helft vrouw. Het is goed om een vrouwelijk rolmodel te hebben. Het is

de Raad (die de regering niet overnam) en de zes wettelijke kernwaarden: onafhankelijkheid, partijdigheid, integriteit, vertrouwelijkheid, deskundigheid, én publieke verantwoordelijkheid. Over die laatste kernwaarde werd onlangs gedebatteerd in de Bazel in Amsterdam.

Loorbach: 'Meer dan ooit zie je dat de politiek steeds minder ontzag heeft voor de rechtsstatelijke aspecten van een behoorlijke rechtspleging. President van de Hoge Raad Corstens waarschuwt dat politici met hun uitspraken de onafhankelijkheid van de rechtspraak, en daarmee de waarborgen voor procespartijen dat onafhankelijk recht wordt gesproken, in gevaar brengen. De scheiding der machten staat onder druk. Het is van belang dat de advocatuur zich sterk maakt voor partijbelangen, en dat ook dŭft te doen.'

Vervolg van pagina 323

Korte rij

Ook Hein Vogel, voorzitter van de VSAN, betreurt het gebrek aan vrouwelijke kandidaten. 'Je kunt niet echt meer spreken van een glazen plafond. Maar ik denk dat er sowieso niet veel mensen in

de rij staan voor de functie.' Welke kandidaat beter zou zijn voor de Sociale Advocatuur weet hij niet. 'Het is een lastige keus: tussen een boomlange basketballer en een sterrenkijker. Allebei hebben ze een vergezicht; gezien hun

praktijk moeten ze allebei over de eigen grens heen kunnen kijken. Voor de sociale advocatuur is van belang dat de komende deken de vinger aan de pols houdt bij de ontwikkelingen rondom de extra werkelijke zaken. Daar wordt

voortdurend aan geduwd en getrokken. Het is geen rustig bezit. Ook moet hij ervoor zorgen dat er baliebreed genoeg goede advocaten blijven die toevoegingen doen.'

Supreme Court schrapt extra waarborg voor advocaat bij politieverhoor

Het Amerikaanse Hooggerichtshof schrapte afgelopen eind mei met vijf tegen vier de regel (uit 1986, van Michigan v. Jackson) dat de politie geen verdachte mag verhoren die een advocaat heeft of die er een heeft gevraagd. Het verhoor moet wel stoppen als de verdachte zich beroept op zijn recht op (aanwezigheid van) een advocaat.

Maar wanneer is van dit recht 'afstand' gedaan? Voorheen werd uit het feit dat de verdachte een advocaat had, of ambtshalve kreeg toegewezen, afgeleid dat hij expliciet afstand moest doen. Sinds deze week is het genoeg dat de verdachte duidelijk op zijn rechten is gewezen – als hij dan toch begint te verklaren, of daarmee doorgaat,

wordt hij geacht afstand te hebben gedaan. Is dit slecht nieuws voor Nederlandse advocaten, die bezig zijn met een experiment 'advocaat bij politieverhoor' en die discussiëren over de vraag of de verplichte aanwezigheid van de advocaat volgt uit arresten van het EHRM? Advocaat en hoogleraar Taru Spronken: 'Het is een klap

in een rechtscultuur die veel verder is dan de onze. Er is daar een extra waarborg weg, die belangrijk is bij verdachten die in shock zijn of ongeletterd. In Nederland wordt druk overlegd over de vraag bij welke zaken alleen afstand kan worden gedaan na een gesprek met een advocaat.' (LH)

Zes maanden studie en stage in Edinburgh

De European Lawyers Association organiseert, in samenwerking met de Scottish Government en de School of Law of the University of Edinburgh, het European Lawyers Programm 2010. Twaalf jonge advocaten uit verschillende Europese landen verblijven zes maanden in Edinburgh voor een introductie in het recht van

het Verenigd Koninkrijk en van Schotland en voor stages bij solicitors, *advocates* (het Schotse equivalent van barristers) en rechters. Ook bestaat de mogelijkheid om tentamens af te leggen ten behoeve van de European Lawyers Aptitude Test, na het behalen waarvan men gekwalificeerd is tot praktijkvoering in Schotland.

Ook een Nederlandse advocaat kan worden uitgezonden naar Edinburgh. Het collegegeld en de stageplaatsen zijn inbegrepen in het programma (kosten van levensonderhoud niet). Colleges starten begin januari 2010, het programma loopt tot medio juli 2010. Ben je per 1 januari 2010 in bezit van je stageverklaring en

heb je zin in een waardevolle internationale ervaring, geef je dan op voor het European Lawyers Programm 2010. Vraag informatie en inschrijfformulier op bij mr. Leonie Rammeloo (020-678 94 22 of rammeloo@van-doorne.com.) Inschrijven kan tot 10 augustus 2009. Selectiegesprekken vinden vlak daarna plaats.

Debat over codificatie publieke verantwoordelijkheid

Mooie woorden voor in de wet

.....
Linus Hesselink
 eindredacteur

Moet wettelijk worden vastgelegd dat de advocaat 'rekening houdt met het algemene belang van een goede rechtsorde'? Daarover organiseerde de Orde op 26 mei jl. een debat in Amsterdam. Een dezer dagen wordt een nieuw wetsvoorstel verwacht.

Het publiek bij het debat op 26 mei jl. in Amsterdam

Foto's Multi Media Support

AR-lid – en dekenkandidaat – Herbert Cotterell schetste de aanloop. De Commissie Advocatuur die voor het ministerie van Justitie een aantal jaren geleden de balie aan een onderzoek onderwierp – waarin overigens ook de andere dekenkandidaat, Jan Loorbach, zitting had – bepleitte de wettelijke verankering van die zes kernwaarden, en de regering nam dat over. Ook de Algemene Raad van de Orde ondersteunde het idee.

Totdat de Memorie van Toelichting bij het Voorontwerp preciseerde dat onder de zesde kernwaarde onder meer moest worden begrepen dat de advocaat 'rekening houdt met het algemene belang van een goede rechtsbedeling.' Dat ging de Orde te ver. Zo geformuleerd 'kan de zesde kernwaarde in botsing komen met de andere kern-

waarden', aldus Cotterell. Om dezelfde reden adviseerde de Hoge Raad de wetgever adviseerde af te zien van dit plan. 'De gerechtvaardigde belangen van een wederpartij zullen nogal eens lijnrecht in strijd zijn met de gerechtvaardigde belangen van de eigen cliënt.' En Cotterell noemde voorbeelden, van het oeverloos bijstaan van vreemdelingen opdat zij later onder de pardonregeling konden vallen, tot het vasthoudende optreden van de advocaat in de Schiedammer Parkmoord-zaak – wat door sommigen indertijd als in strijd met het algemeen belang werd gezien.

Enorme groei

Wat vond *NRC Handelsblad*-commentator Folkert Jensma van het idee, vroeg gespreksleider Lotje van den Puttelaar. 'Is de burger geïn-

teresseerd in de publieke verantwoordelijkheid van zijn advocaat?' vroeg Jensma zich hardop af. En hij wist ook het antwoord: 'Nee! Zo iets is een doos van Pandora, en andere beroepsgroepen hebben niet zo'n norm.' A-G en hoogleraar strafrecht Paul Frielink wist wel voorbeelden van irritant advocatengedrag: eindeloze aanhoudingsverzoeken, bij voorbaat zinloze getuigenverhooren, steeds weer op het laatste moment een hoger beroep intrekken. Maar hij dacht niet dat het codificeren van de zesde kernwaarde dit gedrag zou veranderen.

Hoofdofficier Herman Bolhaar dacht daar anders over. 'Strategisch lekken, bij de rechter op de man spelen, veel tijd en geld opeisen voor zinloze procedurezettingen, dat is in strijd met publieke verantwoordelijkheid. Het is

voor het OM de eerste kernwaarde; dat moet ook voor de advocatuur gelden. Zeker met de enorme groei van de advocatuur moet je steeds weer aandacht besteden aan de gedragscodes.'

Toehoorder advocaat Jan Sjöcrona was niet overtuigd: 'Kom nu eens met concrete voorbeelden waar dat late intrekken van het hoger beroep werkelijk fout was. En wie liet zijn afgeschermd telefoonlijn misbruiken?' Volgens hem was de zesde kernwaarde in de wet overbodig.

Opgelost

Misschien is het overbodig maar als de Orde zich ertegen verzet, maakt dat wellicht toch geen goede indruk. Hoogleraar sociale rechtshulp Mies Westerveld: 'De Orde heeft wel een pr-probleem. Je kunt niet volstaan

met te zeggen dat je er als advocatuur al voldoende aan doet. Als je het niet in de wet wilt hebben als Orde, wil je het blijkbaar niet.'

De aanwezige leden van het Hof van Discipline zeiden niettemin dat ze de wettelijke norm echt niet nodig hadden; advocaten kunnen op grond van de bestaande normen al vol-

doende tuchtrechtelijk worden aangepakt als ze over de schreef gaan.

Advocaat Willem Anker maakte vanuit de zaal op straffe wijze duidelijk hoe hij en zijn broer nu aan de kernwaarden voldoen: 'We zeggen bij het eerste gesprek tegen de cliënt: "We zullen alles voor u doen, we zullen vechten voor u, maar

wij hebben de regie. En we behandelen de andere deelnemers aan het proces met respect. Ook gezien de gevoelens van slachtoffers en nabestaanden".'

Is er met zo'n opstelling nog een probleem van publieke verantwoordelijkheid? Is er misschien behoefte aan symboolwetgeving? Voor alle gevallen

bedacht advocaat Gilles Beydals een wettelijke formulering die iedereen tevreden zou kunnen stellen. 'Je zou in de wet kunnen zetten: *Vanuit het belang van de goede rechtsbedeling* gelden voor de advocaat de volgende vijf kernwaarden...'

Probleem opgelost...

Niet onnodig de dampen aandoen

Bij een peiling in de nieuwsbrief *Orde van de Dag* van 28 mei jl. over het wettelijk vastleggen van de publieke verantwoordelijkheid van de advocaat, bleken de reacties nogal gespreid te liggen. Met de stelling 'Een goede advocaat houdt ook rekening met de gerechtvaardigde belangen van de tegenpartij' waren 17 mensen het eens, en 14 oneens. Er waren zowel 8 voor- als tegenstemmers bij de stelling 'Dat de Orde wordt bekritiseerd omdat ze zich tegen de zesde kernwaarde keert, geeft aan dat ze een pr-probleem heeft, immers advocaten zijn altijd al bezig met de goede rechtsbedeling.' Maar de stelling die vroeg of de vergroting en verjonging van de balie het wettelijk vastleggen noodzakelijk maakte, trok 10 voorstemmers en bijna het dubbel aantal (19) tegenstemmers:

'Gezien de enorme groei van de advocatuur moet wettelijk worden vastgelegd dat een goede advocaat rekening houdt met het algemeen belang van de goede rechtsbedeling.'

Pieter Boelens mailt als motivering bij de peiling dat een 'wettelijke regeling slechts een kapstok kan zijn om een wig te drijven tussen advocaat en cliënt'. Rob Geene schetst even een historische ontwikkeling: 'De advocaat had vroeger een belangrijke rol bij het onderhouden van de geloofwaardigheid van het systeem "an sich". Er was in feite sprake van een impliciete zesde kernwaarde. Nu zien we dat de advocaat zich in toenemende mate, als belangenbehartiger van zijn cliënt, opwerpt als criticus van datzelfde systeem. Die rol verdraagt zich niet met een in regels gevangen belofte van trouw, zoals de zesde kernwaarde kennelijk wil zijn.'

Landelijk deken Willem Bekkers vat samen: 'Je doet de tegenpartij niet onnodig de dampen aan.' Maar bij botsing van belangen gaat de cliënt voor. En Henk van Dijk, deken in Den Bosch, mailt een formule die ook tijdens het debat opkwam: 'Een advocaat houdt weliswaar rekening met het algemeen belang, hij dient het echter niet.'

Ook P.C. Vas Nunes nuanceert: 'Ik vind dat je als advocaat (in een civiele zaak) wel je cliënt mag of wellicht zelfs moet vragen of hij wil dat je met die belangen rekening houdt, waarbij je zelfs enige aandring mag uitoefenen om de vraag bevestigend te beantwoorden. Maar als de cliënt het niet wil dan heb je je daar als zijn advocaat bij neer te leggen, door of geen rekening met die belangen te houden of je opdracht neer te leggen.'

Hevige strijd oppervlakkig geschetst

Als zijn moeder een hersenbloeding krijgt, 'wordt alles anders', schrijft Jaap Willems in *De Erfenis. Vechten om het familiefortuin*. De journalist, schrijver en hoogleraar wetenschapscommunicatie had zich nooit druk hoeven maken om zijn moeders financiën: zijn 'zakenzus' behartigde die. Haar rol blijkt echter omstrede. Een schilderij is verdwenen, evenals zes tot acht ton van een Zwitserse spaarrekening. Als Willems' moeder overlijdt, ontbrandt een hevige juridische strijd, nadat een halfslachtige verzoeningspoging van een notaris is mislukt. Willems beschrijft deze strijd en let vooral op de advocaten en hun manier van werken.

De eerste advocaat blijkt een kantoorgenoot van de advocaat van wederpartij en kan de zaak niet op zich nemen. De tweede advocaat – aanbevolen, want een topper op zijn vakgebied – is moe, vergeet stukken in te sturen, verschuilt zich achter procedures en bedient zich van onnavolgbare archaïsche taal. Willems schetst een scherp beeld van 'meester Van Rijn', een slechte advocaat die drijft op routine en dooddoeners. Hoewel Willems ervan overtuigd is een sterke zaak te hebben, wordt meer en meer

Jaap Willems: *De Erfenis. Vechten om het familiefortuin*.
Uitgeverij Nieuw Amsterdam.
ISBN 978 9046 80537 4, € 16,50

duidelijk dat de zaak slecht afloopt. Ook op de derde advocaat, wat vager neergezet, heeft Willems het nodige aan te merken. Willems is gefrustreerd wanneer hij de conclusie trekt dat gelijk hebben iets anders is dan gelijk krijgen en dat advocaten daarbij een belangrijke rol spelen.

Erkenning gevraagd

De ruzie over de nalatenschap die Jaap Willems en zijn broer met hun zus voeren, heeft het gezin kapotgemaakt, zo vertelde hij in

een interview over dit boek. Naast zijn persoonlijke ervaringen heeft Jaap Willems details uit andere zaken toegevoegd, zoals chantage en bedreiging, om er een spannend geheel van te maken. Ook heeft hij vakliteratuur over dit onderwerp gelezen. Achter in het boek is daarvan een lijst opgenomen. Maar echt spannend wordt het boek niet; het blijft bij een opsomming van gebeurtenissen.

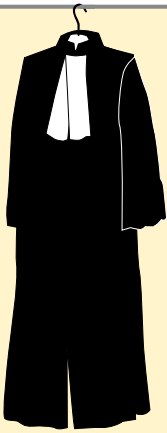
De rechtszaak was voor Willems een openbaring en de opgelopen frustratie lijkt de belangrijkste bron van inspiratie voor het schrijven van het boek te zijn. Omdat hij van een notaris hoorde dat deze kwesties veel voorkomen, wil hij bovendien mensen waarschuwen en tips geven om een goed dossier op te bouwen en een goede advocaat te nemen. Die tips lijken mij nuttig, maar nergens valt te lezen dat de notaris de partijen mediation in overweging heeft gegeven. Wel wordt er in het boek veel over schikken gepraat en geschreven. Als Willems met notarissen heeft gepraat, dan zou hem ook verteld moeten zijn dat deze zaken zich bij uitstek lenen voor mediation. Dat blijkt nergens uit.

Als mediator intrigeerde mij vanaf de eerste bladzijde

wat er achter de strijd tussen de twee broers en de zus schuilgaat. Wat is er gebeurd, waar is het mis gegaan? Wat zit ze ten diepste dwars? Daar kom je niet echt achter, waardoor het verhaal aan de oppervlakte blijft. Willems geeft de (juridische) details van de strijd nauwkeurig weer, maar de personages komen niet uit de verf. Zo wordt er meerdere malen een – naar later blijkt cruciaal – briefje van de vader over het schilderij ten tonele gevoerd dat de lezer niet te lezen krijgt.

Tussen de regels door lees je dat de zus zich miskend voelt als verzorger en financieel belangenbehartiger van moeder tot het moment dat deze een hersenbloeding krijgt: 'Dacht ik het niet. Jullie hebben je nooit geïnteresseerd voor haar zaken. Ik kon altijd alles opknappen.' Als de broers zich hiervan bewust waren geworden – in mediation erop gewezen – en haar deze erkenning hadden gegeven, was het dan ook zo uit de hand gelopen? Had de zus zich dan ook zo star opgesteld? Het is één van de onbeantwoorde vragen waarmee de lezer achterblijft.

(Angela Sluijs, advocaat en scheidingsbemiddelaar te Leiden)

Vervolgde advocaten

Stichting Advocaten voor Advocaten

L4L: positie Filippijnse advocaten nog altijd slecht

‘Ten minste negen advocaten en vier rechters zijn in de afgelopen twee jaar op de Filippijnen door geweld om het leven gekomen. Mensenrechtenadvocaten worden nog steeds bedreigd en geïntimideerd. De maatregelen die de Filippijnse regering claimt te hebben genomen hebben geen effect.’

Advocaten voor Advocaten (Lawyers for Lawyers (L4L)) schrijft dit in een recent uitgebracht rapport. Een onderzoeksmissie (IVFFM) heeft de effectiviteit van de maatregelen onder de loep genomen die de Filippijnse regering stelt te hebben genomen om buitengerechtelijke moorden te stoppen en daders te berechten. De onderzoeksmissie, bestaande uit acht Nederlandse en Belgische advocaten en rechters, sprak daartoe in november 2008 met Filippijnse rechters, advocaten, Hoge Raad, autoriteiten, mensenrechtenorganisaties en parlementariërs. Het leger, dat vermoedelijk achter de moorden zit, weigerde de commissie te woord te staan. Uit het rapport blijkt dat er sinds de vorige missie (2006) weinig is verbeterd. Hoewel het aantal moorden recentelijk is afgenomen, zijn Filippijnse advocaten en rechters hun leven nog steeds niet zeker.

In april 2008 claimde de Filippijnse regering voor de VN Mensenrechtencommissie dat haar aanpak van de buitengerechtelijke moorden succesvol was en de hoogste prioriteit genoot.

De Filippijnse president Arroyo benoemde de Commissie-Melo om de moorden te onderzoeken. Deze commissie adviseerde om een onafhankelijke instantie in te stellen en de daders consequent te berechten. Maar sinds 2006 is slechts één persoon veroordeeld, terwijl er sinds 2001 22 advocaten en 15 rechters zijn vermoord.

Ook nodigde Arroyo onder meer de Europese Unie en Speciaal Rapporteur van de VN Philip Alston uit onderzoek te doen naar de buitengerechtelijke moorden. Hun rapporten bevestigen het beeld van een vast patroon van buitengerechtelijke moorden waarbij het leger is betrokken, zoals ook al in het eerste rapport van de Nederlandse en Belgische advocaten en rechters was beschreven.

Tijdens de door de IVFFM gevoerde gesprekken bleek dat er nog steeds een gebrek aan vertrouwen is in de autoriteiten. Als mensen al aangifte deden van de bedreigingen, was dat alleen voor de dossiervorming; niet vanuit de veronderstelling

v.l.n.r. Angela Meijer, Hein Karskens, Filippijnse ambassadeur Romeo A. Arguelles, de Filippijnse consul en onbekend

dat er ook echt iets mee zou gebeuren. Geen van de geïnterviewden geloofde dat de afname van het aantal moorden het resultaat is van de maatregelen die de overheid zegt te hebben genomen. Deze afname wordt meer gezien als een resultaat van de toegenomen internationale druk op president Arroyo. Zij zien de maatregelen meer als ‘windowdressing’ om de internationale gemeenschap gerust te stellen. De geïnterviewden zijn ook bang dat deze afname van de moorden tijdelijk is en dat het moorden weer zal toenemen zodra de internationale aandacht verslapt. Het rapport werd afgelopen 4 juni in Den Haag aangeboden aan de Filippijnse ambassadeur Romeo Arguelles door missieleden Angela Meijer en Hein Karskens, beiden advocaat te Amsterdam. De missieleden hebben hun bezorgdheid uitgesproken over de moeilijke omstandigheden waarin hun collega’s op de Filippijnen hun werk moeten uitvoeren. Tijdens een anderhalf uur durend open gesprek met de Filippijnse ambassadeur en de consul hebben de missieleden inhoudelijk gesproken over de conclusies van het rapport en de ambassadeur verzocht de aanbevelingen over te brengen

aan de Filippijnse regering. De conclusie van het gesprek was: ‘They agreed to disagree’. Een delegatie van L4L sprak op 5 juni in Genève met Leandro Despouy, de Speciaal Rapporteur van de VN voor de onafhankelijkheid van rechters en advocaten. Voor Despouy, zelf in de jaren ’70 als advocaat in Argentinië slachtoffer van dergelijke bedreigingen, is de situatie op de Filippijnen zeer herkenbaar. Hij verwelkomde het rapport en zal de informatie gebruiken voor zijn rapportages aan de VN. Bovendien verzocht hij L4L ook informatie over bedreigde advocaten en rechters uit andere landen te sturen.

Despouy stelde voor om samen met speciaal rapporteur Philip Alston een persverklaring uit te doen gaan over L4L-rapport. Het is goed om te merken hoe belangrijk deze speciaal rapporteurs van de VN het werk van L4L vinden, en hoezeer zij deze informatie nodig hebben om hun werk te kunnen doen.

- Meer informatie over de Stichting Advocaten voor Advocaten: Adrie van de Streck, info@advocatenvooradvocaten.nl. Het rapport vindt u op de website www.stichtingadvocatenvooradvocaten.nl. Daar leest u ook hoe u donateur kunt worden. Rekeningnummers: ABN 489.938.655; Postbank 433.83.27 (Amsterdam).

Keurmerkadvocatuur tegen Tesco Law

Patrick van IJzendoorn

Engelsen die verlegen zitten om juridische bijstand kunnen in de nabije toekomst naar de supermarkt stappen, maar ze kunnen ook zoeken via QualitySolicitors.com. Bij deze website zijn honderd van de beste advocatenkantoren aangesloten. Dit is een initiatief van advocaten die zich zorgen maken om de liberalisering van de advocatuur. Zij vrezen dat 'Tesco Law' ten koste zal gaan van de kwaliteit. Voorstanders, zoals de staatssecretaris van Justitie, wijzen erop dat de consument goedkoper uit is bij de supermarkt dan bij een echt advocatenkantoor.

Begin mei deelden verontruste advocaten op de stoep van het Londense gerechtshof blikken bonen uit waarmee ze demonstreerden tegen de versupermarkting van hun beroep. Eén van de organisatoren, de Londense advocaat Craig Holt, zei bezorgd te zijn over de belangen van de consumenten: 'Mensen hebben de neiging om producten aan te schaffen bij vertrouwde namen, zelfs wanneer ze daar niet de beste service ontvangen. Het toestaan dat Co-op, Tesco of de wegwacht juridische diensten gaan aanbieden is

een rampzalig recept en een belediging voor de afnemer van deze diensten.'

Het valt volgens hem niet te voorkomen dat de diensten van deze merken zullen worden verzorgd door ongekwalificeerd personeel vanuit Aziatische belcentrales, die niet voldoende worden gecontroleerd door bij de desbetreffende bedrijven werkzame advocaten. Naast 'Tesco Law' wordt er ook gesproken over 'Call-centre Law'. Holt voegde eraan toe dat naar zijn inschatting een derde van de advocatenkantoren het loodje zullen leggen door de schaalvergroting die met Tesco Law gepaard gaat. Er zullen plaatsen komen waar geen enkele advocaat meer te vinden is. Dit zou dan juist in strijd zijn met het streven

naar meer concurrentie, net zoals het geval is bij de gewone middenstand.

Om niet alleen vanaf de zijlijn kritiek te geven, hebben Holt en enkele van zijn collega's de website QualitySolicitors.com opgezet, een soort keurmerk voor de advocatuur. Er hadden zich maar liefst 700 advocatenkantoren aangemeld, maar de initiatiefnemers legden de grens bij honderd. Op deze site kunnen mensen terecht die willen worden doorverwezen naar een kantoor dat hun zaak het best kan behartigen, afhankelijk van de hulpvraag en de logistiek. Het zal niet zo zijn dat een kantoor consumenten langs deze weg kan 'kopen', iets wat vermoedelijk wel het geval is bij andere doorverwijssites.

agenda

ONGEDEELD INTEGER

Op **donderdag 25 juni 2009** organiseert de Stichting Juridische Samenwerking aan de Maas (SJMS) in samenwerking met de Rotterdamse Orde van Advocaten het congres 'Ongedeeld Integer'. De advocatuur behartigt partijbelangen, maar ziet dat de maatschappij nadrukkelijker gaat vragen naar de publieke waarden waar de balie voor staat, het OM worstelt met het dilemma crime fighter of magistraat en de rechterlijke macht zucht onder de lasten van een reorganisatie, waarin de klassieke waarden van het rechtersambt lijken te vervagen. Wat betekenen deze ontwikkelingen voor de integriteit van juridische professionals? Tijdens het congres komen deze onderwerpen

aan de orde. Het vindt plaats van 13.30-17.30 in het Golden Tulip Rotterdam-Centre (Leuvehaven 80). Voor meer informatie zie: www.sjsm.nl.

BREDE BLIK OP KINDERALIMENTATIE

Op **vrijdag 26 juni** organiseert de NVvR-werkgroep Kinderalimentatie in Utrecht het symposium kinderalimentatie. Vanuit verschillende invalshoeken wordt naar het systeem van kinderalimentatie gekeken. In een aantal lezingen wordt in beeld gebracht wat er buiten de rechterlijke macht leeft, wat de ontwikkelingen zijn in ons omringende landen en welke problemen en kansen zich voordoen bij de inning van kinderalimentatie. Daarbij staan de visie vanuit de advocatuur, de praktijk

van het Nibud en de wetenschap centraal. Aansluitend zal in een open discussie met de zaal bekeken worden wat een goede wijze van vaststelling van kinderalimentatie zou kunnen zijn. Is dat het huidige systeem, of zijn er alternatieven? Het symposium vindt plaats in de Rechtbank Utrecht. Inschrijven bij S. van Luijn (s.van.luijn@rechtspraak.nl) of 030-223 32 22).

ONDERNEMERSCHAP EN INNOVATIE IN ADVOCATUUR

Op **vrijdag 9 oktober 2009** organiseert Dialogue BV het congres 'Ondernemerschap en innovatie in de advocatuur'. Trendwatcher of the Year 2009, Adjiedj Bakas, zal zijn licht laten schijnen op de trends en ontwikkelingen in onze maat-

schappij en bespreken hoe de advocatuur daar, naar zijn mening, op moet inspelen. Daarnaast zullen tal van deskundige sprekers van binnen en buiten de advocatuur de trends en ontwikkelingen belichten die op de advocatuur afkomen. Stil wordt gestaan bij de vraag wat innovatie voor de advocatuur betekent en hoe innovatie kan worden ingezet om de financiële crisis te overleven. In de middag kunnen deelnemers twee rondes van praktische en inspirerende workshops volgen. Bij aanmelding voor 26 juni krijgt u vroegboekorting. Het congres zal plaatsvinden in Spant! te Bussum. Voor inlichtingen kunt u contact opnemen met Alexandra de Josselin de Jong (adejosselin@dialoguecc.nl) of zie www.dialoguecc.nl.

Altijd en overal toegang tot uw dossiers

met Mobiel internet op uw laptop

Mailen in de trein, informatie opvragen vanaf het terras en een wetsartikel opzoeken in het park. Met Mobiel internet op uw laptop van Vodafone bent u altijd en overal online. Via het snelle en betrouwbare Vodafone netwerk dat u ook gebruikt om mobiel te bellen. Het is eenvoudig en snel te installeren én te gebruiken. Zo kunt u in een handomdraai overal mobiel werken.

Mobiel internet op uw laptop is er al voor een vast, voordelig bedrag van € 16,76 (excl. btw) per maand. Probeer het nu 1 maand gratis.

**Ga naar de Vodafone winkel
of vodafone.nl/zakelijk**

Make the most of now

Facilitators or Accessories?

Op 'De Advocaat als Ondernemer' komt momenteel veel af. Dat bleek onder meer op de advocatendag van de Orde van Vlaamse Balies met die titel, waarover ik al eerder schreef (www.advocatendag2009.be). Hoe moet het verder met de 'legal industry', zo vragen met name onze Angelsaksische collega's zich af. Bij alle internationale bijeenkomsten van juristen is het ontstaan van de financiële wereldcrisis onderwerp van gesprek. Waar staat de advocatuur voor in een maatschappelijke orde en in een economische orde?

Zo vroeg men zich bij de mid-year meeting van de International Bar Association in Parijs (www.ibanet.org) af of advocaten facilitators zijn dan wel accessories: 'Lawyers were involved in advising all the participants in the meltdown of the financial system in 2008. Do lawyers have obligations to do more than simply facilitate transactions? Should our obligations be higher than as currently exist? Where is the line between acting as facilitator and having culpability as an accessory?'

In het pinksterweekend vond voor de eerste keer het Qatar Law Forum plaats, een soort Davos voor vertegenwoordigers van juridische beroepen (www.qatarlawforum.com). Enkele onderwerpen waren de Rule of Law, Shari'ah and legal reform in the Arabic World, shared ethical duties and codes of conduct, Regulation – local and international

Willem Bekkers

differences, Islamic Finance, International organisations questions (International Energy Agency, OECD, World Bank, UNDP, IMF, WTO). Er werd gepleit voor export van de Rule of Law over de hele wereld om crises in de toekomst te voorkomen. In dit gezelschap dacht men uiteraard aan een sterke rol voor juristen bij het oplossen van wereldproblemen, met name ook van de financiële crisis. Anderzijds was er ook veel kritiek op de rol van juristen bij de ondergang van banken, hun legal opinions en hun geldzucht. Facilitators or accessories?

Dat iedereen uit zoveel verschillende landen, waaronder traditionele Arabische, in Qatar zo vrij sprak over de Rule of Law, mensenrechten, het vervolgen van oorlogsmisdadigers voor het ICC, de Sharia, scheiding van kerk en staat, de rol van de vrouw in juridische beroepen en de situatie in Israël en Palestina, maakte indruk.

Het is duidelijk dat er wereldwijd een herbezinning is over beroeps-ethiek en onafhankelijkheid van advocaten. We moeten ons onderscheiden door te laten zien dat we onderscheid kunnen maken. Dus door de bad guys niet over het hoofd te zien. (zie Jan Louis Burggraaf in *de Volkskrant* van 5 juni 2009 p. 9). De financiële crisis lijkt een morele crisis aan de oppervlakte te brengen.

PS: Wat vindt u van ons jaarverslag 2008: *De economische Orde*?

Reageren: vandedeken@advocatenorde.nl

colofon

89e jaargang – 19 juni 2009 – nr. 8
Verschijnt elke drie weken.

Het Advocaatblad is het officiële orgaan van de Nederlandse Orde van Advocaten en wordt uitgegeven door Reed Business bv. De inhoud wordt samengesteld door de van de Orde onafhankelijke redactie, behalve de rubrieken Van de Orde en Disciplinaire beslissingen.

Redactie
mr. L. Bakkers
mr. K.A. Boshouwers
mr. A. Groenewoud
dr. L. Hesselink
mr. M.R. Maathuis
mr. R. Malewicz
mr. W.J.B. van Nielen
mr. C.C. Oberman
mr. G.J. van Oosten
mr. L.H. Rammeloo
mr. P.H.E. Voûte

Redactionele bijdragen
Artikelen, met een maximum van 2000 woorden, zijn van harte welkom. Ze kunnen worden gemaild naar: linus.hesselink@reedbusiness.nl, of per post naar Reed Business, t.a.v. L. Hesselink, Postbus 152, 1000 AD Amsterdam. **Informatie:** Linus Hesselink, 020-5159389, fax 020-5159142.

Opleidingspunten verdienen
Het schrijven van 500 woorden 'rechtsliteratuur' levert 1 opleidingspunt op (art. 1 onder f.-3 Verordening op de Permanente Opleiding).

Uitgever
mr. Robert Sanders

Eindredactie
Linus Hesselink

Bureau redactie
Charlotte Helmer

Orderredacteur
Tatiana Scheltema

Art-direction
PatK, Patrick Keeler

Vormgeving
Dimdim, Dmitry de Bruin
Dik.nu, Dik Visser

Illustratie
Floris Tilanus

Correctie
Sandra Braakmann
Carlijn Urlings

Druk
Den Haag Offset, Rijswijk

Digitaal archief Advocatenblad sinds 1996
www.advocatenorde.nl, voor houders van het (gratis) Balienetcertificaat

Juridische vacatures
www.jbb.nl

Orde van de dag
Gratis abonneren op de wekelijkse nieuwsbrief voor advocaten? Stuur een e-mail naar enova@reedbusiness.nl met als onderwerp Inschrijven Orde van de dag.

Advertenties
Brouwer's Direct Marketing bv
Steekterweg 80 G, 2407 BH Alphen a/d Rijn
tel. 0172-234460,
fax 0172-233017
e-mail: bdmbv@euronet.nl
Advertentietarieven op aanvraag.
Inzendtermijn:
afl. 9: 26 juni 2009
afl. 10: 24 juli 2009

Abonnementen
Alle advocaten, leden van de Nederlandse Orde van Advocaten, ontvangen het blad gratis.
Adreswijzigingen: Nederlandse Orde van Advocaten, Postbus 30851, 2500 GW Den Haag, tel. 070-3353535, fax 070-3353531.

Niet-leden betalen
€ 214 per jaarabonnement (incl. btw en verzendkosten) en voor de jaarband € 19,50. Studenten 50% korting.

Abonnementen kunnen op elk gewenst tijdstip ingaan. Opgave via www.reedbusiness.nl of bij onze Klantenservice. Abonnementen lopen automatisch door, tenzij uiterlijk 30 dagen voor de vervaldatum bij onze Klantenservice wordt opgezegd. Dit kan schriftelijk, telefonisch of per e-mail.

Klantenservice
Postbus 4, 7000 BA Doetinchem
Telefoon: 0314-358358
Fax: 0314-349048
e-mail: klantenservice@reedbusiness.nl

Reed Business bv, waarvan Elsevier Juridisch onderdeel is, legt uw klantgegevens vast voor de uitvoering van de (abonnement)-overeenkomst, of wanneer u in het kader van dienstverlening contact heeft met Reed Business bv. De gegevens worden tevens gebruikt om u te informeren over producten en diensten van Reed Business bv en zorgvuldig geselecteerde derden. De gegevens kunnen daarnaast aan zorgvuldig geselecteerde derden ter beschikking worden gesteld voor het verstrekken van informatie of aanbiedingen. Ook als u dat niet expliciet heeft aangegeven kunt u per e-mail over gelijksoortige producten en diensten van Reed Business bv worden geïnformeerd, tenzij u daartegen bezwaar maakt. Als u geen prijs stelt op informatie of aanbiedingen per mail of per post dan kunt u dit doorgeven aan Reed Business bv, t.a.v. Adresregistratie, Postbus 808, 7000 AV Doetinchem, of aangeven bij adresregistratie@reedbusiness.nl. Voor meer informatie verwijzen wij u naar het Privacystatement op www.reedbusiness.nl/privacy.

ISSN 0165-1331

HO
PRINT

Nederlands
uitgeversverbond
Groep uitgeverij voor vak en wetenschap

kroniek bestuurs- proces- recht

kroniek
2006-2008

Inhoud

Belanghebbende

- Afgeleid belang
- Voldoende individueel belang
- Zicht en andere inbreuken op de woonomgeving
- Statutaire doelomschrijvingen
- VvE's

Termijnen

- Postperikelen
- Verschoonbaarheid

Uniforme openbare

voorbereidingsprocedure

Bezwaarschriftprocedure

- Inhoud
- Toezending stukken
- Hoorzitting en hoorplicht
- Afdoening bezwaar
- Kosten bezwaarfase
- Rechtstreeks beroep
- Beslistermijn
- Terugkomen op intrekking van bezwaar

In eerste aanleg

- Onderdelenfuiik
- Indieningsperikelen
- Gang van zaken
- Getuigen
- Geheimhouding
- Zelf afdoen
- Rechtsgevolgen in stand laten
- Termijn nieuwe beslissing op bezwaar
- Artt. 6:18 en 6:19 Awb
- Kostenveroordeling
- Misbruik van procesrecht

Hoger beroep

- Nieuwe gronden in hoger beroep
- Brummen en omvang van het geding
- Incidenteel appèl
- Voorlopige voorziening in appèl

Redelijke termijn

Komende ontwikkelingen

Deze kroniek beperkt zich tot uitspraken gepubliceerd in de Administratiefrechtelijke Beslissingen (AB) en Jurisprudentie Bestuursrecht (JB) en besteedt geen aandacht aan de begrippen 'bestuursorgaan' en 'besluit'.

Nieuw in deze periode was de eerste jurisprudentie over de uniforme openbare voorbereidingsprocedure. Verder lijkt het belanghebbendenbegrip steeds strategischer te worden ingezet, om 'procedeerclubs' buiten de deur te houden, maar ook om een bundeling van individuele belangen te bevorderen en om in afgeleid-belangsituaties toch beroepsrecht toe te kunnen kennen. Ook nog niet uitontwikkeld is de tendens naar finale geschillenbeslechting.¹

.....
Mr. M.F.A. Dankbaar
en mr. J.C. Binnerts
advocaten te Haarlem²
.....

Belanghebbende

Afgeleid belang

Het is duidelijk dat de bestuursrechter wat meer ruimte wil bieden om ontvankelijkheid aan te nemen in gevallen waarin strikt genomen slechts sprake is van een afgeleid belang, maar het beeld blijft overigens warrig.

Op 28 mei 2008 oordeelde de Afdeling dat een koper van een onroerende zaak die nog niet geleverd had gekregen, wel rechtstreeks in zijn belang werd getroffen door een ruimtelijk besluit met betrekking tot die zaak.³ Beslissend lijkt te zijn geweest de aard van de overeenkomst, die meebracht dat de eigenaar die wel belanghebbend zou zijn geweest, zelf geen contractueel belang meer had bij een beroepsgang.

Ook de eigenaar van een clubhuis werd geacht voldoende belang te heb-

ben bij een intrekking van een aan zijn huurder gericht besluit voor een eenmalige subsidie ten behoeve van verbouwing daarvan.⁴ Anders verliep het met een terugvorderingsbesluit opgelegd aan een streekgewest. De gemeente die dit rechtstreeks in de portemonnee voelde, had toch niet meer dan een afgeleid belang.⁵ Werknemers die opkwamen tegen besluiten om loonkostensubsidie aan hun werkgevers te beëindigen, werden door de Afdeling niet-ontvankelijk verklaard.⁶ Aanvankelijk oordeelde de Afdeling nog dat een vreemdeling geen rechtstreeks belang had bij de weigering van de door zijn werkgever aangevraagde tewerkstellingsvergunning,⁷ maar daar is zij op 5 september 2007 op teruggekomen.⁸

Ook een afgeleid belang had T-Mobile bij een besluit tot weigering van een bouwvergunning voor een zendmast, aangevraagd door een derde, van wie T-Mobile ruimte in de mast zou huren voor een gsm-antenne. Toch achtte de Afdeling T-Mobile ontvankelijk. Deze stelde namelijk een belang te kunnen ontnemen aan de mogelijke schending van een grondrecht, t.w. dat van vrijheid van meningsuiting, welk belang de Afdeling beschouwde als 'een voldoende eigen belang [...] om te kunnen worden

aangemerkt als belanghebbende'.⁹

Geen afgeleid, want een tegengesteld belang hadden huisartsen bij een besluit van het College Toezicht Zorgverzekeringen, waarbij een ziekenfonds ontheven werd van de contracterplicht jegens hen.¹⁰ Hetzelfde gold voor de advocaat die opkwam tegen een aan de Orde ontleende ontheffing om persoonsgegevens te registreren: ook hij werd ontvankelijk geacht.¹¹ Een exploitant van een internetboekingsmachine voor recreatie in Friesland is als concurrent belanghebbende bij een aan de VVV Ameland verleende subsidie voor het ontwikkelen van een informatie- en boekingsstelsel.¹² Eenzelfde conclusie bij het verlenen van subsidie in de moselzaadbranche; de concurrent van de gesubsidieerde partij dreigt omzetverlies te lijden en is rechtstreeks belanghebbende.¹³

In een uitspraak van 14 september 2006¹⁴ ging de Afdeling om en vond dat een eigenaar (niet bewoner) van een pand, anders dan vroeger wel beoordeeld, nu toch belanghebbende was bij een verkeersbesluit, indien de daarin vervatte maatregelen zijn eigendomsbelangen raken. Maar de verhuurder die opkwam tegen de weigering om aan zijn huurder een kansspelvergunning

.....
1 Gezien ook de nieuwe ontwikkeling van de redelijke termijn, waarbij de duur van bestuursrechtelijke procedures wordt getoetst onder invloed van jurisprudentie van het EHRM. Zie over de finale geschillenbeslechting ook: Evert-Jan Govaers, 'Tijd voor finaliteit', in *Advocatenblad* 2009-7, p. 276-278.
2 De auteurs zijn advocaat bij Pot Jonker Seunke Advocaten in Haarlem.
3 ABRs 28 mei 2008, JB 2008, 175.

.....
4 ABRs 17 mei 2006, JB 2006, 211.
5 ABRs 7 juni 2006, AB 2007, 159, JB 2006, 228.
6 CRvB 16 oktober 2007, JB 2007, 233.
7 ABRs 8 februari 2006, JB 2006, 79, AB 2006, 120.
8 ABRs 5 september 2007, AB 2008, 4, JB 2007, 194.

.....
9 ABRs 21 november 2007, AB 2008, 9, JB 2008, 14.
10 ABRs 29 maart 2006, AB 2007, 158, JB 2006, 145.
11 ABRs 12 maart 2008, AB 2008, 343, JB 2008, 100.
12 ABRs 28 november 2007, AB 2008, 73.
13 ABRs 14 februari 2007, AB 2008, 76.
14 ABRs 14 september 2006, AB 2007, 157.

13 - dat is:
niet-ontvankelijk ...

te geven, had weer niet een dergelijk belang en ving dus bot.¹⁵ Op zijn beurt is een huurder geen belanghebbende bij een besluit tot verlening van een splitsingsvergunning aan de eigenaar.¹⁶

Voldoende individueel belang

De aanvrager van een subsidie werd geacht rechtstreeks belang te hebben bij de vaststelling van een subsidieplafond, een belang dat zich voldoende onderscheidde van dat van alle mogelijke andere subsidieaanvragers.¹⁷

Concurrerende orkesten werden weer niet belanghebbend geacht bij een besluit tot subsidieverhoging van een ander orkest, omdat er in het betreffende jaar geen subsidieplafond gold.¹⁸ De rechtbank had dat overigens anders beoordeeld.

Zicht en andere inbreuken op de

woonomgeving

Het zicht dat men heeft op een bouwplan moet wel enige betekenis hebben, wil het een voldoende belang opleveren: iemand die vanuit de keuken schuin opzij kijkend het bouwplan in kwestie kon zien, werd niet-ontvankelijk geacht.¹⁹ Iemand die op één kilometer afstand zicht zou krijgen op een zendmast, werd evenmin voldoende rechtstreeks belanghebbend geacht, dit keer bij het besluit tot goedkeuring van het bestemmingsplan dat in de mogelijkheid van een zendmast voorzag.²⁰

Geen rechtstreeks belang werd aanwezig geacht bij een verkeersbesluit, dat niet tot een 'bepaalbare wijziging' leidde van de verkeerssituatie in de wijk, waar belanghebbende haar belangen had 'liggen'.²¹

Belanghebbend bij een milieubesluit waren omwonenden, die op een zodanige afstand van de inrichting wonen dat

aannemelijk is dat zij milieugevolgen daarvan *kunnen* ondervinden; dat zij buiten de stankcirkel daarvan wonen, is in dat verband niet relevant;²² ook buiten die cirkel wil het nog weleens stinken.

Bij een inpandige verbouwing, op een afstand van derden tussen de 47 en 200 meter, is geen sprake van een voldoende rechtstreeks belang; ook niet als de inpandige verbouwing met zich meebrengt dat een bewaarplaats voor vuurwerk wordt opgericht.²³

Statutaire doelomschrijvingen

Op 23 augustus 2006²⁴ oordeelde de Afdeling dat WLTO ontvankelijk was, hoewel die slechts voor het belang van een deel van haar leden opkwam en niet voor een boven-individueel belang, dat voor een individueel lid naar de aard niet te behartigen zou zijn geweest. De Afdeling formuleerde de regel dat een orga-

15 CBB 18 juli 2007, JB 2007, 178.

16 ABRs 25 juli 2007, JB 2007, 170.

17 ABRs 3 januari 2007, AB 2007, 224, JB 2007, 31.

18 ABRs 12 maart 2008, JB 2008, 99.

19 ABRs 13 december 2007, JB 2008, 30.

20 ABRs 20 februari 2008, JB 2008, 75.

21 ABRs 5 april 2006, JB 2006, 148.

22 ABRs 27 december 2006, AB 2007, 89, JB 2007, 30.

23 ABRs 4 april 2007, AB 2007, 195.

24 ABRs 23 augustus 2006, JB 2006, 291 en AB 2006, 365, zo ook ABRs 5 maart 2008, JB 2008, 93.

nisatie die opkomt voor haar leden daarmee opkomt voor een collectief belang, tenzij het tegendeel blijkt. De Stichting de Jonge Balie was echter niet belanghebbend bij een besluit van de Raad van Toezicht betreffende verlenging van de stage van een specifieke stagiaire in geval van een langdurige onderbreking daarvan, omdat geen boven-individueel belang aan de orde was en de Stichting slechts de rechtspositionele belangen 'in algemene zin' tot haar doelstelling kon rekenen.²⁵

Het statutaire doel van de Stichting Monumentenbehoud was zodanig veelomvattend dat het onvoldoende onderscheidend werkt om op grond daarvan aan te kunnen nemen dat het belang van de stichting bij een sloopvergunning was betrokken; de Stichting had ook onvoldoende feitelijke werkzaamheden ontplooid om daar een afbakening van de in het bijzonder door haar behartigde belangen op te kunnen baseren.²⁶ Optreden in rechte is geen feitelijke werkzaamheid, omdat anders feitelijk er toch een beroepsrecht voor een ieder (actio popularis) zou voortbestaan, zo verduidelijkte de Afdeling nog in de uitspraak van 15 oktober 2008,²⁷ ten aanzien van de Stichting Omgevingsrecht. Ook het verzoeken om handhavend op te treden, om vervolgens tegen de weigering daarvan op te komen, geldt niet als zodanig. Men moet dus eerst in de echte wereld zijn sporen hebben verdiend door goede werken te doen, wil men bij de Afdeling terecht kunnen ter bescherming van het met die goede werken opgebouwde belang. Op 28 oktober 2008 volgde een uitspraak²⁸, waar de Afdeling voldoende feitelijke werkzaamheden aanwezig achtte om ontvankelijkheid aan te nemen van de Coöperatie Mobilisation for the Environment: het geven van lezingen, het aanklaarten van knelpunten bij het ministerie van VROM en regionale overheden, het deelnemen aan overleggen om oplossingen te bereiken en het adviseren van milieuorganisaties.

In de uitspraak van 1 oktober 2008²⁹ inzake de Stichting Openbare Ruimte

verduidelijkte de Afdeling dat daarnaast denkbaar is dat de Stichting door in rechte op te treden een bundeling van rechtstreeks bij het bestreden besluit betrokken individuele belangen tot stand zou brengen, waarmee effectieve rechtsbescherming zou zijn gediend; als dat aan de orde is, kan dat reden zijn om toch ontvankelijkheid aan te nemen.

Duidelijk is wel dat de klassieke belangenbehartigers als Greenpeace en Natuurmonumenten van deze jurisprudentie niets te vrezen hebben.

VvE's

Een vereniging van eigenaren is zelf rechtstreeks in haar belang – gelegen in haar wettelijke beheerstaak ten aanzien van de gemeenschappelijke ruimten – geraakt door een besluit om een seksinrichting te mogen exploiteren in een van de betrokken appartementen.³⁰ Een VvE die opkomt tegen bouwplannen in de nabijheid van haar gebouw, komt op voor het gezamenlijke belang van haar leden. Dat gezamenlijke belang is een belang dat zij, gelet op haar doelstellingen, blijkend uit haar reglement, beoogt te behartigen, zodat zij ontvankelijk is als 'belangenorganisatie'.³¹ Hetzelfde gold voor een VvE die opkwam tegen een kustversterkingsplan in de nabijheid van haar gebouw.³²

Termijnen

Postperikelen

TPG mag haar monopolie op de postbezorging verloren hebben, zij heeft voorshands nog wel het monopolie op toepassing van art. 6:9 lid 2 Awb, zo blijkt uit ABRS 14 november 2007: TPG moet ingevolge het Besluit algemene richtlijnen post aan bepaalde waarborgen voldoen, waardoor ervan uitgegaan mag worden dat een poststuk daags na het ter post aanbieden wordt bezorgd. Voor koeriers geldt dat niet. Alleen via TPG bezorgde brieven die aankomen in de week na het eindigen van de termijn, worden geacht op tijd ter post te zijn bezorgd.³³

Voor wie nooit heeft geloofd dat er een geloofwaardige ontkenning van de ontvangst van een via TPG *aangetekend* verzonden brief van een bestuursorgaan mogelijk was, is de uitspraak van de Afdeling van 12 juli 2006³⁴ een eyeopener: een woonbootbewoner uit Amsterdam overtuigde de Afdeling dat TPG wel vaker de mist in ging bij bezorging op woonboten. In Breda wordt de post echter wel altijd goed bezorgd.³⁵ Het krasse is dat in deze zaak de belanghebbende 'toevallig' wel binnen zes weken na de wel verzonden maar niet-afgehaalde brief beroep had ingesteld tegen het uitblijven van de door hem verlangde beslissing: zelfs dat droeg echter niet bij aan een geloofwaardige ontkenning...

Geloofwaardig werd wel geacht de ontkenning van de ontvangst van een brief op een moeilijk vindbaar adres (weer een woonboot), beweerdelijk bezorgd met behulp van een postdienst van de sociale werkplaats.³⁶

Maar het blijft opletten, bijvoorbeeld als je eenmaal weet dat er 'iets gaande is' met de sloot achter je woning. Ook als je geen internet hebt, en het blaadje waarin het Waterschap besluiten publiceert niet of slecht bij je wordt bezorgd, ligt het toch in jouw risicosfeer indien je het besluit niet opmerkt en te laat bezwaar maakt. Je hebt dan aannemelijk te maken dat het blaadje echt niet bezorgd is, en dat is lastig als je wel op de verzendlijst staat.³⁷

Als de burger per fax een bezwaarschrift zendt en een verzendrapport kan tonen waaruit blijkt dat de verzending 'ok' is verlopen naar het juiste faxnummer, dan is hij goed op weg. Indien de indiener een begin van bewijs levert – het verzendrapport – dan is het aan verweerder om daarop te reageren³⁸. Het bestuursorgaan kan dan de ontvangst ervan nog wel ontkennen, maar dient dat dan geloofwaardig te doen, bijvoorbeeld aan de hand van dagjournalen van inkomende faxen van zijn faxapparaat. Heeft het orgaan dergelijke journalen niet – omdat zijn apparaat die niet produceert of deze zoek zijn – dan komt dat voor zijn risico.³⁹

25 ABRS 17 mei 2006, JB 2006, 195.

26 ABRS 28 mei 2008, AB 2008, 238, JB 2008, 157.

27 ABRS 15 oktober 2008, AB 2008, 349, JB 2008, 258.

28 ABRS 28 oktober 2008, AB 2008, 351.

29 ABRS 1 oktober 2008, AB 2008, 348, JB 2008, 239.

30 ABRS 31 januari 2007, JB 2007, 53.

31 ABRS 14 maart 2007, JB 2007, 87.

32 ABRS 5 maart 2008, JB 2008, 92.

33 ABRS 14 november 2007, AB 2008, 315 en JB 2007, 182.

34 ABRS 12 juli 2006, JB 2006, 255.

35 ABRS 20 september 2006, JB 2006, 306.

36 ABRS 31 oktober 2007, JB 2008, 7.

37 ABRS 23 januari 2008, AB 2008, 93.

38 HR 22 september 2006, AB 2007, 1.

39 CRvB 7 februari 2007, JB 2007, 78.

Verschoonbaarheid

Een bestuursorgaan dat ten onrechte geen bezwaarmogelijkheid had vermeld, kreeg de kous op de kop van de Afdeling. Twee jaar na het besluit attendeerde een inmiddels in een ander verband ingeschakelde advocaat/held van de rechtsstaat de belanghebbende er op dat er sprake was van een besluit, waarna hij spoor-slags bezwaar aantekende. De Afdeling achtte de flagrante termijnoverschrijding verschoonbaar.⁴⁰ Maar in een zaak waar een UWV-ambtenaar aan een aanvrager meedeelde dat bezwaar maken tegen het te zijnen aanzien te nemen besluit betreffende de ingangsdatum van een WW-uitkering 'zinloos' was, was geen sprake van een verschoonbare termijnoverschrijding, aldus de Centrale Raad op 25 april 2007.⁴¹ Pikant daarbij was dat de mededeling van de UWV-ambtenaar op basis van geldende jurisprudentie juist was, totdat de Raad in een andere zaak een beslissing nam die nieuw licht op de beroepskansen wierp.

De publicatie van het bestreden besluit vond plaats nadat de bezwaartermijn al was verstreken. De publicatie meldde dat tot zes weken na publicatie bezwaar kon worden gemaakt; dat levert geen nieuwe bezwaartermijn, maar wel een verschoonbare termijnoverschrijding op.⁴² Het bestuursorgaan kan de bezwaartermijn aldus niet verlengen; wel kan een uitlating dat de termijn wordt verlengd jegens een belanghebbende tot een wegens opgewekt vertrouwen verschoonbare termijnoverschrijding leiden.⁴³ Onjuiste berichtgeving was ook aan de orde in andere zaken. Misschien niet verrassend oordeelde de Afdeling daarin dat als die mededeling wordt gedaan nadat de termijn verstreken was, deze niet meer bijdroeg aan de verschoonbaarheid van de overschrijding daarvan.⁴⁴

Gemeentelijke websites kunnen voor problemen zorgen: belanghebbenden bij een bestemmingsplan ontvingen wel een kopie van een goedkeuringsbesluit, met het bericht dat de beroepstermijn ter zake eerst na terinzagelegging zou

aanvangen. Die vond kort daarna plaats en dit werd ook in de krant gepubliceerd. Anders dan gebruikelijk werd er echter geen melding van gemaakt op de gemeentelijke website. De – op de site afgaande – appellanten waren te laat en dit werd niet verschoonbaar geacht.⁴⁵

Door een rectificatie van een uitspraak van de rechtbank ontstaat geen nieuwe hogerberoepstermijn. De Centrale Raad van Beroep vond de termijnoverschrijding in de betreffende kwestie echter wel verschoonbaar omdat in de brief van de rechtbank had gestaan dat met de rectificatie de oorspronkelijke uitspraak was vervangen.⁴⁶

Uniforme openbare voorbereidingsprocedure

Zoals in de inleiding gememoreerd, trad op 1 juli 2005 de regeling rond de uniforme openbare voorbereidingsprocedure in werking. Een belangrijk element uit die regeling betreft de verplichting om een ontwerpbesluit ter visie te leggen nadat *voorafgaand* daaraan een zekere openbaarheid wordt gegeven aan die terinzagelegging. Gedurende die terinzagelegging bestaat de mogelijkheid om zienswijzen in te dienen. Wordt die gemist, dan staat als regel tegen het betreffende besluit geen beroep op de rechter meer open in verband met het bepaalde in art. 6:13 Awb.

Dat een huis-aan-huisblad die betiteling niet waard is en niet consequent wordt bezorgd, sterker nog: consequent in bepaalde gebieden van een gemeente juist *niet* wordt bezorgd, doet er volgens de Afdeling niet aan af dat het toch een geschikt medium is om een de terinzagelegging van een ontwerpbesluit ter kennis te brengen; de burger die niet zelf het blad is gaan afhalen en daarom de zienswijzetermijn mist, heeft het nakijken.⁴⁷

Anders oordeelde de Afdeling, toen vast kwam te staan dat het huis-aan-huisblad waarin werd kennisgegeven van

de terinzagelegging van een ontwerpbestemmingsplan, in het plangebied in het geheel niet werd bezorgd én het gemeentebestuur daarop in de inspraak naar aanleiding van het voorontwerp al was gewezen: het niet-tijdig indienen van een zienswijze werd verschoonbaar geacht.⁴⁸

De ouderen onder ons hebben nog wel eens pro forma bedenkingen bij GS ingediend tegen de gevraagde goedkeuring van een bestemmingsplan. Groot was de schrik toen de Afdeling na invoering van de Awb ons plotseling voorhield dat dit niet kon en – erger nog – geen beroep kon worden gedaan op art. 6:6 Awb, dat aanspraak geeft op een termijn om het verzuim te herstellen; een zienswijze was immers iets anders dan een bezwaar- of beroepsschrift, zo leerde de Afdeling toen. Even onaangekondigd is de Afdeling daar op teruggekomen in een uitspraak van 13 augustus 2008.⁴⁹ Het zorgvuldigheidsbeginsel brengt mee dat – in elk geval als het gaat om een bestemmingsplan – een tijdige maar ongemotiveerde zienswijze voor het bestuursorgaan aanleiding moet zijn tot het stellen van een hersteltermijn van twee weken, zo heet het nu. Mogelijk is het feit dat de openbare voorbereidingsprocedure er toe leidt dat de bezwaarschriftprocedure wordt overgeslagen voor de Afdeling aanleiding geweest om de drempel voor deelname alsnog te verlagen tot het in de bezwaarschriftprocedure gebruikelijke niveau. Dat de termijn waarbinnen het bestuursorgaan het besluit moet nemen daarmee feitelijk wordt bekort, neemt de Afdeling blijkens die uitspraak uitdrukkelijk voor lief.

Zienswijzen mogen ook mondeling worden ingediend, zo bepaalt art. 3:15 lid 1 Awb. Als tijdens de zienswijzetermijn een gesprek ten gemeentehuize plaatsvindt, kan onduidelijkheid ontstaan of de burger dat mocht beschouwen als een mondelinge zienswijze, of niet. Laat het gemeentebestuur die onduidelijkheid bestaan, bijvoorbeeld doordat geen verslag wordt opgesteld, dan kiest de Afdeling voor de burger.⁵⁰ Anderzijds geldt dat er geen recht bestaat om, nadat een schriftelijke zienswijze is ingediend, ook nog

40 ABR5 1 maart 2006, JB 2006, 114.

41 CRvB 25 april 2007, JB 2007, 139.

42 ABR5 22 november 2006, AB 2007, 71; in gelijke zin ABR5 14 februari 2007, AB 2007, 156 en JB 2007, 71.

43 CRvB 5 juli 2007, AB 2007, 297.

44 ABR5 15 februari 2006, JB 2006, 95.

45 ABR5 20 december 2006, JB 2007, 23.

46 CRvB 6 maart 2007, AB 2007, 286.

47 ABR5 25 april 2007, AB 2007, 174, JB 2007, 122.

48 ABR5 9 mei 2007, JB 2007, 125.

49 ABR5 13 augustus 2008, AB 2008, 312, JB 2008, 202.

50 ABR5 29 augustus 2007, AB 2007, 399, JB 2007, 193.

mondeling te worden gehoord teneinde die zienswijze toe te lichten.⁵¹

In een geval waarin iemand op de laatste dag van de inzagetermijn inzage kwam nemen, maar geen stukken voorhanden waren, werd de overschrijding van de termijn verschoonbaar geacht.⁵²

Bezwaarschrift-procedure

Inhoud

Indien na een aanvraag niet tijdig een besluit wordt genomen en de aanvrager stuurt een brief waarin hij aangeeft dat hij het met die gang van zaken niet eens is, dan moet die brief worden aangemerkt als een bezwaarschrift, behalve als die persoon uitdrukkelijk aangeeft dat hij iets anders heeft beoogd.⁵³ Nog een 'Ceci n'est pas un bezwaarschrift' volgde in een geval, waarin betrokkene er binnen de bezwaartermijn op was gewezen dat de brief die hij daags na ontvangst van het besluit had gezonden, niet als bezwaarschrift werd aangemerkt.

Een strenge Centrale Raad maakt van een reactie op een voornemen een boete op te leggen geen ontvankelijk bezwaarschrift, terwijl college en rechtbank de brief als een prematuur bezwaarschrift hebben opgevat dat met behulp van art. 6:10 Awb alsnog als ontvankelijk bezwaarschrift was opgevat. De Centrale Raad van Beroep oordeelde dat de inhoud van de reactie (verzoek geen boete op te leggen) er duidelijk op wees dat voor toepassing van art. 6:10 lid 1 Awb geen plaats was.⁵⁴

De Centrale Raad van Beroep geeft voorts duidelijk weer waaraan een bezwaarschrift inhoudelijk moet voldoen: het bezwaarschrift moet, hoe summier ook verwoord, een concrete bezwaargrond bevatten. Hiermee wordt een feitelijke grond bedoeld waaronder de Raad verstaat een standpunt ten aanzien van de overwegingen van het bestreden besluit waarmee duidelijkheid wordt verschaft over het punt (of de punten) waarmee de indiener van het bezwaarschrift het niet eens is.⁵⁵

51 ABRS 10 september 2008, JB 2008, 234.

52 ABRS 27 februari 2008, JB 2008, 77.

53 ABRS 25 oktober 2006, AB 2007, 28: Ceci n'est pas un bezwaarschrift IV.

54 CRvB 4 juli 2006, AB 2007, 29.

55 CRvB 31 oktober 2007, AB 2008, 90.

Toezending stukken

In bezwaar bestaat ingevolge de Awb voor het bestuursorgaan slechts een verplichting tot *toezending* van stukken aan de bezwaarmaker die dateren van ná het bezwaarschrift; er is geen verplichting tot toezending van het daaraan voorafgaande dossier. Die verplichting volgt ook niet uit art. 6:17 Awb, dat bepaalt dat de gemachtigde 'de op de zaak betrekking hebbende stukken' toegezonden moet krijgen.⁵⁶ Alle stukken – van voor en na indiening van het bezwaar – moeten wel *ter inzage* worden gelegd voorafgaand aan het horen, zo volgt uit art. 7:4 lid 2 Awb.

56 CRvB 6 september 2007, JB 2007, 228.

Hoorzitting en hoorplicht

Horen dient in beginsel niet anders te gebeuren dan op een hoorzitting. Telefonisch horen is geen horen in de zin van art. 7:2 lid 2 Awb, aldus de Centrale Raad, die echter het gebrek vervolgens met toepassing van art. 6:22 Awb passeerde, omdat belanghebbende telefonisch niet kon aangeven wat zij niet naar voren had kunnen brengen als gevolg van het gebruik van de telefoon.⁵⁷

Als na de hoorzitting nog een rapport wordt geproduceerd, dat het bestuursorgaan aan de besluitvorming ten grondslag wil leggen, is al snel sprake van nieuwe feiten of omstandigheden van 'aanmerkelijk belang', waarover de belanghebbende zich moet kunnen uit-

57 CRvB 27 augustus 2008, JB 2008, 260.

laten.⁵⁸ Maar niet elk nader stuk is van aanmerkelijk belang, zo leert de Afdelingsuitspraak van 10 september 2008. Daarin was sprake van een reactie van een adviesorgaan, gegeven naar aanleiding van een tegenadvies, welk tegenadvies inging op het oorspronkelijke advies van het adviesorgaan. Deze ‘conclusie van repliek’ hoefde niet nog voor een reactie aan de bezwaarmaker te worden voorgelegd, omdat de *strekking* van het advies van het adviesorgaan immers al bekend was en dus geen nieuw feit opleverde.⁵⁹ Annotator Koenraad wijst er op dat als de *motivering* van het advies zou zijn gewijzigd, daar vermoedelijk anders over geoordeeld zou worden.

Na vernietiging moest opnieuw worden gehoord alvorens een nieuwe beslissing op bezwaar werd genomen.⁶⁰ Een rol speelde dat inmiddels vier jaar waren verstreken na het primaire besluit. Iets dergelijks speelde in een zaak waar sprake was van een weigering om handhavend op te treden die stoelde op de gedachte dat er geen overtreding van het bestemmingsplanvoorschrift aan de orde was. De weigering werd vernietigd, omdat de rechter wel strijd met het betreffende bestemmingsplanvoorschrift zag. Het is dan niet juist om zonder horen aan een nieuwe weigering ten grondslag te leggen de inhoudelijk nieuwe overweging dat het gebruik onder het overgangsrecht zou vallen.⁶¹

Een gemachtigde mag geweigerd worden, maar het bezwaarschrift dat door die gemachtigde is ingediend, kan op diezelfde grond niet zomaar terzijde geschoven worden. De belanghebbende zelf dient in de gelegenheid te worden gesteld de procedure zelf voort te zetten, of een andere gemachtigde dat te laten doen.⁶²

Afdoening bezwaar

Het bouwvergunningbesluit werd in bezwaar herroepen, met de mededeling dat een art. 19 Wro-procedure nodig was om tot een bouwvergunning te kunnen komen. Die procedure werd aangekondigd; afronding daarvan kon nog even duren; veel langer dan de termijn die art. 7:10

58 ABR 26 april 2006, JB 2006, 184 en ABR 7 mei 2008, JB 2008, 154.

59 ABR 10 september 2008, JB 2008, 233.

60 ABR 15 maart 2006, JB 2006, 123.

61 ABR 9 januari 2008, JB 2008, 9.

62 ABR 19 september 2007, AB 2008, 10.

Awb stelt. Deze beslissing op bezwaar (herroeping + aankondiging procedure in plaats van een nieuw afgerond besluit) was niet in strijd met art. 7:11 Awb.⁶³ De Voorzitter van de Afdeling bestuursrechtspraak oordeelde in de uitspraak van 11 mei 2007 dat indien in de beslissing op bezwaar aan anderen dan de oorspronkelijk aangeschrevene een handhavingsbesluit wordt gericht, dit geen nieuwe primaire besluiten zijn, maar beslissingen op bezwaar die voor beroep vatbaar zijn.⁶⁴

Kosten bezwaarfase

Ook bij het niet-tijdig beslissen op bezwaar is het mogelijk kosten vergoed te verkrijgen op basis van art. 7:15 Awb. De Afdeling ging ‘om’ in een vreemdelingenzaak⁶⁵, maar de Centrale Raad van Beroep had dit al eerder besloten.⁶⁶ Ook het intrekken van een besluit naar aanleiding van een bezwaarschrift kan leiden tot een proceskostenvergoeding.⁶⁷

Matiging van de vergoeding is niet aan de orde indien de bezwaarde gedeeltelijk in het gelijk is gesteld, maar bijvoorbeeld wel als hij op een punt van ondergeschikt belang in het gelijk is gesteld.⁶⁸

Indien een primair besluit in bezwaar wordt gehandhaafd, maar de motivering wel wordt gewijzigd, dan valt dat niet onder ‘herroepen’ in de zin van art. 7:15 lid 2 Awb.⁶⁹

Het verzoek moet worden gedaan tijdens de behandeling in bezwaar. De Hoge Raad billijkte in een belastingzaak dat een dergelijk verzoek pas werd gedaan toen de bezwaarfase na aanvankelijk te zijn afgesloten met een beslissing op bezwaar werd heropend door de vernietiging van die laatste beslissing.⁷⁰ Volgens annotator Albers denkt de Centrale Raad daar anders over. Het standpunt van de Afdeling is niet bekend.

Rechtstreeks beroep

Het wil maar niet vlotten met het recht-

63 ABR 6 december 2006, AB 2007, 200 en JB 2007, 4.

64 Vz. ABR 11 mei 2007, AB 2007, 260.

65 ABR 18 april 2006, AB 2006, 232 en JB 2006, 154.

66 CRvB 13 juni 2005, AB 2006, 233.

67 CRvB 13 juni 2005, AB 2006, 234.

68 CRvB 28 maart 2006, AB 2006, 282.

69 CRvB 23 augustus 2006, AB 2007, 122; zie ook CBB 30 augustus 2007, AB 2008, 6.

70 HR 19 september 2008, JB 2008, 230.

streeks beroep: Rechtbank Leeuwarden stuurde het beroep gewoon weer terug naar het bestuursorgaan en veroordeelde dat orgaan in het griffierecht omdat het ten onrechte had ingestemd met rechtstreeks beroep.⁷¹ De rechtbank deed het gelukkig wel snel, zodat de vertraging voor de bezwaarmaker beperkt bleef. Dat ging wel anders in een kwestie waarbij de rechtbank pas nadat partijen waren uitgenodigd voor de zitting (overigens een jaar na indiening van het beroep) en nadat de zaak op zitting was behandeld, overwoog dat de burgemeester ten onrechte had ingestemd met rechtstreeks beroep. Dat is in strijd met de wet.⁷²

Beslistermijn

Wanneer hangende een bezwaar tegen het uitblijven van een beslissing er alsnog een reële beslissing wordt genomen, is het bestuursorgaan geenszins ‘van de haak’: het aanhangige bezwaar wordt dan geacht mede het reële besluit te betreffen, maar er gaat geen nieuwe termijn gelden voor het nemen van een beslissing op bezwaar, zo verduidelijkte de Afdeling nog maar eens.⁷³

Terugkomen op intrekking van bezwaar

In uitzonderlijke gevallen laat de Afdeling toe dat een belanghebbende na het verstrijken van de bezwaartermijn nog terug kan komen op een intrekking van een eerder, tijdig ingediend bezwaarschrift, te weten als de intrekking berust op dwaling.⁷⁴ De lat ligt echter hoog en een beetje verwarring aan de zijde van belanghebbenden is niet genoeg.⁷⁵ Een intrekking gedaan door een onbevoegde werknemer kon echter wel teruggedraaid worden.⁷⁶

In eerste aanleg

Onderdelenfuik

Art. 6:13 Awb leidt tot een onderdelenfuik: in beginsel kan in beroep alleen dat onderdeel van een besluit aan de orde worden gesteld, waarover ook een

71 Rb. Leeuwarden, 20 februari 2006, JB 2006, 103.

72 ABR 15 november 2006, AB 2007, 210.

73 ABR 13 september 2007, JB 2007, 206.

74 ABR 6 juli 2005, JB 2005, 215.

75 ABR 31 januari 2007, JB 2007, 55.

76 ABR 26 september 2007, JB 2007, 209.

en dat procedurele vergissinkje
leidt dan tot genocide ...

zienswijze naar voren is gebracht. De vraag is dan dus welke besluiten in welke onderdelen uiteen kunnen vallen. Soms is dat duidelijk: een besluit ‘ernstig geval van bodemverontreiniging’, tezamen met een beslissing dat sanering ervan urgent is en een beslissing over een meldingsplicht ter zake daarvan, valt gemakkelijk in drie besluitonderdelen te splitsen. Is dan in de zienswijzefase alleen over het laatste onderdeel geklaagd, dan kan in beroep niet alsnog de ernst van de verontreiniging aan de orde worden gesteld.⁷⁷ In het milieurecht worden beslissingen inzake de aanvaardbaarheid van verschillende milieugevolgen aangemerkt als onderdelen van een besluit als bedoeld in art. 6:13 Awb. Is naar aanleiding van een ontwerp voor een milieuvergunning alleen over het ene ‘milieucompartiment’ (bijvoorbeeld geluidhinder) een zienswijze ingebracht, dan kan in beroep niet alsnog een ander (bijvoorbeeld stankhinder) aan de orde worden gesteld.⁷⁸ De Centrale Raad hanteert dezelfde aanpak.⁷⁹

Is echter eenmaal een besluitonderdeel voorwerp geweest van een zienswijze, dan kunnen nieuwe gronden die daar betrekking op hebben, nog in beroep worden aangevoerd. Het ontbreken van een mer-rapport; een deel van de inrichting is over het hoofd gezien; er had geen Bibobadvies gevraagd mogen worden, zijn voorbeelden van gronden die alsnog kunnen worden aangevoerd in een beroep dat zich richt op een besluitonderdeel, mits dat besluitonderdeel ook al voorwerp van een zienswijze was.⁸⁰ Hetzelfde oordeelde de Afdeling in een geval waarin onder andere in beroep werd geageerd tegen de verschillende benamingen voor de versnunning, en het niet bij het besluit betrekken van een advies van de regionale brandweer.⁸¹

De onderdelenfuik van art. 6:13 Awb heeft niet alleen in UOV-zaken een beroepsbeperkende werking, maar ook voor besluiten die tot stand zijn gekomen na een bezwaarprocedure, zo illustreert een uitspraak van de Centrale Raad.⁸²

In de uitspraak van 18 april 2007 oordeelde de Afdeling bestuursrechtspraak dat de onderdelenfuik niet in strijd is met art. 6 EVRM. Het recht op toegang tot de rechter wordt immers door toepassing van het onderdelenfuik niet effectief onmogelijk gemaakt. Het aanbrengen van beperkingen is – zo is uit jurisprudentie van het EHRM gebleken – niet verboden. Die beperkingen moeten een legitiem doel dienen en evenredig zijn. Nu in milieuzaken de mogelijkheid bestaat voor een belanghebbende om zienswijzen in te dienen, nadat het ontwerpbesluit op de juiste wijze bekend is gemaakt, en 6:13 Awb voorziet in een mogelijkheid het niet naar voren brengen van zienswijzen verschoonbaar te achten, is geen strijd met art. 6 EVRM.⁸³

Buiten de onderdelenfuik is er ook nog een bewijsfuik, die vooral in financiële kwesties speelt: als schadevergoeding wordt gevraagd, moeten bewijsstukken van die schade zo niet bij de aanvraag dan toch wel uiterlijk in bezwaar worden ingebracht. Komt men daar pas in beroep mee, dan is dat te laat volgens de Afdeling⁸⁴. De Centrale Raad is – althans in bijstandszaken – een stuk klantvriendelijker: zo kreeg de rechtbank, die in beroep toegezonden stukken buiten beschouwing had gelaten, de wind van voren.⁸⁵

Indieningsperikelen

De Afdeling was voor de verandering eens clement voor een partij die had nagelaten het griffierecht in verband met zijn beroep te betalen; hij had wel griffierecht betaald in verband met een daarmee samenhangende voorlopige voorziening, en recht op teruggave daarvan gekregen, toen het bestuursorgaan vrijwillig de uitvoering van het besluit opschortte. Onder die omstandigheden merkte de Afdeling het daarin betaalde griffierecht aan als te zijn betaald in het beroep.⁸⁶

Gang van zaken

Tot 10 dagen voor de zitting kunnen in-gevolge art. 8:58 Awb nadere stukken in het geding worden gebracht. Deze stuk-

77 ABR 14 maart 2007, JB 2007, 85.

78 ABR 1 november 2006, JB 2007, 6 en ABR 18 april 2007, JB 2007, 104.

79 CRvB 25 juli 2007, JB 2007, 177.

80 ABR 6 juni 2007, JB 2007, 160 en AB 2007, 276; ABR 20 juni 2007, JB 2007, 162; ABR 24 oktober 2007, JB 2008, 4 en ABR 16 januari 2008, JB 2008, 42 en AB 2008, 291.

81 ABR 16 mei 2007, AB 2007, 277.

82 CRvB 25 juli 2007, AB 2007, 360.

83 ABR 18 april 2007, AB 2007, 173.

84 ABR 13 juni 2007, JB 2007, 147 en ABR 5 maart 2008, JB 2008, 96.

85 CRvB 15 april 2008, JB 2008, 133.

86 ABR 19 mei 2008, JB 2008, 144.

ken kunnen nog best een flinke omvang hebben, zo bleek uit de uitspraak van de Afdeling bestuursrechtspraak van 25 april 2007,⁸⁷ waarin het college van B&W net op de laatste dag voor het einde van de tiendagtermijn nog een geluidsrapport instuurde. De rechtbank betrok dat geluidsrapport, zonder uitstel te verlenen voor de zitting, bij haar beoordeling, ondanks het feit dat de eisende partij zich op het standpunt stelde dat ze niet in staat was geweest een juiste reactie op het rapport (zoals een tegenrapport) te geven. De Afdeling oordeelde echter in een andere kwestie dat het twaalf dagen voor de zitting toezenden van een kennelijk uitvoerig rapport in strijd met de goede procesorde en liet het buiten beschouwing.⁸⁸

Anders verloopt het indien een stuk binnen de tiendagtermijn wordt ingestuurd. De rechtbank toetst dan of de goede procesorde zich ertegen verzet dat dit stuk bij de beoordeling wordt betrokken.⁸⁹ Indien de inzender de gegevens wel eerder had kunnen overleggen, dan wordt het stuk buiten beschouwing gelaten,⁹⁰ maar indien het verweerschrift te laat wordt doorgestuurd aan de wederpartij en deze partij pas dan geconfronteerd werd met de noodzaak een bepaalde factuur in het geding te brengen, dan kan die factuur toch worden meegenomen, zonder dat de goede procesorde in het geding is.⁹¹

Het CBB vond het evenmin een probleem dat stukken die korter dan tien dagen voor de zitting waren toegestuurd, toch een rol speelden, omdat de wederpartij door de te late indiening niet in zijn 'procesbelang' was geschaad.⁹²

De rechter dient enigermate te waken tegen verrassingsuitspraken: de rechter die ambtshalve een punt in de beslissing meent te moeten betrekken, bijvoorbeeld een overschrijding van de beroepstermijn, dient partijen in de gelegenheid te stellen zich daarover uit te laten.⁹³

Een belanghebbende die in bezwaar heeft geprocedeerd, maar zich in beroep wegens termijnoverschrijding niet-ontvankelijk verklaard ziet worden, kan niet op de voet van art. 8.26 Awb verlangen als

belanghebbende te worden aangemerkt in het beroep van een ander tegen dezelfde besluit.⁹⁴

Getuigen

De Hoge Raad als belastingrechter oordeelde dat niet ongemotiveerd aan een bewijsaanbod voorbij gegaan mocht worden.⁹⁵ De Afdeling kwam tot een vergelijkbaar oordeel,⁹⁶ daarmee terugkomend op een eerdere uitspraak uit 2005.⁹⁷ De Centrale Raad deed een vergelijkbare uitspraak.⁹⁸

De rechtbank mag alleen afzien van het horen van meegebrachte en aangekondigde getuigen indien zij van oordeel is dat het horen redelijkerwijs niet zal bijdragen aan de beoordeling van de zaak. De rechtbank had, verwijzend naar het procesdossier, de getuigen niet gehoord; volgens de Centrale Raad ten onrechte, omdat de betreffende gegevens niet van dien aard waren dat daaruit onweerlegbaar de juistheid van het door het college ingenomen standpunt bleek.⁹⁹

Omgekeerd geldt dat bewijsaanbod, door aan te geven dat getuigen kunnen worden gehoord, onvoldoende is geconcretiseerd indien geen namen en woonplaatsen worden genoemd van de betreffende getuigen. Dat laat onverlet dat een partij – mits tijdig aangekondigd – getuigen kan meenemen naar de zitting.¹⁰⁰

Geheimhouding

Als een partij om geheimhouding vraagt op grond van art. 8:29 Awb, dient de rechter die dat verzoek gegrond acht, vervolgens de wederpartij te vragen of de rechter van die stukken wel kennis mag nemen. Weigert de wederpartij, dan kan de rechter daaraan de gevolgen verbinden die hij geraden acht, en dat is meestal niet gunstig voor de weigeraar.¹⁰¹ Maar dan moet er wel echt sprake van een weigering zijn. Die was er niet toen de rechter dacht de kwestie op de zitting wel aan de orde te stellen, maar de wederpartij daar niet verscheen en zich daarover dus niet had uitgelaten.¹⁰²

De Centrale Raad oordeelde dat de rechtbank ten aanzien van enig stuk ten onrechte art. 8:29 Awb had toegepast. Verweerder liet echter na om het betreffende stuk vervolgens alsnog in de procedure in te brengen. Daarmee schond verweerder de verplichting om alle op de zaak betrekking hebbende stukken toe te zenden. De Raad verbond daaraan de gevolgentrekkingen die hem geraden voorkwamen en vernietigde het betreffende besluit wegens een motiveringsgebrek.¹⁰³

Zelf afdoen

Dat is duidelijk een trend. Zo deed de Rechtbank Rotterdam een zaak zelf af door het primaire besluit te vernietigen, omdat 'vrijwel uitgesloten' werd geacht dat dit besluit op rechtens houdbare gronden zou zijn te handhaven.¹⁰⁴

De Afdeling die een sanctie niet juist achtte, verving deze zelf door de haars inziens juiste sanctie.¹⁰⁵ Op zichzelf is dat bij bestraffende of punitieve sancties al aanvaard; in dit geval ging het echter om de intrekking van de apk-keuringerkenning, iets wat de Afdeling aanmerkt als een herstelsanctie.

Verder nog ging de Hoge Raad als belastingrechter in een geval waarin de rechter oordeelde dat belanghebbende ten onrechte niet-ontvankelijk verklaard was. Als partijen daarop ook aandringen, wordt goedgevonden dat dezelfde rechter vervolgens de zaak inhoudelijk beoordeelt.¹⁰⁶

De Afdeling deed daar weer een schepje bovenop in een zaak waar de gemeenteraad al drie keer vergeefs getracht had uit te leggen waarom een planschadeadvies van de Saoz niet zou moeten worden gevolgd: ook het derde besluit tot weigering van de planschade werd vernietigd. Met verwijzing naar art. 6 EVRM voorzag de Afdeling vervolgens zelf in de zaak door planschade toe te kennen overeenkomstig dat Saoz-advies.¹⁰⁷ De eerdere lijn dat zelf in de zaak voorzien alleen aan de orde is als er rechtens slechts één besluit mogelijk is, werd daarin verlaten!

De noodzakelijke 'passende beoordeling' ontbrak ten tijde van het goed-

87 AB 2007, 264.

88 15 augustus 2007, JB 2007, 183.

89 ABRs 16 juli 2008, JB 2008, 190.

90 ABRs 27 mei 2004, AB 2007, 295.

91 ABRs 11 juli 2007, AB 2007, 294.

92 16 april 2008, JB 2008, 136.

93 CRvB 17 november 2006, AB 2007, 288 en CRvB 17 juli 2007, JB 2007, 175.

94 CRvB 29 november 2007, JB 2008, 18.

95 HR 22 september 2006, JB 2006, 301.

96 ABRs 21 mei 2007, JB 2007, 134.

97 AB 2005, 374.

98 CRvB 6 mei 2008, AB 2008, 243.

99 CRvB 31 oktober 2006, AB 2007, 74.

100 CRvB 29 april 2008, AB 2008, 242.

101 ABRs 16 april 2008, JB 2008, 126.

102 ABRs 20 augustus 2006, JB 2006, 302.

103 CRvB 28 november 2006, JB 2007, 43.

104 20 januari 2006, JB 2006, 105.

105 ABRs 30 januari 2008, JB 2008, 59.

106 HR 9 juni 2006, JB 2006, 206, herhaald in 22 februari 2008, JB 2008, 90.

107 ABRs 20 februari 2008, JB 2008, 76.

keuringsbesluit, maar werd in beroep alsnog onder het besluit geschoven. Dat redde dat besluit niet, maar verleide de Afdeling er wel toe om zelf in de zaak te voorzien en alsnog goedkeuring te verlenen.¹⁰⁸

Niet zozeer zelf, als wel finaal afdoen was aan de orde in CRvB 10 augustus 2006,¹⁰⁹ waarin in eerste aanleg een uitspraak was gevolgd die deels voorwerp werd van hoger beroep. Voor wat betreft een ander deel berustten partijen echter en nam het bestuursorgaan een nieuw besluit ter uitvoering van die uitspraak. Ook die nam de Raad mee in het hoger beroep, hoewel het er dus strikt genomen los van stond; partijen hadden daar overigens ook beide om verzocht.

CBB 23 juli 2008¹¹⁰ is een fraai voorbeeld van creatieve toepassing van het bestaande bestuursprocesrecht: het beroep van een mobiele operator tegen een prijsbesluit van de Opta werd gegrond bevonden. Een nieuw te nemen besluit zou echter ook van belang zijn voor de andere partijen/concurrenten die tegen datzelfde besluit beroep hadden ingesteld. Het College nodigde daarop Opta uit om een nieuw besluit te nemen, dat dan als een wijzigingsbesluit op de voet van art. 6:19 Awb zou worden aangemerkt, zodat het geding dan op basis van dat nieuwe besluit kon worden voortgezet: de bestuurlijke lus.

Rechtsgevolgen in stand laten

Een besluit dat niet gemotiveerd is, kan in beroep de facto overeind blijven, als de motivering maar hangende het geding alsnog wordt aangereikt en deze deugdelijk blijkt: de ABRs vernietigt dan wel, maar laat de rechtsgevolgen in stand.¹¹¹ Zo ook ten aanzien van een besluit dat niet bevoegd was genomen, maar ten aanzien waarvan het wel bevoegde orgaan had aangegeven het te willen bekrachtigen.¹¹²

Termijn nieuwe beslissing op bezwaar

Gesplitst besluiten mag eigenlijk niet. Als dat toch gebeurt, merkt de CRvB de besluitvorming in bezwaar aan als vol-

tooid, op het moment dat er een nieuw inhoudelijk besluit is genomen.¹¹³

Artt. 6:18 en 6:19 Awb

Niet elk nieuw, opvolgend besluit kan worden aangemerkt als een besluit tot wijziging of intrekking van het voorgaande besluit in de zin van artt. 6:18 en 6:19 Awb. Toen in 2006 Provinciale Staten van Limburg het provinciaal omgevingsplan 2001 integraal vervangen door een nieuw plan, werden beroepen gericht tegen het oorspronkelijke plan niet op grond van die wetsbepalingen aangemerkt als mede te zijn gericht tegen het nieuwe plan.¹¹⁴ Anderzijds is denkbaar dat besluiten van een ander dan het orgaan dat het eerste besluit nam, meelopen in beroep tegen dat eerste besluit, zo illustreert een uitspraak waarin aanvankelijk het college van B&W onbevoegd een besluit hadden genomen, dat vervangen werd door een besluit van de wél bevoegde burgemeester.¹¹⁵

Kostenveroordeling

Een appelland die ter zitting een schikingsvoorstel aanvaardde en aangaf zijn beroep in te trekken, kan vervolgens niet alsnog aanspraak maken op vergoeding van proceskosten ingevolge art. 8:73a Awb.¹¹⁶ Anders zou het zijn misschien geweest als hij ter zake van die kosten een voorbehoud zou hebben gemaakt, alvorens het beroep in te trekken.

Het CBB was zowaar bereid in een bijzonder geval een vennootschap een proceskostenvergoeding toe te kennen die aanmerkelijk uitsteeg boven de forfaitaire bedragen ingevolge het Besluit proceskosten bestuursrecht: niet minder dan € 7.500 werd toegeschat.¹¹⁷ De Centrale Raad erkende de mogelijkheid om een bovenforfaitaire vergoeding toe te kennen, maar zag daartoe geen aanleiding in het betreffende, aan haar voorgelegde geval.¹¹⁸

Misbruik van procesrecht

Het komt niet vaak voor, maar de Centrale Raad heeft daadwerkelijk eens ge-

oordeeld dat de natuurlijke persoon die hoger beroep had ingesteld, veroordeeld diende te worden in de proceskosten wegens misbruik van procesrecht als bedoeld in art. 8:75 lid 1 Awb. Kennelijk was het evident – ook voor iemand die geen rechtshulpverlener had ingeschakeld – dat het instellen van hoger beroep niet tot een positief resultaat zou kunnen leiden. De persoon in kwestie greep elke gelegenheid aan om zijn ongenoegen over een schadevergoedingskwestie te uiten; in casu ging de uitspraak waarvan hoger beroep om het intrekken en terugvorderen van bijstand; met de schadevergoedingsprocedure had dat niets van doen.¹¹⁹ In een andere zaak veroordeelde de Centrale Raad ook al een natuurlijk persoon wegens misbruik van procesrecht in de kosten, dit keer van het UWV; het betrof € 16,20 wegens reiskosten van de gemachtigde.¹²⁰

Hoger beroep

Nieuwe gronden in hoger beroep

In een kwestie rondom het verlenen van een ligplaatsvergunning droeg appelland in hoger beroep aan dat de rechtbank had miskend dat in strijd werd gehandeld met art. 8 EVRM. Omdat appelland feitelijke omstandigheden rond zijn privacy en gezinsleven niet in beroep aan de orde had gesteld – en de rechtbank aldus ook niet op die omstandigheden de rechtsgronden had kunnen aanvullen – werd het beroep op 8 EVRM afgewezen.¹²¹

In hoger beroep kunnen in beginsel geen nieuwe (feitelijke) gronden worden aangevoerd; deze regel geldt aldus ook voor gronden ontleend aan het EVRM¹²² en het EG-recht.¹²³ Een beroep op aantasting van een ‘open landschap’ is iets anders dan een beroep op de toepasselijkheid van de Vogelrichtlijn. Die toepasselijkheid kan dus niet in appèl aan de orde worden gesteld, omdat de daarvoor benodigde feitelijke grondslag, dat er sprake zou zijn van een vogelbiotop, niet was gesteld in eerste aanleg, zodat de rechter in eerste aanleg die toepasselijkheid ook niet ambtshalve had te onderzoeken.

113 ABRs 4 januari 2006, JB 2006, 83.

114 ABRs 19 oktober 2007, JB 2008, 3.

115 ABRs 28 januari 2009, JB 2009, 75.

116 CRvB 10 april 2007, JB 2007, 111.

117 CBB 8 augustus 2007, CBB 2007, 234 [onvolledige uitspraak? Of moet dit een bron zijn? CU].

118 CRvB 17 april 2008, JB 2008, 134.

119 CRvB 24 oktober 2006, AB 2007, 64.

120 CRvB 20 februari 2008, JB 2008, 83.

121 ABRs 12 juli 2006, AB 2006, 338.

122 ABRs 2 april 2008, JB 2008, 113.

123 ABRs 21 juni 2006, AB 2006, 339, JB 2006, 220.

108 ABRs 14 juni 2006, JB 2006, 231.

109 CRvB 10 augustus 2006, JB 2006, 307.

110 CBB 23 juli 2008, JB 2008, 212.

111 ABRs 18 september 2006, JB 2006, 305.

112 ABRs 23 april 2008, JB 2008, 128.

Zo oordeelde de Afdeling ook in een geval, waarin de grond dat de bouwvaanvraag niet voldeed aan het Besluit indieningvereisten voor het eerst in hoger beroep aan de orde werd gesteld. Er was geen reden om die grond niet eerder in het geding te brengen, terwijl het uit oogpunt van een zorgvuldig en doelmatig gebruik van rechtsmiddelen en de rechtszekerheid van andere partijen van belang was dat dat wel eerder was gebeurd; de grond diende in hoger beroep buiten beschouwing gelaten te worden.¹²⁴

Brummen en omvang van het geding

Uit de zogenoemde Brummenlijn weten we dat uitdrukkelijk en zonder voorbehoud verworpen beroepsgronden waartegen niet wordt geappelleerd, in het vervolg van de procedure niet opnieuw aan de orde kunnen komen. Het gezag van gewijsde geldt ook voor het bestuursorgaan dat geen hoger beroep instelt.¹²⁵ Dat geldt ook als nadien door de Afdeling in andere zaken uitspraken zijn geweest, op grond waarvan alsnog zou kunnen worden aangenomen dat het oordeel van de eerste rechter niet juist was.¹²⁶

Brummen gaat niet zover dat een burger die het met een bepaalde overweging in een *besluit* niet eens is, maar op zichzelf met het dictum ervan wel kan instemmen, aanleiding zou moeten voelen om tegen dat besluit op te komen. Doet hij dit niet, dan verhindert dat niet dat hij later, in het verband van beroep tegen een ander besluit, alsnog die overweging kan bestrijden. Brummen ziet namelijk alleen op onherroepelijk door de rechter verworpen beroepsgronden, niet op niet bestreden overwegingen van het bestuursorgaan.¹²⁷

Van een ‘Brummen-situatie’ is geen sprake indien het oordeel is gegeven in het kader van een voorlopige voorziening. Dat kan een goede lezing van de uitspraak vergen, als kortsluiting heeft plaatsgevonden. Dan kan immers sprake zijn van een onderverdeling in de uitspraak tussen een deel dat betrekking had op de hoofdzaak en een deel dat enkel zag op de voorlopige voorziening; gronden die in het laatste

124 ABRs 9 augustus 2006, AB 2006, 340.

125 ABRs 17 mei 2006, AB 2006, 420 en JB 2006, 210.

126 ABRs 29 augustus 2007, AB 2008, 129, JB 2007, 192.

127 ABRs 15 februari 2006, AB 2006, 125, JB 2006, 111.

onderdeel waren besproken en verworpen konden dus desalniettemin later alsnog worden aangekaart.¹²⁸

Incidenteel appèl

Anders dan in het fiscale procesrecht, kent het algemene bestuursprocesrecht geen incidenteel appèl. De jurisprudentie van de Centrale Raad toont voorbeelden van gevallen waarin dat toch werd toegelaten, op grond dat er een ‘nauwe verwevenheid’ bestond tussen de in het principale appèl aangevoerde beroepsgrond en het oordeel van de eerste rechter waartegen verweerder na het verstrijken van de appèltermijn in zijn verweerschrift alsnog opkwam.¹²⁹

De Afdeling sluit inmiddels aan bij de terminologie van de Centrale Raad van Beroep: ‘nauwe verwevenheid’.¹³⁰ Eerder hanteerde de Afdeling de term ‘onverbrekelijke samenhang’.¹³¹

Van de vereiste nauwe verwevenheid is pas sprake als de bestuursrechter een of meer van de door de indiener van het hoger beroep aangevoerde gronden niet adequaat kan beoordelen zonder tevens een oordeel te geven over een of meer van de in verweer naar voren gebrachte standpunten.¹³² In diezelfde uitspraak wordt voorts expliciet overwogen dat ook alsnog ‘incidenteel’ geappelleerd mag worden, als van de gedaagde redelijkerwijs niet kon worden gevergd zelf hoger beroep in te stellen, omdat hij daarbij geen – zelfstandig – belang had, hetgeen op een zekere verruiming duidt van de mogelijkheden die al bestonden op grond van het criterium van de nauwe verwevenheid.

Voorlopige voorziening in appèl

De Afdeling laat in een tweetal uitspraken zien dat een verzoek om voorlopige voorzieningen niet alleen beoordeeld wordt aan de hand van de houdbaarheid van de uitspraak van de rechtbank (bij twijfel werd de voorziening toegewezen), maar dat er ook wel degelijk ruimte is – en die ruimte wordt ook gebruikt – voor een belangenafweging.¹³³

128 ABRs 9 januari 2008, AB 2008, 152 en JB 2008, 39.
129 CRvB 3 november 2005, JB 2006, 60, 13 april 2006, JB 2006, 199 en 7 december 2007, JB 2008, 32.

130 ABRs 10 juli 2008, AB 2008, 270 en JB 2008, 188.

131 ABRs 2 november 2005, AB 2006, 145, JB 2006, 92.

132 CRvB 22 oktober 2008, AB 2008, 358.

133 ABRs 30 november 2007, AB 2008, 83 en 14 december 2007, AB 2008, 84.

Opmerkelijk ruimhartig was de Voorzitter van de CBB ten aanzien van het verzoek van de NMa om te bepalen dat hangende hoger beroep van de NMa tegen de vernietiging door de rechtbank van een beslissing op bezwaar ter zake van een boetebesluit, nog geen nieuwe beslissing op bezwaar genomen behoefde te worden. Dat verzoek werd toegewezen op grond dat de NMa anders werk moest doen dat – als haar appèl doel trof – ‘nuteloos of zelfs contraproductief’ zou wezen (Vz. CBB 23 november 2006, JB 50). Geheel andersom was de benadering van de Afdeling: de minister vroeg schorsing van de rechtbankuitspraak om geen nieuwe beslissing te hoeven nemen, maar de Afdeling wees dat af met het argument dat ‘het in het belang van een efficiënte geschillenbeslechting’ is dat het nieuw te nemen besluit en de rechtbankuitspraak beide in de bodemprocedure kunnen worden beoordeeld.¹³⁴

De Voorzieningenrechter van de Centrale Raad van Beroep kwam te oordelen over een verzoek op grond van art. 8:87 Awb hangende hoger beroep, dat neerkwam op het buiten werking stellen van een door de eerste rechter getroffen voorlopige voorziening op grond van art. 8:81 Awb. Hij stelde vast dat hij onbevangen zo’n verzoek kan beoordelen en daarbij niet gehinderd wordt door de rechtspraakregel dat een verzoek tot opheffing van een voorlopige voorziening zijn grondslag moet vinden in nieuwe feiten en omstandigheden; die regel geldt dus alleen als bij dezelfde rechter die de voorziening heeft getroffen om opheffing wordt gevraagd.¹³⁵

Redelijke termijn

Een andere ontwikkeling in de door deze kroniek bestreken periode betreft het leerstuk van de ‘redelijke termijn’ en de gevolgen van de overschrijding daarvan.

Onder invloed van het EHRM¹³⁶ is de bestuursrechter vergoedingen gaan toekennen wegens immateriële schade in gevallen waarin de redelijke termijn van art. 6 EVRM is overschreden. De immateriële

134 2 juli 2008, JB 2008, 183.

135 6 juli 2007, JB 2007, 156.

136 Pizzati/Italië, 29 maart 2006, JB 2006, 134 en AB 2006, 294.

schade wordt – behoudens tegenbewijs door de te trage overheid – verondersteld aanwezig te zijn, en de forfaitaire vergoeding bedraagt € 1.000 per jaar waarmee de redelijke termijn is overschreden. Als een burger meent op een hoger bedrag aanspraak te kunnen maken wegens immateriële schade dan € 1.000 per jaar, ligt de lat plotseling een stuk hoger. Hij dient dan aan te tonen dat sprake is van geestelijk letsel dat kan worden beschouwd als een aantasting van zijn persoon in de zin van art. 6:106 BW.¹³⁷

Hoe gaat dat processueel in zijn werk? Overschrijding van de redelijke termijn die te wijten is aan het bestuursorgaan, leidt tot vernietiging van het betreffende besluit, nota bene: ook als het besluit inhoudelijk op goede gronden is genomen. De gevolgen van het door de vernietiging getroffen besluit laat de rechter in stand, maar de vernietiging biedt de noodzakelijke opstap naar schadevergoeding op grond van art. 8:73 Awb.¹³⁸

Daarnaast is denkbaar dat overschrijding van de redelijke termijn aan de rechter in eerste aanleg is toe te rekenen. Dat vormt geen reden om het beroep gegrond te verklaren. Met het nodige kunst- en vliegwerk – verdragsconforme interpretatie van art. 8:73 Awb – wordt dan geconstrueerd dat de Staat als aansprakelijke partij in de procedure als partij wordt aangemerkt, en krijgt deze de schadevergoedingsverplichting voor haar kiezen.¹³⁹

De Centrale Raad maakte de ontwikkeling af door eenzelfde procedé toe te passen in een situatie waarin de overschrijding van de redelijke termijn was ontstaan tijdens de behandeling in hoger beroep door de Raad zelf.¹⁴⁰

In het vervolg van die procedure is de Centrale Raad op 26 januari 2009 (LJN BH1009)¹⁴¹ tot een uitspraak gekomen, waarin werd ingegaan op de vraag wanneer nu sprake was van een overschrijding van de redelijke termijn. Daarin heeft de Raad voor socialezekerheidszaken meteen de in het algemeen wel te aanvaarden behandelingsduur beschreven. Voor drie instanties (bezwaar, beroep

137 CRvB 31 juli 2007, JB 2007, 198.

138 CRvB 7 juli 2006, AB 2007, 221; ABRs 6 juni 2007, JB 2007, 144 en AB 2007, 220; 13 juni 2007, JB 2007, 146 en AB 2007, 261; CRvB 4 december 2007, JB 2008, 49 en AB 2007, 403.

139 ABRs 4 juni 2008, JB 2008, 146 en AB 2008, 229.

140 CRvB 11 juli 2008, JB 2008, 172 en AB 2008, 241.

141 nng.

en hoger beroep) geldt dat de redelijke termijn niet is overschreden als die drie instanties binnen vier jaar zijn afgerond. Heeft het geding langer geduurd, dan moet de verschillende behandelingsduur per instantie worden vastgesteld. Heeft bezwaar meer dan een halfjaar, beroep meer dan anderhalf jaar of hoger beroep meer dan twee jaar geduurd dan is de redelijke termijn overschreden. Daarbij geldt nog voor de rechterlijke fase (waar de Staat aansprakelijk is en niet het lichaam waartoe het bestuursorgaan behoort) dat een overschrijding in beroep kan worden goedge maakt door een onderschrijding in hoger beroep.

In een ruimtelijke-ordeningszaak oordeelde de Afdeling dat de behandeling van 'zaken als deze' in totaal vijf jaar mag duren, waarvan het bestuur een jaar krijgt voor de afdoening van het bezwaarschrift en de rechter c.q. appèlrechter elk twee jaar om tot een oordeel te komen.¹⁴²

Ten slotte heeft de Afdeling in een uitspraak van 4 maart 2009¹⁴³ de hele kwestie uit de sfeer van de mensenrechten

142 ABRs 24 december 2008, LJN BG 8294.

143 LJN BH 4667.

gehaald en geïnternaliseerd in een geval, waar een volledig gesubsidieerde stichting een beroep deed op overschrijding van de redelijke termijn. Toen de minister stelde dat deze geen beroep op art. 6 EVRM toekwam, oordeelde de Afdeling dat het aan art. 6 ten grondslag liggende rechtszekerheidsbeginsel evenzeer binnen de nationale rechtsorde en evenzeer los van die verdragsbepaling geldt. Ook in deze zaak, waar het draaide om een subsidiegeschil, werd de 1+2+2-jaarregel aangehouden. De Afdeling verfijnde de salderingstechniek echter nog verder: vertraging in de bezwaarfase mag worden gecompenseerd door een voortvarende behandeling in beroep, maar in beroep mag niet worden geanticipeerd op een mogelijke compensatie door een mogelijke voortvarende behandeling in hoger beroep. Genoemde termijnen zijn vuistregels. Denkbaar is dat in een concreet geval de overschrijding daarvan gerechtvaardigd kan worden, hetzij omdat de vertraging aan appellant is toe te rekenen, hetzij met een beroep op de ingewikkeldheid van de zaak, de aard van de maatregel en het daardoor getroffen belang van appellant.

Het **mooie** van het moment

Bij Sdu Uitgevers geloven we sterk in de kracht van het moment. Want scherp, doordacht en uitgesproken kan alleen als je er voortdurend bovenop zit. Dat kan met Sdu. Via onze portal scherpinstrafrecht.nl heeft u op ieder moment van de dag zicht op de allerlaatste ontwikkelingen die van belang kunnen zijn

voor uw praktijk. Alle relevante strafrechtinformatie direct binnen handbereik, waar en wanneer u maar wilt. Met scherpinstrafrecht.nl zit u boven op de actualiteit: zo ondersteunen we de scherpte, het inzicht en de uitgesprokenheid van de professie. Met recht.

Kijk voor meer informatie op www.scherpinstrafrecht.nl: dé portal voor strafrechtprofessionals.

Wij leveren u medische argumenten

Al twintig jaren zijn wij advocaten behulpzaam bij het oplossen van problemen met een medisch aspect, zoals:

- De operatie van mijn cliënt liep slecht af. Was de behandeling zorgvuldig?
- De erfgenamen van mevrouw stellen dat zij na de brand langer bleef leven dan meneer. Is dat juist?
- Is de lichamelijke schade van mijn cliënt juist getaxeerd en hoe waardeer ik zijn smart?
- De verzekeringsmaatschappij stelt dat de betrokkene zelfmoord pleegde. Was het geen ongeval?
- De werknemer van mijn cliënt beweert dat hij niet meer kan werken. Kan hij niet net zoveel als vroeger?
- De verzekeringspolis schrijft arbitrage voor. Kunt u een arbiter leveren?

MEDISCH ADVIESBUREAU

BINS

Bertus Rimaweg 18
 2597 BV Den Haag
 tel 070 345 98 08
 fax 070 345 98 11
 e-mail j.w.bins@wxs.nl

dr. mr. J.W. Bins, arts RGA

CIB Centraal InkoopBureau BV
 Postbus 330
 2700 AH Zoetermeer
 Telefoon (079) 36 38 440
 Fax (079) 36 15 144

CIB, uw partner voor gewaarmerkt papier, maar ook voor al uw luxe schrijf- en lederwaren, archiefmaterialen zoals gekleurde hangmappen, kantoorartikelen, computer- en printsupplies en facilitaire producten. Bestel op advocaten.cib.nl onze CIB catalogus.

advocaten@cib.nl

CIB. Dé kantoor specialist voor advocaten.

advocaten.cib.nl

CASSATIE

Delissen Martens advocaten & belastingadviseurs adviseert en procedeert in cassatie.

Contactpersoon:
 mr M.J. van Basten Batenburg

Sportlaan 40
 2566 LB Den Haag
 T 070 311 54 11
www.delissenmartens.nl

**MARTENS
DELISSEN**

ZIYA TOGA'S

*-Eerste kwaliteit stoffen, secure afwerking
 -Maatneming op kantoor / thuis mogelijk
 -Beffen op voorraad*

Toga in zeer lichtgewicht 100 % Cool Wool en incl. bef naar keuze in 2008:

Advocaat	€ 375,- ex. BTW
Rechter / O. v. J.	€ 475,- ex. BTW
Raadsheer / Adv. Gen.	€ 485,- ex. BTW

Leeghwaterlaan 76
 5223 BA 's-Hertogenbosch
 (Bij paleis van justitie)

073 – 6234526
www.ziyatoga.nl
info@ziyatoga.nl

Mijpaalarrest

Hans Tiethoff kijkt terug op Tiethoff/NMB

Hoe liepen de zaken die ten grondslag lagen aan wat later mijlpalen in de jurisprudentie werden? We kijken terug met de advocaten van toen.

‘Het was ikke, ikke
en de rest kan stikke!’

Foto: Michel Zoeter

Jan Pieter Nepveu
journalist

Hans Tiethoff (61), partner bij DVDW advocaten in Den Haag, was als curator partij in zeker vijf arresten van de Hoge Raad. ‘Maar ik heb ze niet allemaal gewonnen, hoor!’ relateert hij meteen. Een aantal van die arresten is verplichte studiestof geworden voor wie zich bekwamt in het insolventierecht.

De uitspraak tegen de Nederlandse Middenstandsbank (NMB) heeft Tiethoff, indertijd nog eenpitter, van meet af aan ‘volstrekt logisch’ gevonden.

‘Ik vond dat de NMB ongelijk had en ook ongelijk moest krijgen. Alleen de rechters in feitelijke instantie en de advocaat-generaal in zijn conclusie geloofden er niet in.

Wat mij stoorde was het gedrag van de NMB. In de wandeling heette de NMB de MeeNeemBank, omdat zij altijd buitengemeen fel was op de uitwinning van de eigen zekerheden: de bank ging voor en de crediteuren en curator hadden het nakijken. Zelden of nooit werd een probleem soepel opgelost. De NMB lag altijd dwars, schopte de curator buiten de deur

en pakte haar in fiduciaire eigendom gegeven spullen altijd rücksichtslos mee. Het was ikke, ikke en de rest kan stikke! Dat gedrag vertoonde de NMB ook weer in deze afwikkeling.’

Het Residentieslachthuis BV verhuurde kantoorruimte aan de NMB, die op het slachthuis terrein een bankfiliaal had. In 1985 ging het Residentieslachthuis failliet en moest de bank de huur aan de boedel betalen. De huurovereenkomst liep immers door. De NMB heeft echter na het faillissement geen huur meer betaald. De NMB had een vordering uit hoofde van een kredietovereenkomst met het Residentieslachthuis en wenste die met haar huurschuld te compenseren. Tegenover de vordering van de curator tot betaling van de huur beriep de bank zich op art. 53 Fw.

‘De NMB verrekende de huur met een geldvordering van 4,7 miljoen gulden. Op zichzelf kan ik me daar best wel wat bij voorstellen. Maar omdat de NMB geen enkele souplesse toonde, werd ik ook kritisch.

Mijn ervaring met de meeste banken is dat ze zichzelf een maatschappelijke positie toekennen en ook zeker bereid zijn met curatoren te kijken naar wat het best is voor iedereen. Maar de NMB keek

kortzichtig alleen naar zichzelf. Ik sluit niet uit dat als de bank redelijker geweest was, ik mij minder scherp opgesteld zou hebben.

De Hoge Raad geloofde wél in het ongelijk van de NMB. Ik vind dat er met de uitspraak van de Hoge Raad recht is geschied. Twee jaar geleden heb ik deze uitspraak nog kunnen gebruiken. Toen heb ik een andere bank eventjes op dit arrest gewezen: heren, u mag wel een heel grote vordering hebben op de schuldenaar maar u heeft in het kader van uw vuistpand dit pand gehuurd van de failliet, dus u moet ook aan de failliet huur betalen: kijk maar naar Tiethoff/NMB. En ja, ook die bank heeft moeten buigen.’

Artikel 53 lid 1 Faillissementswet

Hij die zowel schuldenaar als schuldeiser van gefailleerde is, kan zijn schuld met zijn vordering op de gefailleerde verrekenen, indien beide zijn ontstaan vóór de faillietverklaring of voortvloeien uit handelingen, vóór de faillietverklaring met gefailleerde verricht.

De kern van Tiethoff/NMB

HR 22 december 1989,
NJ 1990, 661

Volgens de regels over verrekening in de Faillissementswet zou de NMB haar huurtermijnen kunnen verrekenen met een concurrente vordering uit geldlening die zij op de failliete verhuurder heeft. In Tiethoff/NMB heeft de Hoge Raad op deze regel een uitzonderingsregel geformuleerd op grond van de redelijkheid en billijkheid. Tiethoff/NMB is een standaardarrest geworden op het gebied van verrekening.

Wat niet in het proces-verbaal van de terechtzitting staat, is volgens de Hoge Raad niet gebeurd (HR 3 maart 2009, NJ 2009, 142). Wel is een herstel p-v mogelijk. Advocaten moeten daarom het p-v onmiddellijk doornemen en bij fouten schriftelijk verzoeken om een dergelijk herstel p-v.

Herstelproces-verbaal van zitting

Wel gebeurd, niet juist

.....
Dian Brouwer
Advocaat te Utrecht
.....

In een verkrachtingszaak wordt de aangeefster ter terechtzitting van het hof gehoord. Omdat zij geen opvang voor haar tweejarige kind kon vinden, heeft de voorzitter toegestaan dat de getuige haar kind op schoot hield tijdens de ondervraging. Gedurende enige tijd had de getuige het kind zelfs aan de borst. De raadsman moest de getuige confronterende ('agressieve', noemde hij het zelf) vragen stellen, maar meende dat dit onder de geschetste omstandigheden 'zeer ongepast' was. Dat was voor hem aanleiding de ondervraging te staken.

Het p-v van de zitting, dat de raads-

man enige tijd nadien ontving, vermeldt wél dat 'de gemoedstoestand van de getuige' de raadsman ertoe heeft gebracht de ondervraging 'te staken' (maar geen afstand van de getuige te doen), maar vermeldt niet de omstandigheden waaronder de ondervraging moest plaatsvinden. Daarop stuurt de raadsman een brief aan de voorzitter met het verzoek het p-v op dit punt 'te verbeteren', dan wel schriftelijk aan de raadsman en de Hoge Raad te bevestigen dat de getuige is ondervraagd met haar minderjarige kind op schoot.

De voorzitter schrijft terug dat hij van mening is 'geen gevolg te kunnen geven' aan het verzoek tot verbetering van het proces-verbaal, omdat het reeds naar de Hoge Raad is verzonden. Wél voldoet de voorzitter aan het subsidiaire verzoek van de raadsman, en bevestigt hij in zijn brief dat de getuige is ondervraagd met haar kind op schoot en, gedurende enige tijd, aan de borst.

Niet relativeren

In cassatie wordt over deze gang van zaken geklaagd. Het eerste cassatiemiddel richt zijn pijlen op de onvolledigheid van het zittingsproces-verbaal: art. 326 Sv zou geschonden zijn, nu de griffier van het hof in het p-v van de zitting heeft verzuimd melding te maken van de bijzondere omstandigheden waaronder de ondervraging plaats moest vinden, en evenmin melding heeft gemaakt van het verzoek van de raadsman om de zaak deswege aan te houden. Het tweede middel klaagt er over dat het hof heeft verzuimd een gemotiveerde beslissing te geven op het verzoek tot aanhouding dat de raadsman ter zitting zou hebben gedaan.

Advocaat-generaal Schipper ziet ruimte voor deze middelen. Hij concludeert dat uit de briefwisseling tussen raadsman en voorzitter rechtstreeks het ernstige vermoeden voortvloeit dat het p-v van de zitting niet volledig is, en

.....
1 Bij CMS-Derks Star Busmann.

vastgelegd

dat de raadsman ter zitting een aanhoudingsverzoek heeft gedaan, waarop het hof vervolgens ten onrechte niet heeft gerespondeerd. Hij concludeert tot grondverklaring van de middelen.

De Hoge Raad volgt zijn A-G niet. Het eerste middel wordt verworpen met een verwijzing naar art. 78 lid 1 RO. Volgens deze bepaling neemt de Hoge Raad 'kennis van het beroep in cassatie tegen de handelingen, arresten, vonnissen en beschikkingen' van lagere rechters. Gelet op deze bepaling kan, zo de Hoge Raad, 'niet met vrucht worden geklaagd' over een verzuim van de griffier om in het p-v van de terechtzitting melding te maken van een bepaalde omstandigheid. Oftewel: een verzuim van de griffier is (nog) niet aan te merken als een handeling van het hof.

Ook het tweede middel wordt verworpen, op de nogal wrange grond dat niet geklaagd kan worden over het uitblijven van een gemotiveerde beslissing op een

aanhoudingsverzoek, als uit het proces-verbaal van de terechtzitting niet volgt dat zo'n aanhoudingsverzoek is gedaan. Het middel ontbeert dan feitelijke grondslag.

Wellicht wreekt zich hier dat uit de briefwisseling tussen raadsman en voorzitter wél kan blijken onder welke bijzondere omstandigheden de onderzaging moest plaatsvinden, maar dat noch de brief van de raadsman, noch de brief van de voorzitter aankaart of bevestigt dat ter zitting daadwerkelijk een aanhoudingsverzoek is gedaan. Die informatie wordt uitsluitend in de casatieschriftuur aangedragen. Hoe dan ook, anders dan in de conclusie van A-G Schipper bespeuren we bij de Hoge Raad geen enkele bereidheid om de positie van het p-v van de terechtzitting als exclusieve kenbron van hetgeen ter terechtzitting is voorgevallen en verklaard te relativieren.

.....
 De Hoge Raad is niet bereid de positie van het p-v van de zitting als exclusieve kenbron van het voorgevallene te relativieren

Ruimte

De uitkomst van deze zaak had anders kunnen zijn² indien de raadsman de voorzitter niet had verzocht om het proces-verbaal te verbeteren, maar als de raadsman had verzocht om een aanvullend proces-verbaal of een herstel

.....
² Althans: ten aanzien van de twee besproken middelen. De zaak werd namelijk op het derde middel (dat een bewijsklacht inhield) gecasseerd.

proces-verbaal. Deze figuur is door de Hoge Raad aanvaard in HR 22 mei 2001, NJ 2001, 656, m. nt. JdH. In deze zaak was in cassatie onduidelijkheid ontstaan of ter terechtzitting in hoger beroep een pleitnota was overgelegd – hetgeen voor de cassatieprocedure natuurlijk een buitengewoon wezenlijke vraag is. In het dossier van de Hoge Raad bevond zich geen pleitnota, terwijl het proces-verbaal van de zitting van het hof vermeldde dat wél een pleitnota was overgelegd. Nadat de A-G bij de Hoge Raad op dit punt bij het hof om opheldering vroeg, ontving hij achtereenvolgens twee elkaar tegensprekende brieven van de griffier, en ten slotte een aanvullend p-v, opgemaakt en ondertekend door de voorzitter en griffier gezamenlijk. Volgens dit aanvullende p-v was ter zitting geen pleitnota overgelegd.

In zijn conclusie wees de A-G er op dat er geen uitgeschreven wettelijke regeling bestaat voor verbetering van fouten in het p-v van de zitting. Om deze reden meende hij dat het *eerste* p-v voor juist moest worden gehouden, en het

aanvullende p-v buiten beschouwing moest worden gelaten. De Hoge Raad zag het anders. Met een citaat uit het aanvullende p-v motiveerde de Hoge Raad zijn oordeel dat vastgesteld moest worden dat ter zitting geen pleitnota was overgelegd, en verwierp vervolgens het beroep.

Er bestaat kortom ruimte om de inhoud van het oorspronkelijke p-v van de terechtzitting aan te vullen of te wijzigen, maar die correctie moet zijn vervat in een document dat dezelfde rechtsvorm heeft als het oorspronkelijke p-v: een schriftelijk stuk dat de aanduiding ‘proces-verbaal’ draagt, en dat blijkens zijn bewoordingen is vastgesteld en ondertekend door voorzitter en griffier gezamenlijk – conform art. 327 Sv.

Commentaar juridisch correct verwerkt

Elders heb ik beschreven hoe het p-v van de zitting feitelijk wordt geproduceerd.³

.....
3 D.V.A. Brouwer, ‘De verklaringen van de verdachte en getuigen in het proces-verbaal van de terechtzitting’, *DD* 2009, p. 197- 217.

Zonder al te veel overdrijving volgt daaruit dat het zittings p-v vaker wél dan niet fouten, omissies of onjuistheden bevat. Het moet daarom voor elke strafrechtadvocaat een vaste gewoonte zijn om een p-v van de zitting onmiddellijk na ontvangst nauwkeurig door te nemen, en de voorzitter van de kamer vervolgens (onder verwijzing naar HR 22 mei 2001, NJ 2001, 656) schriftelijk te verzoeken de geïdentificeerde fouten door middel van een herstel p-v te corrigeren. Alleen op die manier kan het ook voor rechters een gewoonte worden om commentaar op het p-v serieus te nemen en op juridisch correcte wijze te verwerken. En alleen langs de weg van een herstel p-v kan de Hoge Raad kennis nemen van correcties op het oorspronkelijke p-v.

ElsevierOrde

Onmisbare juridische kennis binnen handbereik

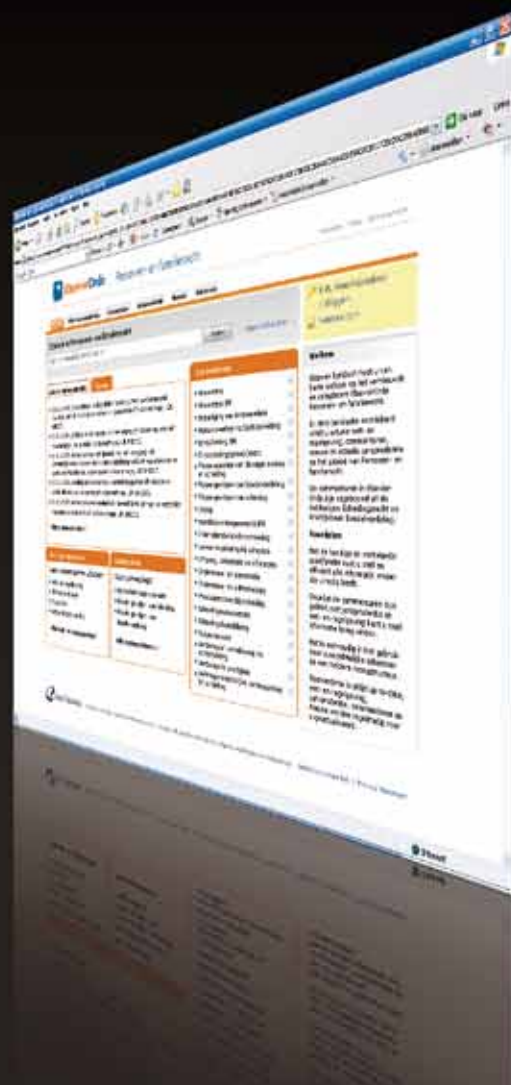
Voordelen van de ElsevierOrde kennisbank voor u op een rij:

- ✓ Altijd en overal **online toegang** tot de kennisbank;
- ✓ U betaalt alleen voor het rechtsgebied dat u gebruikt;
- ✓ Wekelijks de **belangrijkste uitspraken** op een rijtje;
- ✓ Eenvoudig en **snel zoeken**;
- ✓ De meest recente wet- en regelgeving en jurisprudentie bij de hand;
- ✓ Wekelijks het laatste nieuws;
- ✓ **Actueel** commentaar van een gerenommeerde redactie.

**Meer weten over de nieuwe kennisbankmodules
Personen- en Familierecht of Arbeidsrecht?**

Neem contact op met een van onze accountmanagers;

T: 020 - 515 91 18 of E: juridisch@reedbusiness.nl

Online juridische kennis op uw vakgebied.

www.elsevierorde.nl

Het bureau van de orde

Onderwerp	Telefoonnummer	E-mailadres
Algemene informatie	070-335 35 35	info@advocatenorde.nl
N.a.w.-gegevens advocatuur	070-335 35 29	info@barbeheer.nl
Auditbureau (kwaliteitszorg)	070-335 35 71	audit@advocatenorde.nl
Centrale Controle Verordeningen	070-335 35 26	ccv@advocatenorde.nl
Landelijke financiële bijdrage	070-335 35 23/21	finorg@advocatenorde.nl
Communicatie (o.a. brochures)	070-335 35 52	pr@advocatenorde.nl
BalieNetcertificaten	070-335 35 86	certificaat@advocatenorde.nl
Overige vragen van advocaten	070-335 35 86	helpdesk@advocatenorde.nl
Opleiding		
Beroepsopleiding (09.00-12.00 u)	070-335 35 55	opl@advocatenorde.nl
Voortgezette Stagiaire Opleiding (VSO)	070-335 35 58/78	vso-po@advocatenorde.nl
Permanente Opleiding (PO)	070-335 35 58/78	vso-po@advocatenorde.nl
Permanente Opleiding (ontheffingen)	070-335 35 41	pb@advocatenorde.nl
Vrijstellingen BO en VSO	070-335 35 41	pb@advocatenorde.nl
Besluit Aanmerken Als Opleiding (BAAO)	070-335 35 43	pb@advocatenorde.nl

Neuhuyskade 94, Postbus 30851, 2500 GW Den Haag
 Telefoonnummer algemeen +31 (0)70 - 335 35 35
 Faxnummer algemeen +31 (0)70 - 335 35 31

Opleidingen

PO

Overige rechtsgebieden

Privacy & Gegevensbescherming
 26-08-2009: 09:00 - 17:00 uur
 27-08-2009: 09:00 - 17:00 uur
 Plaats: Amsterdam
 Doelgroep: PO
 Niveau: ** Actualiteiten
 Instelling: Institute for International Research, tel. 020-5805400
 Docent(en): R. Hoff, prof. mr. J. Kabel, P. Korremans, C. Meesters, dr. ir. P.L. Overbeek, J. Salomons, mr. dr. B. Schermer, mr. dr. E. Thole, dr. P. de Hert, mr. I. van Dijk, P. van Schelven, mr. J.P. van Schoonhoven, F. van den Dool
 Cursusprijs: € 1.399 exclusief btw

Opleidingspunten
 06: Juridisch
 - Beroepsvaardigheden
 - Management/Organisatie
 06: Totaal

Straf(proces)recht

Forensische DNA Workshop
 26-06-2009: 09:00 - 17:00 uur
 Plaats: Leiden
 Doelgroep: PO
 Niveau: *** Actualiteiten
 Instelling: Nederlandse Vereniging van Strafrecht-advocaten, tel. 020-6060680
 Docent(en): dr. J. Glider Ph.D., prof. dr. D. Krane Ph.D.
 Cursusprijs: € 400 inclusief btw
 Opleidingspunten
 07: Juridisch
 - Beroepsvaardigheden
 - Management/Organisatie
 07: Totaal

Forensische DNA Workshop
 27-06-2009: 09:00 - 17:00 uur

Plaats: Leiden
 Doelgroep: PO
 Niveau: *** Actualiteiten
 Instelling: Nederlandse Vereniging van Strafrecht-advocaten, tel. 020-6060680
 Docent(en): dr. J. Glider Ph.D., prof. dr. D. Krane Ph.D.
 Cursusprijs: € 400 inclusief btw
 Opleidingspunten
 07: Juridisch
 - Beroepsvaardigheden
 - Management/Organisatie
 07: Totaal

Gesprekstechnieken

Masterclass effectief communiceren voor advocaten
 02-07-2009: 09:00 - 17:00 uur
 Plaats: Venlo
 Doelgroep: PO
 Niveau: *
 Instelling: Dialogue BV, tel. 035-5411844
 Docent(en): mr. A. Geertsema
 Cursusprijs: € 695 exclusief btw
 Opleidingspunten
 - Juridisch
 06: Beroepsvaardigheden
 - Management/Organisatie
 06: Totaal

Masterclass effectief communiceren voor advocaten
 03-07-2009: 09:00 - 17:00 uur
 Plaats: Rotterdam
 Doelgroep: PO
 Niveau: *
 Instelling: Dialogue BV, tel. 035-5411844
 Docent(en): mr. C. Schippers
 Cursusprijs: € 695 exclusief btw
 Opleidingspunten
 - Juridisch
 06: Beroepsvaardigheden
 - Management/Organisatie
 06: Totaal

Masterclass effectief communiceren voor advocaten
 25-08-2009: 09:00 - 17:00 uur
 Plaats: Assen
 Doelgroep: PO
 Niveau: *
 Instelling: Dialogue BV, tel. 035-5411844
 Docent(en): mr. A. Geertsema
 Cursusprijs: € 695 exclusief btw
 Opleidingspunten
 - Juridisch
 06: Beroepsvaardigheden
 - Management/Organisatie
 06: Totaal

Overige vaardigheden

Getuigenverhoor in strafzaken-professionele ontmoeting
 25-06-2009: 09:45 - 17:15 uur
 Plaats: Utrecht
 Doelgroep: PO
 Niveau: ***
 Instelling: Studiecentrum Rechtspleging, tel. 0575-595300
 Docent(en): mr. S. van Dissel, mr. C.F. Korvinus, M.E. Willemsen
 Cursusprijs: € 1.210 geen btw
 Opleidingspunten
 - Juridisch
 06: Beroepsvaardigheden
 - Management/Organisatie
 06: Totaal

Algemeen management

Masterclass management en leiderschap voor patroons
 30-06-2009: 09:00 - 17:15 uur
 Plaats: Rotterdam
 Doelgroep: PO
 Niveau: *
 Instelling: Dialogue BV, tel. 035-5411844
 Docent(en): mr. C. Schippers
 Cursusprijs: € 695 exclusief btw
 Opleidingspunten
 - Juridisch
 - Beroepsvaardigheden
 06: Management/Organisatie
 06: Totaal

Masterclass management en leiderschap voor patroons
 06-07-2009: 09:00 - 17:15 uur
 Plaats: Venlo
 Doelgroep: PO
 Niveau: **
 Instelling: Dialogue BV, tel. 035-5411844
 Docent(en): mr. A. Geertsema
 Cursusprijs: € 695 exclusief btw
 Opleidingspunten
 - Juridisch
 - Beroepsvaardigheden
 06: Management/Organisatie
 06: Totaal

Masterclass management en leiderschap voor patroons
 31-08-2009: 09:00 - 17:15 uur
 Plaats: Assen
 Doelgroep: PO
 Niveau: **
 Instelling: Dialogue BV, tel. 035-5411844
 Docent(en): mr. A. Geertsema
 Cursusprijs: € 695 exclusief btw
 Opleidingspunten
 - Juridisch
 - Beroepsvaardigheden
 06: Management/Organisatie
 06: Totaal

Overige management/organisatie

Masterclass management en leiderschap voor patroons
 22-06-2009: 09:00 - 17:00 uur
 Plaats: Nijmegen
 Doelgroep: PO
 Niveau: **
 Instelling: Dialogue BV, tel. 035-5411844
 Docent(en): mr. A. Geertsema
 Cursusprijs: € 695 exclusief btw
 Opleidingspunten
 - Juridisch
 - Beroepsvaardigheden
 06: Management/Organisatie
 06: Totaal

In deze rubriek het cursusaanbod in het kader van de Permanente Opleiding (PO) en het cursusaanbod voor de Voortgezette Stagiaire Opleiding (VSO). De door de Orde erkende opleidingsinstellingen naast PO-cursussen kunnen tevens VSO-cursussen voor advocaat-stagiaires organiseren.

Personalia

De rubriek Beëdigd als advocaat is te vinden op www.allleadvocaten.nl.

Praktijk neergelegd

Albertz, mr. A.H. Amsterdam 19-05-2009

Barneveld, mr. I.P. Alphen aan den Rijn 01-12-2008
 Blasweiler, mr. S.G. Nijmegen 12-05-2009
 Bloemendal, mr. B.J. Ede/GLD 06-05-2009
 Bol, mw. mr. J.C.M. Middelburg 26-05-2009
 Bonthuis, mr. H.D. Amsterdam 25-05-2009
 Collard, mr. G.F. Rotterdam 12-05-2009

Deugd, mr. T. de Amstelveen 13-05-2009
 Esed, mr. Mr. D.L.S.M. Rosmalen 07-05-2009
 Eijk-Klinkhamer, mw. mr. M.E. van der Groningen 18-05-2009
 Faber, mw. mr. A. Oud-Beijerland 08-05-2009
 Golterman, mr. R.B. Rotterdam 18-05-2009
 Hendriks, mw. mr. A.J.M. Amsterdam 15-05-2009
 Hommenga-Tangerman, mw. mr. E.C. Lelystad 08-05-2009
 Huberts, mw. mr. N. Assen 08-05-2009
 Kipping, mr. G.J.W.M. Breda 16-05-2009

Konijnenburg, mw. mr. C. Rotterdam 06-05-2009
 Kooijman, mr. G.C. Den Bosch 20-05-2009
 Kuperus, mw. mr. M.H.E. Vught 25-05-2009
 Lambrechtsten, mw. mr. S.C. Amsterdam 13-05-2009
 Lenssen, mw. mr. G.L.M. Schiedam 07-05-2009
 Lokin, mw. mr. A.J.S. Utrecht 08-05-2009
 Middelburg, mw. mr. M.H. Den Haag 19-05-2009
 Mooren-Hergreen, mw. mr. A. Utrecht 20-05-2009
 Oudenhoven, mw. mr. S.P.J. Roermond 01-05-2009

Overloop, mw. mr. B.L.I.M. van Bergen op Zoom 18-05-2009
 Pals, mr. H. Lelystad 09-05-2009
 Poeyer, mr. A.J.M. Luxemburg/LB 04-05-2009
 Speel-van Dijk, mw. mr. B.M. Nijmegen 06-05-2009
 Spruijt, mr. M. Amsterdam 11-05-2009
 Stiegelis, mw. mr. L. Utrecht 06-05-2009
 Vos, mw. mr. H.Th. Rotterdam 07-05-2009
 Vries, mw. mr. D.S. de Zwolle 06-05-2009
 Vroemen, mw. mr. E.J.H.M. Nijmegen 01-05-2009

Meldingen voor deze rubriek kunnen worden doorgegeven aan: adres@advocatenorde.nl.

(advertentie)

Westrik, mw. mr. S.Y.
Amsterdam 07-05-2009
Weijers, mw. mr. K. Den Bosch
25-05-2009
Windhorst, mw. mr. L. Den
Haag 07-05-2009

Kantoor- verplaatsing

Asperen de Boer, mw. mr.
C.M.I. van: Apollolaan 151 (1077
AR) postbus 75546 (1070 AM)
Amsterdam, tel. 020-3051678,
fax 020-3051699, e-mail celine.
vanasperendeboer@spigthoff.
com

Berghuis van Woortman,
mr. B.J.: Zuidplein 100 (1077
XV) postbus 79023 (1070 NB)
Amsterdam, tel. 020-8909915,
fax 020-8909999, e-mail bas.
berghuis@simmons-simmons.
com

Buyserd, mr. A.N.A. (Rotterdam):
Keizerslaan 5 (1000) Brussel/
BE, tel. 0032-2-507-98-00,
fax 0032-2-507-98-98, e-mail
a.buyserd@houthoff.com

Coenraads, mr. M.E.
(Amsterdam): 489 Fift Avenue
32nd floor (NY10017) New York/
US, tel. 001-212-972-40-00, fax
001-212-972-49-29

Coskun, mr. B. (Rotterdam):
Westerdoksdiik 40 (1013
AE) postbus 10302 (1001 EH)
Amsterdam, tel. 020-5210100,
fax 020-5210101, e-mail mail@
blenheim.nl

Dalhuisen, mr. P. (Eindhoven):
Vosselmanstraat 260 (7311
CL) postbus 10100 (7301 GC)
Apeldoorn, tel. 055-5271389,
fax 055-5223111, e-mail
p.dalhuisen@nysingh.nl

Disberg, mr. P.G.S. (Amersfoort):
Vosselmanstraat 260 (7311
CL) postbus 10100 (7301 GC)
Apeldoorn, tel. 055-5271213,
fax 055-5223111, e-mail
p.g.s.disberg@nysingh.nl

Dolderman, mr. V. (Zutphen):
Frieswijkstraat 66 (38623
BM) postbus 1104 (3860
BC) Nijkerk/GLD, tel. 033-
2458544, fax 033-2461387,
e-mail vincentdolderman@
omvradvocaten.nl

Donath, mr. A.J.:
Haarlemmerweg 333 (1051
LH) postbus 58188 (1040 HD)
Amsterdam, tel. 020-5506666,
fax 020-5506777, e-mail info@
kvdl.nl

Goslings, mr. L.R. (Breda): Rue
J.P. Brasseur 1 (1258) Luxemburg/
LU

Grégoire, mr. A.C.S. (Sittard) :
Maastrichterlaan 9 (6191 AA)
postbus 88 (6190 AB) Leek/
LB, tel. 046-4373838, fax 046-
4383819, e-mail dgregoire@
keulersadvocaten.nl

Grootendorst, mw. mr. N.
(Rotterdam): Johan de Wittlaan
15 (2517 JR) postbus 18511
(2502 EM) Den Haag, tel. 070-
3184200, fax 070-3561340, e-mil
n.grootendorst@bvvw.nl

Haan, mw. mr. B.J.J.
(Rotterdam): Louizalaan 149-b-
16 (1050) Brussel/BE, tel. 0032-
2-542-09-60, fax 0032-2-542-
09-61, e-mail brechtje.haan@
simmons-simmons.com

Hardeveld, mr. A. van:
Wilhelminapark 30-a (3581
NH) Utrecht, tel. 030-2380799,
fax 030-2341197, e-mail
a.hardeveld@jureadvocaten.nl

Hofhuis, mr. J.S.: Nieuwe
Herengracht 49 (1011 RN)
Amsterdam, tel. 06-25051090,
e-mail jesse@jessehofhuis.nl

Hulsbergen, mr. H.J.: Tjalkstraat
30 (2162 LM) Lisse, tel. 06-
49398715, fax 084-8397253,
e-mail arjanhulsbergen@
kpnmail.nl

Jong, mw. mr. H.G. de
(Amsterdam): 65 Fenchurch
Street (EC3M 4BE) London/GB, tel.
0044-20-7680-2870, fax 0044-
20-7680-2877, e-mail jongh@
van-doorne.com

Kamminga, mw. mr. K.
(Rotterdam): Oudegracht 86
(3511 AV) postbus 503 (3500
AM) Utrecht, tel. 030-2333325,
fax 030-232328, e-mail
kamminga@benistant.nl

Kap, mr. D.J.: Hereplein 3 (9711
GA) Groningen, tel. 050-3110441,
fax 050-3114299, e-mail dj@
kapbeenhakker.nl

Kasteleijn, mr. M.B.:
Haaksbergweg 33 (1101 BP)
postbus 22678 (1100 DD)
Amsterdam Zuidoost, tel. 020-
6513000, fax 020-6513001,
e-mail amsterdam@hill-law.
com

Kessels, mw. mr. G.J. (Den
Haag): Vondellaan 51 (2332 AA)
postbus 1144 (2302 BC) Leiden, tel.
071-5358000, fax 071-5358001,
e-mail info@tklaw.nl

Kleij, mr. B.R. (Rotterdam):
Jan Campertlaan 4 (3201
AX) postbus 667 (3200 AP)
Spijkenisse, tel. 0181-617723, fax
0181-622562, e-mail brkleij@
baumgardtbroking.nl

Koning, mr. G.J. (Alkmaar):
Gustav Mahlerplein 2 (1082
MA) postbus 75510 (1070 AM)
Amsterdam, tel. 020-7953953,
fax 020-7953900, e-mail boekel.
deneree@boekeldeneree.com

Koning, mr. H.A. (Meppel):
Odoornestraat 13 (9536 PK)
Ees, tel. 0599-714363, fax
0599-714364, e-mail info@
koningpoverer.nl

Kool, mw. mr. S.A.H.
(Amsterdam): Hietlandlaan 12
(7009 BW) Doetinchem, tel. 0314-
361892, fax 0314-362738, e-mail
saskiakool@busmail.net

Kraaijeveld LL.M., mr. E.F.:
Keizersgracht 620 (1017 ER)
Amsterdam, tel. 020-5216699,
fax 020-5216690, e-mail
kraaijeveld@certalegal.nl

Lam, mr. A.W.J. (Leiden):
Vaartweg 81-a (1211 JG) Hilversum

Marres, mr. O.C.R.: Burg
Rijnderslaan 10 (1185 MC) postbus
74600 (1070 DE) Amsterdam, tel.
020-6561656, fax 020-6561100,
e-mail marres.otto@kpmg.nl

Meershoek, mw. mr. F.J.M.:
Willemsparkweg 34 (1071 HG)
Amsterdam, tel. 020-6754400,
fax 020-6716500, e-mail
fabienne@donkadvocaten.nl

Nes, mr. G. van (Amsterdam):
One Rockefeller Plaza (NY10020)
New York/US, tel. 001-212-
218-29-90, fax 001-212-218-
29-99, e-mail nautadutilh@
nautadutilh.com

Nieuwstad, mw. mr. P.T.
(Lelystad): Burg van Roijensingel
2 (8011 CS) postbus 1036 (8001
BA) Zwolle, tel. 038-4280077,
fax 038-4218573, e-mail info@
benthem-gratama.nl

Osch, mr. P.J.H.M. van (Bussum):
Ekkersrijt 7005-7023 (5692 HB)
Son, e-mail pieter.van.osch@
vionfood.com

www.dejuridischeacademie.nl

Ouwkerk, mr. C.G.Th.: Jacob van Ruisdaelstraat 10 (4003 KH) Tiel, postbus 102 (5300 AC) Zaltbommel, tel. 06-28266276, fax 0418-680100, e-mail cvanouwerkerk@kpnplanet.nl

Piet, mw. mr. H.C. (Amsterdam): Wilson Street 29 (E2M 2SJ) London/GB, tel. 0044-20-7786-9100, fax 0044-20-7588-6888, e-mail helene.piet@nautadutilh.com

Rietveld, mw. mr. I.P.: Handelstraat 22 (6815 CW) Arnhem, tel. 026-3702404, e-mail p.rietveld@hetnet.nl

Schoneveld, mw. mr. E.: Overtoom 323 (1054 JL) Amsterdam, tel. 020-5312999, fax 020-5312990, e-mail info@vanappiavanderlee.nl

Sewnath, mw. mr. S.: Hoogoorddreef 9 (1101 BA) Amsterdam Zuidoost, tel. 020-3120619, fax 020-3120444, e-mail shirley.sewnath@gmail.com

Swinkels, mw. mr. A.H.P. (Den Bosch): De Ronde 12 (5683 CZ) postbus 167 (5680 AD) Best, tel. 0499-334334, fax 0499-374295, e-mail aswinkels@vanhelvoort-advocatuur.nl

Szirmai, mw. mr. A.: K R Poststraat 80-1 (8441 ER) postbus 542 (8440 AM) Heerenveen, tel. 0513-623666, fax 0513-625546, e-mail kantoor@zmv-advocaten.nl

Tsoutsanis, mr. A.: Amstelveenseweg 638 (1081 JJ) postbus 75258 (1070 AG) Amsterdam, tel. 020-5419888, fax 020-5419999, e-mail mail@dlapiper.com

Tunzi, mr. G. (Alkmaar): IJzergiersweg 1 (1786 RD) postbus 420 (1780 AK) Den Helder, tel. 0223-684161, fax 084-7334647, e-mail sep.tunzi@ipcontractsupport.com

Venema, mr. J.A. (Apeldoorn): Hoenderkamp 20 (7812 VZ) postbus 2120 (7801 CC) Emmen, tel. 0591-657700, fax 0591-659660, e-mail teamvenema@houkes.nl

Vroom, mr. V.R. (London/GB): Fred. Roeskestraat 100 (1076 ED) postbus 71170 (1008 BD) Amsterdam, tel. 020-5785984, fax 020-5785800, e-mail vincent.vroom@loyensloeff.com

Wagenaar, mr. J.M. (Amsterdam): Twentelaan 15 (7609 RE) postbus 479 (7600 AL) Almelo, tel. 0546-533604, fax 0546-820827, e-mail wagenaar@damste.nl

Werf, mr. P.E. van der (Sneek): Klompmakersstrijtte 1 (9251 EG) postbus 145 (9250 AC) Burgum, tel. 0511-460250, fax 0511-465755, e-mail bergum@fvdhoefadv.nl

Wittich, mr. A.O.C.: Tiendweg 14 (2671 SB) postbus 399 (2670 AK) Naaldwijk, tel. 0174-629333, fax 0174-628914, e-mail wittich@ebh-elshof.nl

Mede-vestiging

Koning & Pover (mr. H.A. Koning) Odoornestraat 13 (9536 PK) Ees, tel. 0599-714363, fax 0599-714364, e-mail info@koningpover.nl, website www.koningpover.nl

Naams-wijziging

Oosterhout mr. C.H.M. van te Eindhoven thans: **Advocatenkantoor Acht**

mr.drs. F. Beenhakker te Groningen thans: **Kap|Beenhakker advocaten**

Attent Law te Den Haag thans: **Lasserre advocaten**

Oorthuys Advocatuur te Leiden thans: **Legaltree Oorthuys B.V.**

Vreijling LCK Advocaten te Bergen op Zoom thans: **Lensink & Partners**

Oudaen advocaten & procureurs te Amsterdam thans: **Oudaen advocatuur**

Van der Valk, Boetje & Oort te Den Haag thans: **Van der Valk c.s. Advocaten**

Mr. D.M. van Daalen te Baarn thans: **Van Tielraden Van Daalen**

Bezoek-adres/postbus/tel./fax/e-mail

Advocatenkantoor Acht te Eindhoven: tel. 040-2620246, fax 040-2622354, e-mail info@ak8.nl

Advocatenkantoor Stationsweg te Den Haag: website www.advocatenkantoorstationsweg.nl

Advocatenpraktijk Den Hollander te Rotterdam: F van de Soest Clementlaan 53 (3171 EB) Poortugaal, postbus is opgeheven, tel. 010-5013230, fax 084-7122380

Becking mr. R. te Etten/GLD: postbus is opgeheven

Bruggink & Van der Velden Advocaten Belastingadviseurs BV te Utrecht: Wittevrouwensingel 1 (3581 GA) Utrecht

Cornelis van Woerden Advocatenkantoor mr. te Den Haag: Kamperfoeliestraat 193 (2563 KG) Den Haag

De Kaste & Roozmond Advocaten te Leusden: Burg Grothestraat 71 (3761 CL) postbus 52 (3760 AB) Soest, tel. 035-6036700, fax 035-6036701

e-Legal Advocatuur te Rotterdam: tel. 010-8200284, fax 010-8200285

Enexis B.V. te Zwolle: postbus 196 (8000 AD) Zwolle

Engbertsen, mr. P.J.J. te Arnhem: e-mail inlinelaw@hetnet.nl, website www.advocatenkantorengbertsen.nl

Gemeente Amersfoort te Amersfoort: e-mail juridischezaken@amersfoort.nl

Grijseels, mr.drs. A.W. te Rotterdam: website www.grijseelsadvocaat.nl

GVK Adure agro advocaten te Drachten: e-mail drachten@gvkadure.nl

Heugten, mr. C.H.J.M. van te Sittard: e-mail info@mrvanheugten.nl

Kanhai Advocatenkantoor te Rotterdam: Korte Hoogstraat 7-c (3011 GJ) Rotterdam, tel. 010-2263159, fax 010-2264997, e-mail kanhai.advocatenkantoor@gmail.com, website www.kanhai-advocatenkantoor.nl

Koning & Pover Advocaten te Meppel: tel. 0522-712470, fax 0522-712471, e-mail info@koningpover.nl, website www.koningpover.nl

Lasserre advocaten te Den Haag: tel. 070-7999140, fax 070-8910467, e-mail info@lasserre.nl, website www.lasserre.nl

Lensink & Partners te Bergen op Zoom: Burg Van Hasseltstraat 50-a (4611 BH) Bergen op Zoom

Niemarkt Geraedts Pommé Starmans Advocaten te Heerlen: Coriovallumstraat 5 (6411 CA) Heerlen

Oort mr. B.J. te Den Haag: fax 070-3387658

Osdorp Advocaten te Amsterdam: website www.osdorpadvocaten.nl

Oudaen advocatuur te Amsterdam: e-mail info@oudaen-advocatuur.nl

Paulus & Puddu Advocaten te Sittard: tel. 046-4008910, fax 046-4008912

Peters Advocaten te Amersfoort: fax 033-4624275

Sint Truiden, mr. M.P. van te Naarden: Zuidereinde 220 (1243 KS) 's-Graveland

Terhorst mr. M.E. te Bergen/NH: tel. 072-5817355, fax 072-5817355, e-mail m.terhorst@xs4all.nl

Van Amstel Advocaten te Bunnik: e-mail gvavanamstel@advocaten.nl

Van der Valk c.s. Advocaten te Den Haag: Prinses Beatrixlaan 5-7 (2595 AK) postbus 90402 (2509 LK) Den Haag

Van Tielraden Van Daalen te Baarn: fax 035-5430201, e-mail info@vtvd-advocaten.nl, website www.vtvd-advocaten.nl

Van Wassenaeer Advocaten te Amsterdam: fax 020-5788389

Verhoeven te Westervoort: Sloetstraat 53 (6821 CP) Arnhem

Windt mr. B.M.E. de te Amsterdam: fax 020-6736906

Winnips & Schütz Advocaten te Leeuwarden: website www.winnipsenschutz.nl

Zundert, mr. W.H. van te Rotterdam: Mauritsweg 50 / 2-de etage (3012 JW) Rotterdam

MUTSAERTS

Kwaliteit verzekerd

UNIEK CONCEPT ORV ADVOCATUUR

Mutsaerts realiseert overlijdensrisico verzekering (ORV) met scherpste premies en unieke flexibiliteit.

Middels een overlijdensrisicoverzekering met leeftijdsafhankelijke premies bent u goedkoper uit en kunt u exact conform uw wensen verzekeren.

Wanneer?

- om uw nabestaandenpensioen te verzekeren (mogelijkheid om jaarlijks aan te passen in samenhang met de eigen beheersreserve van uw pensioen)
- om uw hypotheekschuld af te dekken
- als kapitaalsuitkering op het leven van uw partner

Voor wie?

- zowel voor partners, als advocaatmedewerkers

Overige bijzonderheden

- hoge verzekerde bedragen mogelijk
- jaarlijks opzegbaar
- niet-rokers tarieven
- mogelijkheid collectiviteiten voor maatschappen

Jaarpremie per € 500.000

	Niet-Rokers	
	Man	Vrouw
30	256	194
35	294	239
40	389	322
45	583	489
50	883	706
55	1.367	961

	Rokers	
	Man	Vrouw
30	400	294
35	483	400
40	678	583
45	1.067	967
50	1.689	1.461
55	2.678	2.056

Eenmalige eerste kosten € 650,-. Bij mutatie eenmalige kosten € 25,-

Wie is Mutsaerts?

Mutsaerts BV, gevestigd in Tilburg, is een onafhankelijk assurantie-kantoor en heeft een geschiedenis die teruggaat tot 1926. Met name advocaten(kantoren) behoren tot haar cliëntèle. Het aangaan van een langdurige relatie staat hierbij voorop, waarbij Mutsaerts een proactieve rol vervult.

Uitnodiging

Hebt u interesse in een voor u of uw kantoor op maat gemaakte offerte of vergelijking? Neemt u dan rechtstreeks contact op met ons kantoor en vraagt u naar Kim Thönissen, kthonissen@mutsaerts.nl

Mutsaerts BV
Ringbaan West 240 · Tilburg
Postbus 9102 · 5000 HC Tilburg
T 013 5942828
F 013 5942829
www.mutsaerts.nl

- Alle disciplinaire beslissingen die sinds 1986 in het *Advocatenblad* zijn gepubliceerd, zijn ook te vinden op www.advocatenorde.nl en BalieNet.
- Publicatie in deze rubriek geschiedt door de Commissie Disciplinaire Rechtspraak, bestaande uit mr. P.J.M. Drion, mr. H.J. de Groot, mr. H.J.A. Knijff, mr. J.D. Loorbach, mr. I.E.M. Sutorius en H. Uhlenbroek.

Confraternele correspondentie en onjuiste voorstelling van een confraternele mededeling

Hof van Discipline 11 januari 2008, nummer 4873 (Mrs. Van Erp Taalman Kip-Nieuwenkamp, Driessen-Pootvliet, Scheele-Mülder, Meulemans en Van Duren)
Raad van Discipline 's-Hertogenbosch, 2 april 2007 (Mrs. Van der Ham, Caudri, Van Dooren, Kneepkens en Luchtman)

Levert het refereren aan confidentieel overleg in een processtuk, door verwijzing naar een eerder processtuk waarin melding wordt gemaakt van confraternele correspondentie dat in een eerdere klachtprocedure niet toelaatbaar is geoordeeld, een nieuw feit op waarvoor een advocaat andermaal tuchtrechtelijk ter verantwoording kan worden geroepen?

- Art. 46 Advocatenwet (5 Wat de advocaat betaamt tegenover zijn mede-advocaten; 5.1 Regels die betrekking hebben op de juridische strijd)
- Gedragsregels 12 en 17

Feiten

Klager heeft in een eerdere klachtzaak een klacht tegen mr. X ingediend in verband met het zich beroepen op confraternele correspondentie in een op 13 juni 2005 bij een particulier scheidsrecht ingediende memorie van eis en in een namens zijn cliënt op 22 juni 2005 betekende dagvaarding in hoger beroep. De raad heeft deze klacht bij beslissing d.d. 24 april 2006 gegrond verklaard en mr. X ter zake de maatregel van beris-

ping opgelegd. Het Hof van Discipline heeft die maatregel bij beslissing d.d. 1 december 2006 omgezet in een enkele waarschuwing.

In hetzelfde geschil tussen de cliënt van klager en de cliënt van mr. X heeft mr. X in zijn nadere memorie voor de zitting van het scheidsrecht van 30 januari 2006 een beroep gedaan op confidentieel overleg tussen klager en mr. X. Mr. X verwees naar hetgeen hij in zijn memorie van eis over de berekening van een fraudebedrag door klager had gesteld alsmede naar het antwoord van klager hierop in zijn memorie van antwoord. Mr. X stelt vervolgens in de nadere memorie het volgende: 'A (de cliënt van mr. X) concludeert dat het inderdaad zo is dat er sprake was van confidentieel overleg. Daarmee is echter toch niet gezegd dat hetgeen in dat overleg gezegd wordt, onjuist is? Sterker nog: is nu juist het feit dat sprake is van confidentieel overleg niet een aanwijzing daarvoor dat de feitelijke gegevens correct zijn? Klager moet daarin toch vertrouwd kunnen worden? Het lijkt derhalve alleszins een juist uitgangspunt om geloof te hechten aan de mededeling van klager dat de fraude mogelijk/waarschijnlijk een omvang had van ruim € 30.000 op jaarbasis. A zal dit uitgangspunt nu toetsen, nu de omvang van de fraude bepaaldelijk van belang is voor de waardering van de waarde van de onderneming.'

Klager stelt dat mr. X in dezelfde zaak, die onderwerp was bij een eerdere klacht van klager tegen mr. X en waarin de raad op 24 april 2005, uitspraak heeft gedaan, gedurende de behandeling van die klachtzaak, wederom buiten zijn boekje is gegaan. Mr. X heeft in zijn nadere memorie wederom een beroep gedaan op de brief van klager van 6 januari 2004 aan mr. X. Het in die brief zeer omzichtig en confraterneel gestelde, teneinde in het gezamenlijk belang van de v.o.f. te worden gebruikt jegens een op staande voet ontslagen werknemer, is door mr. X volstrekt verkeerd gebruikt tegen de cliënt van klager en bovendien onjuist voorgesteld. Mr. X heeft zijn schadeberekening in voormelde memorie gebaseerd op confraternele correspondentie tussen klager en mr. X.

Mr. X stelt dat klager hem in een

eerdere klachtprocedure al het verwijt heeft gemaakt dat hij geciteerd had uit diens brief van 6 januari 2004. Mr. X heeft in zijn nadere memorie alleen verwezen naar zijn memorie van eis. Mr. X heeft dus alleen naar een eerder processtuk verwezen. Daarvan valt hem geen gedragsrechtelijk verwijt te maken. Vaststaat dat er in de onderneming gefraudeerd was. De vraag was alleen tot welk bedrag werd gefraudeerd. Partijen filosofeerden daarover, aan de hand van door hen zelf als solide geachte rekenwijzen. Hetgeen mr. X heeft gedaan, is aan de arbiters kenbaar maken aan welke bedragen partijen dachten. Er is niets uit zijn verband gerukt of onjuist voorgesteld.

Overwegingen raad

In het onderling verkeer tussen advocaten geldt als uitgangspunt dat de inhoud van confraternele correspondentie en mededelingen niet in een procedure mogen worden vermeld. De achtergrond van deze regel is dat advocaten zich in de onderlinge contacten vrij moeten kunnen uitspreken in hun pogingen om de zaak te regelen. Als zij daarbij voortdurend moeten vrezen dat wat zij zeggen tegen hen gebruikt gaat worden, wordt het verkeer tussen hen onnodig en ten nadele van de cliënt belemmerd. Deze norm is verwoord in Gedragsregel 12. Als de advocaat van oordeel is dat het belang van zijn cliënt bepaaldelijk vordert dat een beroep op confraternele correspondentie en/of op een confraternele mededelingen moet worden gedaan, dan zal hij daarover eerst overleg moeten plegen met de advocaat van de wederpartij. Wanneer dit niet tot een oplossing leidt, dan dient de advocaat zich te wenden tot de deken en dient hij deze om advies te vragen.

Uit een eerdere klachtprocedure tussen klager en mr. X is de raad reeds duidelijk geworden dat er tussen de cliënten van klager en mr. X een harde strijd wordt gevoerd. Dit ontslaat de advocaten niet van de verplichting zich te houden aan de norm van art. 46 Advocatenwet en aan de daaruit voortvloeiende voor advocaten geldende Gedragsregels, in casu in het bijzonder Gedragsregel 12. In hetzelfde geding als waarop de eer-

dere klachtzaak betrekking had, heeft mr. X in zijn nadere memorie zich wederom beroepen op mededelingen van klager in confraternele correspondentie. Mr. X erkent weliswaar dat sprake was van confraternele correspondentie en confidentieel overleg, maar stelde daarover in zijn nadere memorie de vraag aan de orde of niet juist het feit dat sprake is van confidentieel overleg een aanwijzing is dat de feitelijke gegevens correct zijn, vervolgens stellend dat klager daarin toch vertrouwd moet kunnen worden, waarna mr. X een beroep doet op een mededeling van klager omtrent de hoogte van de schade. De raad is van oordeel dat mr. X er aldus blijk van heeft gegeven geen enkel inzicht te hebben in de strekking en achtergrond van Gedragsregel 12 zoals hiervoor weergegeven.

De omstandigheid dat klager al eerder een klacht heeft ingediend over het feit dat mr. X in een eerder processtuk in hetzelfde geschil een beroep had gedaan op de brief van 6 januari 2004, waarover de raad reeds heeft geoordeeld bij beslissing van 24 april 2005, betekent niet dat het mr. X daarna vrij zou staan zich daarna alsnog te beroepen op die brief danwel nadere confraternele correspondentie tussen klager en mr. X. Elk nieuw beroep op, al dan niet dezelfde, confraternele correspondentie kan ter beoordeling aan de tuchtrechter worden voorgelegd.

De raad heeft de brieven van klager en mr. X d.d. 6 januari 2004 bekeken en komt tot de conclusie dat deze brieven standpunten van partijen weergeven, alsmede een globale berekening van de zijde van klager, gebaseerd op veronderstellingen. Het stond mr. X niet vrij hierop in rechte een beroep te doen en zeker niet om de globale berekening van klager, gebaseerd op veronderstellingen bij benadering, te presenteren als een mededeling van klager dat de fraude mogelijk/waarschijnlijk een omvang had van ruim € 30.000 op jaarbasis. Niet gebleken is dat het belang van mr. X zo zwaar woog, dat de vertrouwelijkheid tussen hetgeen tussen klager en mr. X als raadslieden was besproken, daarvoor moest wijken. Niet gebleken is dat mr. X ter zake overleg met klager

heeft gevoerd danwel het advies van de deken heeft ingewonnen.

Nu mr. X er blijk van heeft gegeven geen enkel inzicht te hebben in de strekking en achtergrond van Gedragsregel 12 zoals hiervoor weergegeven en mr. X er ter zitting bij herhaling blijk van gaf geen enkel inzicht te hebben in het tuchtrechtelijk verwijtbare karakter van zijn gedragingen, acht de raad de hierna op te leggen maatregel passend en geboden.

Beslissing raad

Verklaart de klacht gegrond en legt aan mr. X de maatregel van berisping op.

Overwegingen hof

Het hof stelt voorop dat de omstandigheid dat mr. X tuchtrechtelijk verwijtbaar heeft gehandeld door in de door hem genomen memorie van eis de inhoud weer te geven van de brief van klager aan mr. X van 6 januari 2004, onverlet laat dat hetgeen mr. X toen met betrekking tot die brief heeft gesteld, deel is gaan uitmaken van hetgeen in het kader van de arbitrageprocedure ter kennis van het scheidsgerecht is gebracht en dus onderwerp van bespreking voor beide partijen is geworden. Terecht is klager daarop in zijn memorie van antwoord dan ook, zij het zeer terughoudend, ingegaan. Een goede procesorde brengt mee dat mr. X namens zijn cliënt op deze reactie van klager mocht reageren en dat hij daarbij ook de eerdere verwijzing naar de confraternele brief mocht betrekken. Uiteraard stond het mr. X niet vrij op andere punten te verwijzen naar deze of andere confraternele correspondentie.

De klacht stelt dan ook de vraag aan de orde of mr. X, uitgaande van zijn (door de tuchtrechter in een eerdere klachtprocedure niet toelaatbaar geoordeelde) verwijzing in zijn memorie van eis naar de brief van 6 januari 2004, zich in zijn nadere memorie heeft beperkt tot een toelaatbare reactie op hetgeen klager daarover had gesteld, danwel zich schuldig heeft gemaakt aan een nieuw feit waarvoor hij tuchtrechtelijk ter verantwoording kan worden geroepen.

Het hof is van oordeel dat deze vraag in eerstbedoelde zin moet worden beantwoord. Daarbij neemt het hof in aanmerking dat mr. X, met verwijzing naar de memorie van eis en onder erkenning van het confidentieel karakter van de brief, zich beperkt heeft tot een eigen uitleg van het door klager in zijn reactie bedoelde filosoferen en daaraan slechts de conclusie heeft verbonden dat het door klager in die brief genoemde bedrag een goed uitgangspunt lijkt. In het licht van de verwijzing naar de memorie van eis kan niet worden gezegd dat, zoals klager aan mr. X verwijt, mr. X de mededeling van klager in de brief van 6 januari 2004 uit zijn verband heeft gerukt en onjuist heeft voorgesteld.

Het voorgaande leidt tot de slotsom dat de klacht ongegrond is en dat de beslissing van de raad niet in stand kan blijven.

Beslissing hof

Vernietigt de beslissing van de raad en opnieuw beslissende verklaart de klacht ongegrond.

.....

Derdengeldrekening en integriteit: twee weken schorsing

Hof van Discipline 11 januari 2008, nummer 4715 (mrs. Van Griensven, De Groot-van Dijken, Renckens, Van Oven en Benner)

Raad van Discipline Amsterdam 31 oktober 2006 (mrs. Van Bennekom, Breederveld, De Meyere, Trap en Westhoff)

Ingevolge de Bruyninckx-richtlijnen is het de advocaat slechts toegestaan van zijn cliënt gelden aan te nemen of te bewaren indien hij zich ervan heeft vergewist welke gelden het betreft en hij zich ervan heeft overtuigd dat dit in het kader van een door hem behandelde zaak een redelijk doel dient. Het accepteren van gelden op de derdengeldrekening

van de advocaat, en het vanaf deze rekening doorbetalen van de ontvangen gelden, kan in dit opzicht gelijkgesteld worden met het aannemen of bewaren van gelden.

Dezelfde richtlijnen bepalen dat de advocaat een onderzoek instelt naar de juistheid van de door zijn cliënt verschaft gegevens, indien de opdracht strekt tot het uitvoeren van financiële transacties, onder welk begrip ook valt het ontvangen en doorbetalen van gelden op een rekening.

- Art. 46 Advocatenwet (2 Wat een behoorlijk advocaat betaamt; 2.2 Bezwaren van de deken)
- Artt. 4 en 5 lid 2 Richtlijnen ter voorkoming van betrokkenheid van de advocaat bij criminele handelingen (Bruyninckx-richtlijnen)

Feiten

Mr. X trad op als advocaat voor de heer C. Deze laatste was eind 2002 voornemens te gaan emigreren naar Australië en wilde zijn tegoeden in Europa te gelde maken. C had onder meer een tegoed bij de bank B te Luxemburg (verder: de bank) van € 2.500, geadministreerd onder een nummerrekening, en waardepapieren ter waarde van (per 31 maart 2002) € 22.500. Mr. X heeft C gevraagd of hier sprake was van zwart geld, waarop C heeft gezegd dat dat niet het geval was. Bij faxbrief van 28 november 2003 heeft Mr. X namens C de bank verzocht de waardepapieren te verkopen en het bedrag over te boeken op zijn derdengeldrekening. Tevens verzocht hij namens C het bedrag van de nummerrekening over te boeken op zijn derdengeldrekening en de nummerrekening daarna op te heffen. Op 16 december 2003 heeft Mr. X aan de bank nog een door C ondertekend exemplaar van de faxbrief van 28 november 2003 gezonden. Bij brief van 30 december 2003 heeft de bank gevraagd om een notariële volmacht van C. Mr. X heeft daarop onder toezending van de nodige gegevens bij brief van 6 februari 2004 aan notaris Mr. N gevraagd een volmacht op te stellen, aan welk verzoek de notaris heeft voldaan. C heeft de hem door de notaris toegezonden volmacht op 12 februari 2004 ondertekend. De bank heeft daarna echter alsnog geweigerd de gel-

den op de derdengeldrekening van Mr. X over te maken. In het kader van een onderzoek naar de boekhouding, in het bijzonder de derdengeldrekening, van Mr. X heeft A, accountants & adviseurs, op verzoek van de deken eind 2005 een onderzoek ingesteld en een rapport opgesteld. Mr. X is op eigen verzoek op 2 juli 2007 van het tableau geschrapt.

Dekenbezwaar

Mr. X heeft zijn derdengeldrekening gebruikt dan wel (willen) laten gebruiken voor andere doeleinden dan waarvoor deze is bedoeld en heeft daarmee de schijn gewekt dat hij heeft meegewerkt aan een poging gelden aan (fiscale) verantwoording te willen onttrekken. Door aldus te handelen heeft Mr. X volgens de deken de norm van art. 46 Advocatenwet overschreden en niet gehandeld zoals het een behoorlijk advocaat betaamt.

Overwegingen raad

De raad stelt voorop dat de ratio voor de introductie en het gebruik van de derdengeldrekening hierin is gelegen dat van derden afkomstige gelden gescheiden van de kantoorrekening van de advocaat worden gehouden en geadministreerd. Uit de stukken noch uit hetgeen ter zitting is verklaard, is gebleken dat Mr. X in strijd met deze ratio heeft gehandeld.

Centraal in het dekenbezwaar lijkt echter te staan dat Mr. X zich niettemin laakbaar heeft gedragen, door te (willen) bevorderen dat van een nummerrekening afkomstige gelden (tijdelijk) op zijn derdengeldrekening zouden worden overgemaakt.

In dit verband stelt de raad voorop dat er geen aanleiding is te oordelen dat het verzoek van C iets anders behelsde dan dat de aan hem toebehorende, en in Luxemburg verblijvende, tegoeden via de derdengeldrekening van Mr. X aan C zouden worden overgemaakt. Door in te gaan op dat verzoek kan op grond van de vaststaande dan wel aannemelijk geworden feiten echter niet worden gezegd dat Mr. X in tuchtrechtelijk opzicht onaanvaardbaar heeft gehandeld. Daartoe is van belang dat de deken onvoldoende gemotiveerd heeft weer-

sproken dat Mr. X onderzoek heeft gepleegd door bij zijn cliënt te informeren naar de aard van de aan C toekomende gelden en dat hetgeen C hem vervolgens meedeelde, voor hem geen aanleiding hoefde te zijn het mandaat terug te geven. De omstandigheid dat Mr. X niet (ook) op andere wijze informatie heeft ingewonnen kan daar reeds hierom niet aan afdoen omdat niet valt in te zien hoe Mr. X dat had moeten doen zonder in strijd te komen met de vertrouwelijkheid die hij jegens zijn cliënt in acht diende te nemen. Naar het oordeel van de raad zegt voorts het feit dat het door Mr. X gehouden dossier van C een rommelige indruk maakte niet zonder meer dat medewerking aan de onderhavige voorgenomen transactie(s) als onoorbaar moet worden aangemerkt, ook niet wanneer daarbij wordt betrokken dat zich een overschrijvingsformulier voor een nummerrekening in dit dossier bleek te bevinden. De raad heeft aldus onvoldoende feiten kunnen vaststellen om tot de conclusie te komen dat Mr. X in tuchtrechtelijk opzicht iets kan worden verweten.

De raad overweegt voorts als volgt. Uit de door de deken ter zitting gegeven toelichting maakt de raad op dat het bezwaar van de deken uitsluitend ziet op de voorgenomen transactie, voor zover daarbij van de nummerrekening afkomstige tegoeden op de derdengeldrekening zouden worden overgemaakt. Overboekingen van een gewone bankrekening via de derdengeldrekening leveren volgens de deken blijkens de ter zitting gegeven toelichting geen bezwaar op. De raad kan de deken niet volgen in zijn bezwaar voor zover dat stoelt op de gedachte dat het enkele feit dat de cliënt van een advocaat een nummerrekening houdt voldoende aanleiding is om aan te nemen dat de advocaat zich reeds op die grond verre moet houden aan het meewerken aan het doen overboeken van het tegoed van die nummerrekening op de derdengeldrekening van de advocaat. De raad onderkent ten volle dat de deken als toezichthouder er op toe dient te zien dat advocaten de in het tuchtrecht geldende regels in acht nemen. De wijze waarop de deken in het onderhavige geval deze regels heeft

opgevat, ziet er naar het oordeel van de raad echter aan voorbij dat niet zonder meer kan worden gezegd dat het een advocaat niet past zich met een nummerrekening van zijn cliënt in te laten op de wijze zoals mr. X dit heeft gedaan, althans heeft willen doen. Van bijzondere omstandigheden die dit in voorkomende gevallen anders kunnen maken, is de raad niet gebleken.

Uit het voorgaande volgt dat de raad geen aanleiding ziet om het originele afschrift van de nummerrekening te zien.

Nu – in onderhavig geval – niet is komen vast te staan dat mr. X zijn derdengeldrekening heeft gebruikt dan wel heeft willen gebruiken voor andere doeleinden dan waarvoor deze is bedoeld, noch dat hij zich ten aanzien van zijn derdengeldrekening in enig ander opzicht heeft (willen) gedragen op een wijze die een behoorlijk advocaat niet betaamt, dient het bezwaar ongegrond te worden verklaard.

Beslissing raad

Verklaart het bezwaar ongegrond.

Grieven

De deken heeft tegen de beslissing van de raad de volgende grieven aangevoerd.

Grief 1: ten onrechte heeft de raad overwogen dat mr. X, door in te gaan op het verzoek van C om tegoeden uit Luxemburg via zijn derdengeldrekening over te maken aan C, niet tuchtrechtelijk onaanvaardbaar heeft gehandeld.

Grievens 2 en 3: ten onrechte overweegt de raad dat mr. X voldoende onderzoek heeft gepleegd door bij zijn cliënt te informeren naar de aard van de gelden, en dat hij niet verder informatie had kunnen inwinnen zonder in strijd te komen met de vertrouwelijkheid die hij jegens zijn cliënt in acht moet nemen.

Grief 4: ten onrechte overweegt de raad dat het bezwaar van de deken uitsluitend ziet op de voorgenomen transactie, voor zover daarbij van de nummerrekening afkomstige tegoeden op de derdengeldrekening zouden worden overgemaakt.

Verweer

Mr. X mocht een algemene volmacht van C aannemen, nu C al in Australië zat. Er was niets ongebruikelijks aan de voorgenomen transactie, die noodzakelijk via de derdenrekening zou lopen. De meerwaarde van het optreden van mr. X was een zaak tussen mr. X en zijn cliënt.

De deken vermeldt niet hoe mr. X nader informatie had moeten inwinnen zonder de vertrouwelijkheid jegens C te schenden. Er waren geen indicatoren als bedoeld in de Wet MOT of het uitvoeringsbesluit op art. 8 lid 2 van 21 november 2003, *Stb.* 2003, 488.

Overwegingen hof

De deken stelt zich op het standpunt dat het een advocaat niet betaamt om zijn derdengeldrekening te gebruiken om daar voor een cliënt bestemde betalingen op te laten storten die afkomstig zijn van een nummerrekening. Een derdengeldrekening dient zo beperkt mogelijk te worden gebruikt. Een redelijk denkend advocaat dient zijn medewerking te onthouden aan overboekingen van een nummerrekening. Mr. X heeft volgens de deken te weinig informatie van zijn cliënt gevraagd, hij had zijn cliënt om verifieerbare stukken omtrent de herkomst van het geld moeten vragen.

Namens mr. X heeft zijn raadsman ter zitting van de raad gezegd dat de bezwaren veel te zwaar aangezet zijn en dat niet bedoeld was het geld aan controle te onttrekken.

De raad heeft, kort weergegeven, geoordeeld dat er geen aanleiding is te oordelen dat het verzoek van C iets anders behelsde dan dat de aan hem toebehorende, in Luxemburg verblijvende tegoeden via de derdenrekening van mr. X aan C zouden worden overgemaakt. Mr. X heeft onderzoek gepleegd door te informeren naar de herkomst van de gelden, en hetgeen C hem meedeelde hoefde voor mr. X geen aanleiding te zijn het mandaat terug te geven. Het valt niet in te zien hoe mr. X nog op andere wijze informatie had kunnen inwinnen zonder in strijd te komen met de vertrouwelijkheid die hij jegens zijn

cliënt in acht diende te nemen. Het enkele feit dat een cliënt van een advocaat een nummerrekening houdt, is onvoldoende aanleiding om aan te nemen dat de advocaat zich reeds op die grond verre moet houden van het meewerken aan het doen overboeken van het tegoed van die nummerrekening op de derdenrekening van de advocaat, aldus de raad. De raad heeft het bezwaar mitsdien ongegrond verklaard.

Het hof zal eerst de vierde grief behandelen, nu deze de reikwijdte van het bezwaar van de deken aan de orde stelt. Het bezwaar zoals hiervoor geformuleerd maakt nog niet precies duidelijk welk handelen van mr. X de deken aan de kaak wil stellen. Uit de toelichting op grief 4 maakt het hof echter op dat het standpunt van de deken is, dat in geval van een overboeking vanaf een gewone (op naam gestelde) bankrekening van een cliënt naar een andere rekening, via de derdenrekening van een advocaat, de advocaat zich dient af te vragen wat de meerwaarde van het gebruik maken van zijn derdengeldrekening is, en dat als het een nummerrekening betreft waar vandaan gelden via de derdengeldrekening van de advocaat worden overgeboekt, een advocaat extra alert dient te zijn en nadere informatie dient in te winnen. Het gaat dus niet alleen om (een poging tot) het overboeken van gelden, via de derdenrekening van mr. X, vanaf een nummerrekening, maar ook om het overboeken van gelden, via de derdenrekening, vanaf een gewone bankrekening. Het hof gaat er daarbij van uit dat op deze laatsbedoelde wijze de tegenwaarde van de waardepapieren die C in Luxemburg hield, op de derdengeldrekening van mr. X zouden worden gestort ter doorbetaling aan C. Ook deze voorgenomen transactie is dus, naast de voorgenomen transactie van € 2.500 vanaf de nummerrekening, onderwerp van het bezwaar van de deken. De vierde grief slaagt derhalve.

Het hof zal de grieven 1, 2 en 3 tezamen behandelen.

Ingevolge art. 5 lid 2 van de Bruyninckx-richtlijnen (Richtlijnen voorkoming betrokkenheid bij criminele han-

delingen, goedgekeurd in het College van Afgevaardigden van 30 juni 1995 en in werking getreden 15 september 1995), welke richtlijnen een deugdelijk richtsnoer voor het handelen van een advocaat vormen, is het de advocaat slechts toegestaan van zijn cliënt gelden aan te nemen of te bewaren indien hij zich ervan heeft vergewist welke gelden het betreft en zich ervan heeft overtuigd dat dit in het kader van een door hem behandelde zaak een redelijk doel dient.

Het hof is van oordeel dat het accepteren van gelden op de derdengeldrekening van de advocaat, en het vanaf deze rekening doorbetalen van de ontvangen gelden, in dit opzicht gelijkgesteld kan worden met het aannemen of bewaren van gelden. Uit het dossier blijkt dat de stelling van mr. X, dat C begin 2004, toen het verzoek tot overboeking van de gelden uit Luxemburg op de derdenrekening van mr. X speelde, al in Australië verbleef zodat het optreden van mr. X krachtens de volmacht noodzakelijk was, onjuist is (waarmee overigens niet gezegd is dat als C wel in Australië was geweest, de volmacht wel noodzakelijk zou zijn geweest). Mr. X schrijft immers zelf aan de notaris op 6 februari 2004 waar C woont. Dat adres is ook genoemd in de volmacht die de notaris aan C heeft toegezonden en die door C op 12 februari 2004 is ondertekend. Daarmee is de door mr. X genoemde zin of meerwaarde van zijn optreden en de terbeschikkingstelling van zijn derdengeldrekening komen te vervallen. Mr. X heeft dus niet kunnen verklaren waarom C de gelden uit Luxemburg niet zelf rechtstreeks op zijn eigen bankrekening kon laten overmaken. Het hof concludeert mitsdien dat het beschikbaar stellen van de derdengeldrekening geen redelijk doel diende, zoals vereist in art. 5 lid 2 van de Bruyninckx-richtlijnen. Ook is niet gebleken dat de overboeking vanuit Luxemburg enige relatie had met een door mr. X voor deze cliënt behandelde zaak.

Voorts is het hof van oordeel dat mr. X in dit geval niet mocht volstaan met de enkele vraag aan zijn cliënt of hier sprake was van zwart geld, en dat mr. X niet mocht afgaan op de enkele ontkenning

daarvan door zijn cliënt. In art. 4, aanhef en sub c, vierde gedachtestreepje, van de genoemde richtlijnen is immers bepaald dat de advocaat een onderzoek instelt naar de juistheid van de door zijn cliënt verschaftte gegevens, indien de opdracht strekt tot het uitvoeren van financiële transacties, onder welk begrip ook valt het ontvangen en doorbetalen van gelden op een rekening. Bij dergelijke transacties is immers, aldus de toelichting in de richtlijnen op dit artikelid, sprake van een verhoogd risico dat het daarbij gaat om handelingen die strekken tot de afscherming van de identiteit van de cliënt ter zake van onwettige activiteiten. Mr. X had mitsdien geen medewerking mogen verlenen aan de overboeking op zijn derdengeldrekening van de tegenwaarde van de – in Luxemburg op naam van zijn cliënt gestelde – waardepapieren, nu deze tussenkomst van mr. X geen redelijke zin had en mr. X zijn cliënt niet om nadere gegevens, zoals verifieerbare stukken omtrent de herkomst van het geld, heeft gevraagd. Ditzelfde geldt in nog veel sterkere mate voor de op de nummerrekening staande gelden, gelet op de afscherming van de identiteit die met zo'n rekening gepaard gaat en beoogd wordt, en het feit dat van algemene bekendheid is dat op dergelijke rekeningen gelden plegen te worden gestort die

voor de fiscus verborgen worden gehouden. Door zijn derdengeldrekening te (willen) gebruiken op een wijze zoals hij heeft gedaan heeft mr. X gehandeld in strijd met hetgeen een behoorlijk advocaat betaamt.

De beslissing van de raad zal worden vernietigd en het bezwaar wordt alsnog gegrond verklaard. Het hof is van oordeel dat nu een dergelijk handelen een van de kernwaarden van de advocatuur, namelijk de integriteit, betreft, de maatregel van onvoorwaardelijke schorsing in de uitoefening van de praktijk gedurende twee weken passend en geboden is. De omstandigheid dat mr. X zich inmiddels op eigen verzoek van het tableau heeft laten schrappen, staat daaraan niet in de weg.

Beslissing hof

Vernietigt de beslissing van de raad en, opnieuw rechtdoende, verklaart het bezwaar van de deken gegrond; legt aan mr. X op de maatregel van schorsing in de uitoefening van de praktijk gedurende twee weken, met bepaling dat de schorsing zal ingaan met ingang van de dag dat mr. X weer op het tableau zou worden geplaatst.

.....
 (advertentie)

TOGA
atelier
 Schout & Katsantonis
 www.toga.net

- Rijksleverancier
- Togas op maat van eerste kwaliteit stof
- Korte levertijd
- Bep cadeau bij bestelling toga

Industrieweg 51 **3044 AS Rotterdam**
 Tel. 010 - 245 07 66 Fax 010 - 245 07 67

Gezocht: toptalent voor de zitting

Persoonlijk en kwalitatief hoogstaand. Dat is JagerKuiper advocaten. We gaan uit van heldere principes: elke cliënt hoort binnen 24 uur van ons, we werken vaak met meerdere advocaten aan één zaak en investeren voortdurend in expertisevergroting. Geen wonder dat we zowel grote verzekeringsmaatschappijen en brancheorganisaties als ondernemingen uit het MKB tot onze cliëntenkring mogen rekenen. En dat we blijven groeien. Vandaar dat we versterking nodig hebben.

Jij bent ...

- ... advocaat-medewerker met kennis van de mkb-praktijk
- ... ervaren in ondernemings-, contracten-, insolventie- en aansprakelijkheidsrecht
- ... gedreven en communicatief sterk

Wij bieden ...

- ... een inspirerende en flexibele werkomgeving
- ... voortdurende ontwikkeling
- ... de mogelijkheid om een specialisatieopleiding te volgen
- ... afwisselende zaken voor cliënten met wie we langetermijnrelaties hebben

Meer weten? Bel gerust met ons kantoor: 038 444 99 88 en vraag naar Frank Kuiper of Ida Jager.

Reageren? Mail of stuur ons uiterlijk 6 juli jouw motivatie en CV. Dat kan op info@jagerkuiper.nl of naar Postbus 60 8050 AB Hattem.

Boekhoff & Vermin advocaten

Ons kantoor is gespecialiseerd in het huurrecht. Sinds 1996 werken wij in hoofdzaak voor woningcorporaties. Wij combineren een ontspannen, collegiale werksfeer met dienstverlening op een hoog niveau. Ons kantoor is gevestigd in een prachtig kantoorpand in Amersfoort.

Wij zoeken:

één of twee advocaten
(op basis van kostendeling)

Uw reactie kunt u zenden aan Boekhoff & Vermin Advocaten, Postbus 2115, 3800 CC Amersfoort. Voor meer informatie kunt u contact opnemen met mr. René Boekhoff of mr. Maud Vermin, telefoon: 033 – 465 74 08. Zie ook onze website www.bvradvocaten.nl

JANSEN C.S. ADVOCATEN

te **Roosendaal**

is voor spoedige indiensttreding op zoek naar een

advocaat-medewerker

of

gevorderde advocaat-stagiaire

met aantoonbare belangstelling voor en kennis van het civiele bouwrecht.

Interesse? Stuur een sollicitatiebrief voorzien van een c.v. naar Mr P.C.H. Jansen, Postbus 3373, 4700 GJ Roosendaal. Voor verdere informatie kunt u onze website raadplegen www.jansenadvocaten.nl

Carrière hypotheek maakt het verschil!

De voordelen voor u op een rij:

- Flexibel inspelen op uw inkomen
- De beste hypotheek voor starters
- Ideaal om uw huidige hypotheek over te sluiten.

Speciaal voor de jonge academicus of hbo'er hebben wij een unieke hypotheek ontwikkeld, de **Carrière hypotheek**. De perfecte hypotheek voor de starter. Met de **Carrière hypotheek** van het Hypotheekcentrum voor Academici kunt u een voorschot nemen op de toekomst!

- Tot 35% lagere maandlasten
- Speciaal voor hbo'ers en wo'ers
- Hoger bedrag lenen en lagere maandlasten
- Maandlasten in balans met uw inkomen.

Met de **Carrière hypotheek** komt uw (eerste) droomhuis binnen handbereik!

Contact

Wilt u ook starten met een hypotheek waarbij de lasten tot 35% lager zijn, kijk dan op www.hypotheekcentrum.nl of bel met een van onze adviseurs: 010-403 11 55

Hypotheekcentrum **voor Academici**
Niveau waar u op rekent

www.hypotheekcentrum.nl

GILHUIS | ADVOCATEN

Wij zijn informeel en gedreven. Wij richten ons naast de commerciële praktijk ook op cassaties in strafzaken. Onze cliënten kunnen rekenen op een vindingrijke aanpak. Onze mensen roemen onze ontspannen en opgewekte werksfeer en beoefenen werkelijk in zelfstandigheid hun beroep uit.

Wij zoeken om verder te groeien en voor de continuïteit:

- een advocaat op het praktijkgebied insolventie en herstructurering;
- een advocaat voor de algemene commerciële praktijk met een accent op het praktijkgebied huurrecht bedrijfsruimte.

Voor ervaren advocaten is op korte termijn deelneming in de praktijkvennootschap mogelijk.

Voor informatie en reacties houden Mr. Joost Nan (nan@gilhuis.nl) en Mr. Rohini Patandin (patandin@gilhuis.nl) zich graag beschikbaar.

U kunt natuurlijk ook naar onze website gaan: www.gilhuis.nl

Spuiboulevard 100^e
3311 GR Dordrecht
Tel. 078 6311220

Rijssenbeek Advocaten is een niche kantoor in vastgoed- en bouwrecht en staat voorts bekend als een van de beste en meest ervaren kantoren op het gebied van het appartementsrecht. In dat kader onderhouden wij in het hele land, met name ook in de randstad relaties met projectontwikkelaars, bouwers, woningcoöperaties, vastgoedbeleggers, (ver)huurders alsmede met een fors aantal verenigingen van eigenaars en vastgoedbeheerders. Daarnaast adviseren wij regelmatig overheidsinstanties, notariskantoren, etc. Vanzelfsprekend publiceren wij op onze kerngebieden juridische artikelen en geven wij door het hele land inleidingen en presentaties.

Wij kunnen gerust stellen, dat wij een succesvol en inventief advocatenkantoor zijn: een kantoor met een exclusieve en unieke marketingformule, maar bovenal met een zeer hoge en alom erkende kwaliteitstandaard. Ons kantoor telt 18 enthousiaste en toegewijde professionals. Dus van een menselijke en zakelijke maat. Door dat alles kunnen wij bogen op voortreffelijke cijfers en een hoge klanttevredenheid.

RIJSSENBEEK ADVOCATEN

**Ambitie leidt tot groei, die naar verwachting in 2009 opnieuw de 10% zal benaderen.
Daarom zijn wij op zoek naar:**

Advocaat-medewerkers

Met minimaal een voltooide stage, die bereid zijn zich in het vastgoed- en bouwrecht verder te bekwamen.

Aankomend partner

Met gedegen kennis en ervaring in het vastgoedrecht en de vastgoedwereld.

Wij bieden ruimte voor:

- Teamspelers met een stevige en innemende persoonlijkheid
- Strategische en creatieve denkers met een frisse visie
- Een echte winners-mentaliteit, zonder opsmuk of ego

Bepaald niet eenvoudig. Wij zoeken daarmee naast vakinhoudelijk talent immers ook het talent en vermogen om onze gerespecteerde landelijke marktpositie en ons succesvolle marktconcept verder uit te bouwen.

Arnhem is goed en snel bereikbaar. Onze dagelijkse ervaring is dat mede gezien onze landelijke praktijk wonen in bijvoorbeeld Utrecht e.o., juist ook voor een gezonde work - life balance, heel goed mogelijk is.

Kortom: een uitdaging voor advocaten met ambitie!

Belangstelling voor deze uitdaging? Neem contact op met mr. Esther van Riet of mr. Hubert Braakhuis; Velperweg 35-1 te Arnhem, telefoon: 026 - 4434249; e-mail: e.vanriet@rijssenbeek.nl of e-mail: h.braakhuis@rijssenbeek.nl; www.rijssenbeek.nl

Met uw reactie gaan wij uiteraard vertrouwelijk en zeer zorgvuldig om.

ADVOCATENKANTOOR

gevestigd in een representatief en gunstig gelegen kantoorpand in het arrondissement Den Haag met goede voorzieningen en professionele ondersteuning

zoekt samenwerking met

1 of 2 advocaten

bij voorkeur met een eigen praktijk, die de schouders eronder willen zetten om samen met ons het goed draaiende kantoor op de toekomst gericht uit te bouwen.

Het kantoor is gespecialiseerd op het gebied van familierecht (inclusief mediation) en richt zich daarnaast op arbeidszaken, strafrecht en verbintenisrechtelijke zaken.

Uw reactie met c.v. kunt u onder nummer 7888 richten aan: Bureau BDM B.V., Steekterweg 80G, 2407 BH Alphen aan den Rijn.
Uw reactie wordt uiteraard strikt vertrouwelijk behandeld.

kleermakerij sinds 1937

Bernard Poelman

**o.a. leverancier van toga's aan het
Internationaal Gerechtshof der Verenigde Naties**

Superieure toga's

- op uw maat gemaakt
- leverbaar in wol/terlenka (lichtgewicht)
- of in zuiver wol (ultra-lichtgewicht)
- voldoende beffen in voorraad
- eventueel levering binnen enkele dagen mogelijk

Lange Poten 19
2511 CM 's-Gravenhage
telefoon: (070) 346 17 42
fax: (070) 362 11 70
E-mail: info@bernard-poelman.nl
www.bernard-poelman.nl

ALT KAM BOER ADVOCATEN

CIVIELE CASSATIE ?

- prijsafspraken mogelijk
- ook op basis van toevoeging
- zie onze website voor voorbeeldzaken

Info: mr H.J.W. Alt, Pb. 82228, 2508 EE Den Haag
 Tel.: 070 - 358 94 79, fax: 070 - 358 51 97
 alt@alkamboer.com, www.alkamboer.com

VAN LOON ADVOCATEN

Te Veldhoven

Gevestigd op een goede locatie heeft plaats voor een **advocaat- medewerker** (m/v) met eigen praktijk die tot het kantoor wil toetreden.

Meer informatie over het kantoor staat op de website:
www.vanloonadvocaten.com

Uw reactie kunt u richten aan mw. A. Verheijen, Dorpstraat 16^E, 5504 HH VELDHOVEN of per e-mail: a.verheijen@vanloonadvocaten.com

DASSEN & DRYKONINGEN ADVOCATEN

Dassen & Drykoningen Advocaten is sinds juli 2005 gevestigd in de Utrechtse wijk Lombok. De filosofie van Dassen & Drykoningen Advocaten is om op laagdrempelige wijze kwalitatief hoogstaande juridische diensten aan te bieden. Op het kantoor wordt een algemene praktijk uitgeoefend, onder meer op het gebied van letselschade, personen- en familierecht, arbeidsrecht, huurrecht, sociale zekerheidsrecht en strafrecht.

Wij zoeken op korte termijn voor de algemene praktijk een

juridisch medewerker / (gevorderd) advocaat-stagiair / medewerker

Bent u zelfstandig, beschikt u over goede communicatieve vaardigheden en heeft u een scherp juridisch inzicht?

Uw sollicitatie met cv kunt u richten aan Dassen & Drykoningen Advocaten, t.a.v. mr. B.M.E. Drykoningen, postbus 8201, 3503 RE Utrecht.

Voor informatie kunt u contact opnemen met mr. B.M.E. Drykoningen, telefoonnummer 030 - 290 06 33 of via e-mail drykoningen@dassendrykoningen.nl

Plaats uw advertentie midden in uw doelgroep. Het Advocatenblad helpt u daarbij.

Elke drie weken bereikt u met een personeelsadvertentie in het Advocatenblad alle geïnteresseerde juridisch actieve juristen.

Desgewenst helpen wij u met het opstellen van de tekst voor uw personeelsadvertentie, die professioneel vorm wordt gegeven in uw eigen huisstijl, met uw eigen logo!

Meer informatie?

Wilt u meer informatie, bel dan Bas Brouwer, tel. 0172 – 23 44 60, die u graag vrijblijvend informeert over alle mogelijkheden. Bezoek ook eens onze website: www.bdmbv.nl

U zoekt:

- advocaten
- medewerkers
- stagiaires
- (bedrijfs)juristen
- belasting-deskundigen
- leden rechterlijke macht

Unieke centrumlocatie in Hoofddorp te huur!

Marktplein 21 te Hoofddorp

Representatieve kantoorruimte gelegen op de 1^e verdieping in het centrum / winkelcentrum van Hoofddorp. In het gebouw zijn gevestigd advocatenkantoor Roest Singh en een vestiging van de ABN-AMRO Bank. Diverse winkels (V&D, Hennes & Mauritz, Hema, Vomar) en lunchgelegenheden zijn rondom gevestigd.

- Kantoorruimte 1^e verdieping ca. 426 m² BVO, prijs € 68.500,- per jaar exclusief BTW;
- Uitstekende bereikbaarheid door de ligging nabij de rijksweg A4 (Amsterdam-Rotterdam);
- Ruime parkeernorm van 1:20, parkeerplaatsen kunnen voordelig worden gehuurd bij naastgelegen Q-Park parkeergarage;
- Aanvaarding: in overleg beschikbaar.

Bij uitstek een locatie voor een advocatenkantoor dat in het centrum wil zitten!

Voor meer informatie: 023 5 685 685 www.dtz.nl
020 6 533 121 www.schipholland.nl

AMBACHTELIJK GEMAAKTE TOGA'S VOOR:
 ADVOCaat - GRIFFIER - RECHTER - PREDIKANT - HOOGLEERAAR

TOGAMAKERIJ

Rhebergen

WWW.TOGAMAKERIJRHEBERGEN.NL
 AMSTELDIJK 18E AMSTERDAM TEL. 020-6629514 06 41981758

**Optijd
Opdehoogte**

OpMaat

Ontvang de meest recente juridische informatie. Direct.

Als juridisch professional lost u dagelijks problemen op. Hiervoor heeft u vakinformatie nodig. Op elk gewenst moment. OpMaat helpt u daarbij. Via dit online portal heeft u 24 uur per dag toegang tot een uitgebreide, overzichtelijke en actuele juridische database. Een innovatief zoekstelsel brengt u snel tot de kern van de zaak. Alle nieuws, wet- en regelgeving, officiële publicaties en jurisprudentie zijn onderling gekoppeld. Zo behoudt u steeds het overzicht. Automatisch op de hoogte blijven van de laatste ontwikkelingen? Ontvang dagelijks, drie keer per week of wekelijks een e-mailtendering. Uiteraard volledig afgestemd op uw informatie-behoefte en uw specifieke vakgebied.

Nu gratis 2 maanden op proef. Kijk voor meer informatie op: www.sneltotdekern.nl

OpMaat

SNEL TOT DE KERN VAN DE ZAAK

Sdu UITGEVERS

LawyersforIT®

Cordemeyer & Slager / Advocaten

Cordemeyer & Slager Advocaten is gespecialiseerd in dienstverlening aan I(C)T-bedrijven. We werken voor grote en middelgrote Nederlandse en buitenlandse ondernemingen, waaronder ook beursgenoteerd. Als "Lawyers for IT" ondersteunen wij op hoog kwalitatief niveau onze cliënten op alle rechtsgebieden die voor I(C)T-bedrijven relevant zijn. We zijn sterk betrokken bij onze cliënten en houden van een pragmatische aanpak.

Vanwege de gestage groei van onze praktijk zoeken wij op korte termijn een:

ADVOCaat-MEDEWERKER IT-RECHT

De medewerker, waarbij onze voorkeur uit gaat naar een man gezien onze kantooresamenstelling, heeft tenminste vijf jaar ervaring op in ieder geval het gebied van het onderhandelen en opstellen van (internationale en/of Nederlandse) IT-contracten en heeft proceservaring op het gebied van IT-recht.

Cordemeyer & Slager Advocaten biedt kandidaten naast een aantrekkelijk pakket aan arbeidsvoorwaarden en een goede opleiding, een collegiale, open werksfeer in een prettige werkomgeving. Balans tussen werk en privé is binnen ons kantoor een belangrijk uitgangspunt.

Sollicitaties zijn welkom per post of per e-mail en kunt u richten aan mr. B.A.M. Cordemeyer.

Wilsonsplein 15 hoek Wilhelminastraat/2011 VG Haarlem /Postbus 3223 /2001 DE; Telefoon (023) 5340100/ Telefax (023) 5344550/ E-mail: b.a.m.cordemeyer@cordemeyerslager.nl/ website: www.cordemeyerslager.nl

Wij zoeken op korte termijn een vierde

ADVOCaat m/v

om ons kantoor te versterken.

Wij houden ons onder andere bezig met arbeidsrecht, letselschade, personen- en familierecht en ondernemingsrecht. Collegialiteit, kwaliteit en een betrokken dienstverlening staan bij ons hoog in het vaandel.

Uitgangspunt is een samenwerking op basis van kostendeling.

Informatie over ons kantoor kunt u vinden op www.dpgadvocaten.nl.

Voor inlichtingen kunt u zich wenden tot mr. G.W.L.M. Dammers-Wubbe (023-7510930) aan wie u ook uw sollicitatie kunt richten (Van Eedenstraat 7, 2012 EL Haarlem, gwlmdammers@dpgadvocaten.nl).

Daniëls Advokaten is een kantoor, waarin thans vier advocaten werkzaam zijn, met vestigingen te Sittard en Neerbeek. Het kantoor is hoofdzakelijk actief op de rechtsgebieden ondernemingsrecht, handelsrecht, insolventierecht, arbeidsrecht en personen- en familierecht.

Ter versterking van ons team zijn wij op zoek naar:

- **een advocaat-medewerker (m/v)** voor de arbeidsrechtelijke praktijk
- **een advocaat-medewerker (m/v)** voor de insolventiepraktijk

Schriftelijke reacties, voorzien van curriculum vitae, zijn binnen drie weken na het verschijnen van deze vacatures te richten aan:

Daniëls Advokaten
t.a.v. De heer Mr. J. Paulissen
Laurentiusstraat 19
6191 ET Neerbeek

e-mail : j.paulissen@danielsadvokaten.nl
website: www.danielsadvokaten.nl

KOCH & VAN DEN HEUVEL

A D V O C A T E N

Koch & Van den Heuvel is een advocatenkantoor voor ondernemers en particulieren. Met een team van 19 gespecialiseerde advocaten behoren wij tot een van de grotere kantoren in het arrondissement Breda en worden plaatselijke, regionale en landelijke cliënten bijgestaan.

Sleutelwoorden binnen ons kantoor: vakkundig, no-nonsense en klantgericht. Wij bieden een informele, resultaatgerichte werkomgeving met uitstekende doorgroeimogelijkheden.

Primaire en secundaire arbeidsvoorwaarden in overeenstemming met ervaring.

Wij zijn op zoek naar:

een advocaat medewerker

en

**een (gevorderde) advocaat stagiaire
(met affiniteit voor het bestuursrecht)**

Uw schriftelijke reactie kunt u binnen 14 dagen sturen naar:

Koch & Van den Heuvel Advocaten B.V.

T.a.v. Mr E.J.L. Mulderink - e-mail: Mulderink@koch-heuvel.nl

Postbus 2005, 4800 CA Breda - telefoon 076 - 522 64 70 - telefax 076 - 522 64 13

Bij Brada Kuttner vinden wij kwaliteit veel belangrijker dan kwantiteit. Kwaliteit is dan ook voelbaar aanwezig. In ons werk, in ons team maar ook in de werksfeer. Daarom werkt u bij ons niet in de bekende kantoorruimte maar in een klassieke villa in Amsterdam-Zuid aan het Vondelpark. Daar voelen wij ons thuis en daar werken wij met 25 enthousiaste advocaten en belastingadviseurs op hoog niveau voor toonaangevende nationale en internationale cliënten.

Die persoonlijke en directe manier van werken en die sfeer worden gewaardeerd. Door onze cliënten en, niet in de laatste plaats, door onszelf. Wilt u die sfeer ervaren en deel uitmaken van ons team dan nodigen wij een

(BEGINNEND) ADVOCaat-STAGIAIRE

(0-3 jaar ervaring) voor onze (internationale) ondernemingsrechtelijke praktijk

uit om contact met ons op te nemen. De juiste kandidaat krijgt bij ons alle ruimte om zich verder te ontplooiën binnen onze ondernemingsrechtelijke praktijk en door te groeien in ons kantoor. Uw sollicitatie, voorzien van Curriculum Vitae, kunt u richten aan de heer mr. J. de Haas.

Brada Kuttner attorneys legal & tax

Koninginneweg 6

1075 CX Amsterdam

Tel. 020 – 577 4000

Fax 020 – 577 4040

Email : jh@bradakuttner.com

Plaats nu ook je CV op www.jbb.nl!

kantonrechter

Kandidaat-notaris commercieel vastgoed

Advocaat-medewerker Ondernemingsrecht

Jurist Bank- en effectenrecht

Advocaat stagiaire Corporate/M&A

Voor een compleet aanbod van juridische vacatures ga je naar jbb.nl

Juridische Banenbank

Heb jij talent voor Amsterdam?

✘ Gemeente Amsterdam

Wil jij bijdragen aan de juridische vernieuwing van de gemeente Amsterdam? De directie Juridische Zaken (JZ) van de gemeente Amsterdam zoekt enthousiaste nieuwe collega's. JZ is één van de directies binnen de Bestuursdienst en ressorteert direct onder de gemeentesecretaris. JZ heeft een concernrol. In deze rol werkt de directie continu aan de verbetering van de juridische kwaliteit van het gemeentelijk handelen en aan de vernieuwing van regelgeving binnen de gemeente Amsterdam. Ongeveer vijfendertig juristen met uiteenlopende specialisaties op het terrein van zowel publiek- als privaatrecht geven het college, maar ook de gemeentelijke diensten, op een breed en inhoudelijk zeer gevarieerd terrein juridisch advies. Het werk bij JZ vraagt om inhoudelijke, creatieve en probleemoplossende professionals die een uitdaging zien in het leveren van een maatschappelijke bijdrage.

Op korte termijn zijn wij op zoek naar versterking voor de functie van:

Juridisch adviseur

voor 36 uur per week, schaal 11, met goede doorgroeimogelijkheden.

Het gaat momenteel om drie functies. Kandidaten voor een van de functies dienen te beschikken over aantoonbare ervaring met of belangstelling voor:

- bestuurlijk stelsel, regelgeving, staatsrecht (zoals de referendumverordening) ofwel:
- ondernemingsrecht (waaronder het oprichten, deelnemen en/of participeren in rechtspersonen en vennootschappen) en algemeen privaatrecht waaronder contractrecht ofwel:
- rechtspositie.

Vrijwel alle juristen leveren inhoudelijke bijdragen aan binnengemeentelijke juridische scholingsprogramma's.

Een groot deel van de directie geeft ook trainingen aan (niet-) juridisch personeel. Daarnaast beschikt de directie JZ sinds een jaar over een aantal huisadvocaten, die eveneens gemeentebreed opereren.

Wij vragen:

- een voltooide academische juridische opleiding en enige relevante werkervaring;
- goede adviesvaardigheden en een (pro)actieve, meedenkende opstelling;
- gevoel voor bestuurlijke verhoudingen en besluitvormingsprocessen bij de overheid;
- pragmatische en resultaatgerichte instelling;

- uitstekende communicatieve en didactische vaardigheden.

Wij bieden

Een interessante en afwisselende baan met een salaris van maximaal 3000,- tot 4378,- (salarisschaal 11) bruto per maand bij een volledige werkweek. Inschaling is afhankelijk van leeftijd, opleiding en ervaring. Voor zeer veelbelovende juristen is een arbeidsmarkttoelage bespreekbaar.

De Bestuursdienst biedt naast goede doorgroeimogelijkheden ook goede secundaire arbeidsvoorwaarden waarbij aandacht is voor de balans tussen werk en privé. Zo is er de mogelijkheid voor werken in deeltijd, flexibele werktijden, ouderschapsverlof, spaarloon en levensloop, fietsproject, eindejaarsuitkering, bedrijfsfitness en aankoop/verkoop van verlof.

Informatie

Inlichtingen over de functies kunt u inwinnen bij mr. Niek Knol, teamhoofd Concernontwikkeling, telefoon 020-552 2385 (nknol@bda.amsterdam.nl) of mr. Martin van der Linden, teamhoofd Advies, telefoon 020-552 2332 (mlinden@bda.amsterdam.nl).

Sollicitatie

Uw reactie met cv kunt u, onder vermelding van vacaturenummer W&S0310, tot uiterlijk 1 juli 2009 sturen aan Bestuursdienst Amsterdam, directie Bestuurs- en Managementondersteuning, afdeling Back Office Dienstverlening, t.a.v. Kirsten Drooger, Postbus 202, 1000 AE Amsterdam of naar e-mail vacaturesBDA@bda.amsterdam.nl.

Een assessment of schrijfpodracht kan deel uitmaken van de selectieprocedure.

De gemeente Amsterdam voert een diversiteitsbeleid. De gemeente wil dat het personeelsbestand in o.a. leeftijd, geslacht, seksuele voorkeur, culturele achtergrond en opleiding een afspiegeling is van de beroepsbevolking van Amsterdam. Elke vacature staat open voor zowel mannen als vrouwen, tenzij uitdrukkelijk anders is vermeld. Acquisitie wordt niet op prijs gesteld.

www.werkenbij.amsterdam.nl

Brunel Legal helpt ondernemingen en instellingen bij het oplossen van juridische vraagstukken, door de inzet van gekwalificeerde juristen op vaste en flexibele basis.

Bedrijfsjurist bij internationaal mediabedrijf

Standplaats Amsterdam
Innovatieve werkomgeving
Parttime bespreekbaar
Veelzijdige functie

Als enige bedrijfsjurist ben je verantwoordelijk voor alle voorkomende juridische zaken. Je beantwoordt uiteenlopende vragen op het gebied van het intellectuele eigendom, Media-, en/of Ondernemingsrecht. Je vindt creatieve oplossingen om het aanbieden van de diensten in alle landen mogelijk te maken en samen met de managers van de verschillende landen evalueer je de aldaar geldende regelgeving. Tevens leg je contacten en voer je onderhandelingen met advocatenkantoren in het buitenland. WO Rechten. 3-6 jaar relevante werkervaring. Bij voorkeur een advocaat-stage doorlopen, of ervaring als bedrijfsjurist in het bedrijfsleven. Goede onderhandelingsvaardigheden. Commerciële inslag.

Meer informatie: Saskia Muurmans, 06-51418986 of kijk op www.brunel.nl/legal. Vacaturenummer: 37431

Legal Counsel bij wereldwijde financiële instelling

Standplaats Amsterdam of
Den Haag
Internationaal georiënteerd
Persoonlijke ontwikkeling
Hecht team

Na een korte inwerkperiode ga je onder begeleiding van je teammanager zelfstandig aan de slag. Je ondersteunt de afdeling in brede zin, voornamelijk op het gebied van Ondernemings-, en Verbintenissenrecht. Je begeleidt en adviseert (civielrechtelijke) onderhandelingen (nationaal en internationaal), due diligence onderzoeken, overnames, omvangrijke participaties (in top holding door private equity fondsen) en geschillen. Tevens stel je contracten op, beoordeelt deze en onderhandelt ze uit. WO Rechten. Minimaal 2 jaar relevante werkervaring op het gebied van (internationaal) Contracten-, of Ondernemingsrecht. Affiniteit met cijfers. Stressbestendig. Gedreven.

Meer informatie: Naima Zemmouri, 06-57585287 of kijk op www.brunel.nl/legal. Vacaturenummer: 38509

Financieel Toezichtsjurist bij DSB Bank

Regio Noord-Holland
Groeioende organisatie
Breed takenpakket
Verantwoordelijke functie

Je bent verantwoordelijk voor het opstellen en beoordelen van (financieel-technische) contracten, de securitisatie van activa en het adviseren over financiële vraagstukken. Tevens ondersteun en adviseer je het bestuur en collega's in allerlei (internationale) vraagstukken en onderhoud je contact met verschillende externe partijen. Je bent continu op de hoogte van relevante ontwikkelingen en daar waar nodig vertegenwoordig je de bank in juridische procedures. WO Rechten. 3-7 jaar relevante werkervaring. Aantoonbare ervaring op het gebied van Contracten-, Bank-, en Effectenrecht, financieringsconstructies en financiële toezichtwetgeving. Klantgericht.

Meer informatie: Fleur Janssen, 06-20156303 of kijk op www.brunel.nl/legal. Vacaturenummer: 38309

Compliance Officer bij een verzekeringsmaatschappij

Standplaats Rotterdam
Internationale omgeving
Veelzijdige functie
Goede arbeidsvoorwaarden

Je (mede) ontwikkelt en bewaakt de uitvoer van het compliance beleid. Je vergroot het compliance bewustzijn binnen de organisatie door het monitoren van processen, het signaleren van (integriteits) risico's en het actief adviseren over de toepassing van (nieuwe) relevante wet- en regelgeving. Je signaleert ontwikkelingen binnen het vakgebied en maakt de vertaalslag naar bedrijfseconomische en/of -juridische gevolgen voor de organisatie. Tevens ondersteun je bij de implementatie en bewaking van de uitvoer van het compliance beleid. WO Rechten. Minimaal 5 jaar relevante werkervaring, bij voorkeur als compliance officer of als bedrijfsjurist. Aantoonbare kennis van compliance wet- en regelgeving in de financiële sector. Overtuigingskracht.

Meer informatie: Alexander van Hussen, 06-10389980 of kijk op www.brunel.nl/legal. Vacaturenummer: 38419